

<p>აღწერა: აღნიშნული ღონისძიება ითვალისწინებს რეგულაციების დანერგვას, ვარვარის ნათურების გამოყენების ეტაპობრივი შეწყვეტის მიზნით. ასევე, საინფორმაციო მასალების შემუშავებას, ცნობიერების ამაღლების კამპანიებისა და მხარდამჭერი მექანიზმების განხორციელებისათვის. 2022 წლისთვის საცხოვრებელ, კომერციულ და ბევრ საზოგადოებრივ შენობაში ვარვარის და ჰალოგენური ნათურების 100%-ანი ენერგოეფექტური ნათურებით უნდა იქნეს ჩანაცვლებული. ამის გარდა, ჩატარდება საინფორმაციო და ცნობიერების ამაღლების კამპანიები, ელექტროენერჯის მდგრად გამოყენებასთან დაკავშირებით.</p> <p>საცხოვრებელ და კომერციულ სექტორში ღონისძიება განხორციელდება რეგულაციების გზით, რომლებიც ქმნიან ბარიერს არაეფექტური ნათურების იმპორტსა და/ან გაყიდვაში (ე.ი. ეკოდიზაინის შესახებ 2009/125/EC დირექტივის განხორციელება). რეგულაციების შედეგად შესაძლებელია აიკრძალოს იმ ნათურების იმპორტი, რომლებიც არ აკმაყოფილებენ ეფექტურობის გარკვეულ მოთხოვნებს ან გაიზარდოს გადასახადები არაეფექტურ ნათურებზე. დიფერენცირების მიზნით, შეიქმნება და დაინერგება დამატებითი საბაჟო გადასახადები სხვადასხვა კატეგორიის ნათურებზე, მათი ეფექტურობის შესაბამისად. საქართველოს შემოსავლების სამსახურის საბაჟო დეპარტამენტმა, იმპორტირებული ფლუორესცენციური ნათურებისთვის (LED და CFL ნათურები), შეიმუშავა კლასიფიკაციის კოდი, რომელიც ინიცირებულ იქნა საქართველოს ყოფილი ენერგეტიკის სამინისტროს მიერ.</p> <p>საჯარო სექტორში, აღნიშნული ღონისძიება ითვალისწინებს საზოგადოებრივ შენობებში ვარვარის ნათურების შეცვლას გრძელვადიან პერსპექტივაში. 2022 წლის ბოლოსთვის, ამ ღონისძიების შედეგად მოხდება 100%-იანი შეცვლა დაახლოებით 987,000 მ² ფართობზე. ამ ღონისძიებაში არ შედის საბავშვო ბაღები და სკოლები.</p>	
ვადები	2021 – 2023 წლები.
სექტორი	შენობები
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	<ul style="list-style-type: none"> ენერგოეფექტურობის ეროვნული სამოქმედო გეგმა, ღონისძიებები B-1 და P-3; კლიმატის სამოქმედო გეგმა; ასოცირების შესახებ შეთანხმებ, მხარს უჭერს 2009/28/EC-EPBD და 2012/27/EC EED დირექტივების განხორციელებას.
განხორციელების სტატუსი	შემუშავების პროცესშია.
ვარაუდები	<p>2016 წელს ვარვარა ნათურები შეადგენდნენ გამოყენებული ელექტრონათურების 77.7% და მოიხმარდნენ განათებისათვის დახარჯული ელექტროენერჯის 91%-ს. მსგავსი ვარაუდი არის დაშვებული კომერციული სექტორისათვის.</p> <p>ქუჩის განათებისთვის ვარაუდობენ, რომ მოხმარებული ელექტროენერჯის 50% მოდის მაღალი წნევის ვერცხლისწყლის ორთქლის ნათურებზე.</p> <p>2025 წლიდან ბაზარზე ხელმისაწვდომი იქნება მხოლოდ ენერგოეფექტური ნათურები.</p>
მოსალოდნელი შედეგები	შედეგის ინდიკატორები:

		<p>საზოგადოებრივი შენობების რაოდენობა პროცენტი, რომლებიც იყენებენ ენერგოეფექტურ ნათურებს:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 20% 2022 წელს; • 30% 2024 წელს; • 40% 2026 წელს; • 60% 2028 წელს; • 2030 წელს 70% -ზე მეტი. <p>ვარვარის ნათურებზე გადასახადი 100%-ით გაიზარდა;</p> <p>2023 წლისთვის საცხოვრებელ, საზოგადოებრივ და კომერციულ შენობებში შესყიდულ ახალ ნათურებში, ენერგოეფექტური ნათურების წილი გაიზარდა 100%-მდე.</p>
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	საწყის პერიოდში ფასების მინიმალური ზრდა -უკუგების 1-2 წლიანი პერიოდით.
	მუნიციპალური	საწყის პერიოდში ფასების მინიმალური ზრდა - უკუგების 1-2 წლიანი პერიოდით.
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	საწყის პერიოდში ფასების მინიმალური ზრდა - უკუგების 1-2 წლიანი პერიოდით.
	დონორის მხარდაჭერა	უნდა განისაზღვროს.
პასუხისმგებელი უწყება		საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.
პარტნიორი დაწესებულებები		<ul style="list-style-type: none"> • საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო; • სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო • მუნიციპალიტეტები; • ბაზარზე ზედამხედველობის ორგანო • საბაჟო; • საცალო ვაჭრობის მაღაზიები.
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო, ბაზარზე ზედამხედველობის ორგანო.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • მიღებული რეგულაციების/სტანდარტების რაოდენობა; • შენობებში გამოყენებული ენერგოეფექტური და ტრადიციული ნათურების რაოდენობა, სექტორებისა და საზოგადოებრივი შენობების ფართობის (მ²) მიხედვით); • საცალო ვაჭრობის მაღაზიებში ხელმისაწვდომი ენერგოეფექტური და ტრადიციული ნათურების რაოდენობა, საცალო ვაჭრობის სექტორში გამოკითხვის მიხედვით.

<p>სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი</p>	<ul style="list-style-type: none"> • დეკარბონიზაცია; • ენერგოეფექტურობა: EE-1, EE-2, EE-5, EE-6, EE-7, EE-8; • ენერგეტიკული უსაფრთხოება; • კვლევა, ინოვაცია და კონკურენტუნარიანობა.
--	---

ენერგოეფექტურობა მრეწველობაში

EE-10: მრეწველობაში ენერგოეფექტურობის სტიმულირება/ვალდებულება.

<p>EE-10: მრეწველობაში ენერგოეფექტურობის სტიმულირება/ვალდებულება.</p>
<p>მიზანი 2.2: პირველადი ენერჯის მოხმარების დაზოგვა მრეწველობის სექტორში.</p>
<p>აღწერა: აღნიშნული ღონისძიება გულისხმობს ენერჯის დაზოგვის ხელშეკრულებების შემუშავებას და გაფორმებას (ა) მსხვილ სამრეწველო კომპანიებთან და (ბ) ელექტროენერჯის დიდი რაოდენობით მომხმარებელ მნიშვნელოვან სამრეწველო სექტორებთან.</p> <p>საქართველოს სამრეწველო სექტორის შედარებით მცირე ზომის გათვალისწინებით, შეთანხმებები ენერგოდაზოგვის შესახებ, მრეწველობას პირდაპირ მიანიშნებს, რომ მთავრობა მხარს უჭერს ენერგოეფექტურ ინვესტიციებს დამხმარე მექანიზმების შემოღებით (იხ. ქვემოთ). გარდა ამისა, 2025 წლისთვის, დაგეგმილია წიაღისეულ საწვავსა და ელექტროენერჯიაზე ნახშირბადის გადასახადის შემოღება. ეს გადასახადი შეიძლება შემცირდეს, ნებაყოფლობითი შეთანხმების საფუძველზე მიღწეული, ეფექტურობის კრიტერიუმების მაჩვენებლების შესაბამისად.</p> <p>ამ ღონისძიებას თან ახლავს მთავრობის მიერ მომდევნო წლებში გადასადგმელი ნაბიჯები, მრეწველობისთვის ენერჯის ფასების გაზრდა, რომელიც უნდა ასახავდეს საბაზრო ფასს (და არა მეტს). ყველა მექანიზმი და პოლიტიკა, რომელმაც შეიძლება გამოიწვიოს ენერჯიაზე ფასების ზრდა, საფუძვლიანად იქნება შესწავლილი, რათა დადგინდეს ფასების ზრდის გავლენა მრეწველობაზე და ნებისმიერი უარყოფითი შედეგის წინააღმდეგ ბრძოლა უნდა წარიმართოს ენერგოეფექტურობის მხარდაჭერით.</p> <p>ეს ღონისძიება ითვალისწინებს საქართველოს მთავრობასთან მოლაპარაკებების წარმოებას და შემდეგ, ენერგოეფექტურობის რეალისტური მიზნობრივი მაჩვენებლების შეთანხმებას ძირითად სამრეწველო სუბიექტებთან და/ან ქვე სექტორებთან შუალედური ეტაპებით. მიზნები დამოკიდებული იქნება მწრმოებლობასთან ე.ი. ენერჯია ამ ემისია წარომებული პროდუქციის ერთეულზე. აღნიშნული მოლაპარაკებები სავარაუდოდ იქნება:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ინდივიდუალური, მსხვილი და დიდი რაოდენობის ელექტროენერჯის მომხმარებელი სამრეწველო ორგანიზაციებთან; ▪ დაღმავალი/ზოგადი ქვე-სექტორებისათვის სადაც არიან დიდი რაოდენობით მცირე და საშუალო ბიზნეს ოპერატორები. <p>ასეთი სქემის მიზნები იქნება რთული, მაგრამ რეალისტური. იგი დაფუძნებული იქნება ენერგოაუდიტის დასკვნებზე და/ან საორიენტაციოდ, საქართველოს საწარმოსა და ტიპურ საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის შედარებებზე. მთლიანობაში, აღნიშნული მიზნები ძირითადად შეესაბამება საქართველოს მთავრობის გრძელვადიან მიზნებს, 2030 წლამდე მრეწველობის ენერგოეფექტურობის გაზრდის შესახებ. ასეთი ღონისძიების რეალიზაციით პროცესი წარიმართება შემდეგნაირად:</p>

- დაიწყება აღიარებულ ენერგოტეკვადი სექტორებიდან და/ან მსხვილი ობიექტებიდან;
- დროთა განმავლობაში, გავრცელდება საშუალო და მცირე ენერგოტეკვად სექტორებზე და/ან ობიექტებზე, როდესაც მთავრობა დარწმუნდება ამ პროცესის ეფექტურობაში.

ლონისძიება თავდაპირველად იქნება ნებაყოფლობითი და მონაწილეობის მიღებისთვის გამოყენებული იქნება წახალისების საშუალებები. დროთა განმავლობაში, აუცილებლობის ღონისძიება პირველად იქნება ნებაყოფლობითი. წახალისებებიან მონაწილეები, დაბრკოლება შეხვდებათ არამონაწილეებს. დროთა განმავლობაში, საჭიროების შემთხვევაში, შეთანხმებები შეიძლება გახდეს სავალდებულო გარკვეული ინდუსტრიული სუბიექტებისათვის. სქემის დეტალები, მისი მექანიზმი და კითხვები „რა იქნებოდა, თუ“ განიხილება მთავრობის, ინდუსტრიასა და სხვა დაინტერესებულ მხარეებს შორის კონსულტაციების გზით. სქემა შეიძლება მოიცავდეს შემდეგს:

- ისინი, ვინც მონაწილეობენ პროექტში და აღწევენ თავიანთ მიზნებს, მთავრობისგან აქვთ დახმარების მიღების უფლება, როგორცაა ტექნიკური, გრანტის დაფინანსებაზე ხელმისაწვდომობა/საპროცენტო განაკვეთის სუბსიდიები და ა.შ.
- სისტემის არჩევის შემთხვევაში, იგი შეფასდება საწვავის ერთეულის ღირებულების დაახლოებით 5-10%-ით. იგი საკმარისი იქნება, რომ მოხდეს ცნობიერების ამაღლება ეროვნულ დონეზე, გამახვილდეს ხელმძღვანელობის ყურადღება და ხელი შეეწყოს საწარმოებს განახორციელონ მრავალი უბრალო, უფასო/დაბალ ხარჯიანი ენერგოეფექტური ღონისძიებები, რომელიც ნებისმიერ შემთხვევაში უნდა გახორციელდეს, თუმცა ეს დიდ ტვირთად არ უნდა დააწვეს საწარმოს.
- სემეკი უკვე აწესებს საწვავის სატარიფო განაკვეთს, ამიტომ, მას შეუძლია სატარიფო განაკვეთის რეგულირება ისე, რომ პროცესი მთლიანობაში იყოს ნეიტრალური, შემოსავლების თვალსაზრისით.

შესწავლილ იქნება ვარიანტები, რათა ორგანიზაციებმა მონაწილეობა მიიღონ „თეთრ სერტიფიკატში ან მსგავს სავაჭრო სქემაში, (i) თავიანთი ზედმეტი ენერჯის (ან CO₂) დანაზოგის გაცვლის / გაყიდვის და / ან (ii) კვტ / სთ (ან CO₂) შექმნის მიზნით, ამ ღონისძიების მეორეხარისხოვანი სარგებელი იქნება მთელი რიგი სექტორული ორგანიზაციების შექმნა, რომლებიც კოორდინაციას გაუწევენ ხელშეკრულებებს და სხვა საქმიანობებს, მაგალითად როგორცაა სექტორისთვის საკმარისად კვალიფიციური დამოუკიდებელი ენერგოაუდიტორების შერჩევა.

კონკრეტული ინდუსტრიის მიზნები მოცემულია ქვემოთ:

სექტორი	ენერგიაშემცველი	ეფექტურობის გაუმჯობესება (საშუალო)	მრეწველობის წილი, რომელშიც მიმდინარეობს გაუმჯობესება (NECP)			მრეწველობის წილი, რომელშიც მიმდინარეობს გაუმჯობესება (WOM)	
			2030 წ	2040 წ	2050 წ	2030 წ	2050 წ
თუჯი და ფოლადი	ქვანახშირი	15%	40%	60%	100%	5%	10%
	ელექტროენერგია	25%					
	სხვა	15%					
ქიმიური და ნავთობქიმიური	ელექტროენერგია	20%	40%	60%	100%	5%	10%
	ბუნებრივი გაზი (ენერგეტიკული და არა ენერგეტიკული გამოყენებისათვის)	20%					

არა ლითონური მინერალები	ქვანახშირი	5%	40%	60%	100%	5%	10%
	ელექტროენერგია (ძრავები, ტუმბოები და კომპრესორები)	35%					
	მუნიციპალური მყარი ნარჩენების წიაღისეულ ნაწილზე გადასვლა		15%	15%	15%		
საკვები პროდუქტები, სასმელები და თამბაქო	ელექტროენერგია	40%	30%	60%	100%	5%	10%
	ბუნებრივი გაზი	40%					
	ორგანულ/სასოფლო-სამეურნეო ნარჩენებზე გადასვლა		20%	40%	60%		
სხვები(ძირითად სამშენებლო და სამთო მრეწველობა)	ელექტროენერგია	40%	20%	60%	100%	5%	10%
	ბუნებრივი გაზი	10%					
	ნავთობპროდუქტები	5%					
ვადები	2021 – 2030 წლები						
სექტორი	მრეწველობა						
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	<ul style="list-style-type: none"> ენერგოეფექტურობის ეროვნული სამოქმედო გეგმა; კანონი ენერგოეფექტურობის შესახებ. 						
განხორციელების სტატუსი	ძირითადი კანონი შემუშავებულია, უნდა შემუშავდეს კანონქვემდებარე აქტები და რეალიზაციის გეგმა.						
ვარაუდები	<ul style="list-style-type: none"> ვარაუდები თითოეული სექტორისათვის მოცემულია ზემოთ; ივარაუდება, რომ განხორციელდება ინვესტიცია 180 მლნ ევროს ოდენობით (563.4 მლნ. ლარი), ინვესტიციის 10%-მდე მხარდაჭერილი იქნება სახელმწიფოს მიერ 10 წლის განმავლობაში. 						
მოსალოდნელი შედეგები	სამიზნე მაჩვენებლები მოცემულია ცხრილში.						
დაფინანსების წყაროები	სახელმწიფო ბიუჯეტი	56 340 000 ლარი ათი წლის განმავლობაში.					
	მუნიციპალური	არა					
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	სამრეწველო/კერძო საწარმოები: 563 400 000 ლარი ათი წლის განმავლობაში.					
	დონორის მხარდაჭერა	არა					
პასუხისმგებელი უწყება	ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.						
პარტნიორი დაწესებულებები	<ul style="list-style-type: none"> სხვადასხვა კერძო კომპანიები; სამრეწველო ასოციაციები. 						

მონიტორინგი	უწყება/წყარო	ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო, საქსტატთან ერთად.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> კომპანიებთან და სექტორებთან დადებული შეთანხმებების რაოდენობა; ენერგო დაზოგვა ან ენერგო ინტენსიურობა წარმოებისას/ გამოშვებისას, მონაწილე კერძო კომპანიების თანახმად.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		<ul style="list-style-type: none"> დეკარბონიზაცია; ენერგეტიკული უსაფრთხოება; კვლევა, ინოვაცია და კონკურენტუნარიანობა.

EE-11: ცემენტის წარმოების სველი მეთოდის მშრალი მეთოდით შეცვლა.

EE-11: ცემენტის წარმოების სველი მეთოდის მშრალი მეთოდით შეცვლა.	
მიზანი 2.2: პირველადი ენერჯის მოხმარების დაზოგვა მრეწველობის სექტორში.	
<p>აღწერა: აღნიშნული ღონისძიება გულისხმობს ცემენტის წარმოების მშრალ მეთოდზე გადასვლას. შედეგად მოხდება ნაკლები ენერჯის გამოყენება და მწარმოებლობის გაზრდა. ცემენტის წარმოება არის ერთ-ერთი ყველაზე დიდი ენერჯის მომხმარებელი სექტორი საქართველოში. საქსტატის მონაცემების მიხედვით, 2014 წელს არა ლითონური მინერალებისთვის ქვანახშირის მოხმარება შეადგენდა 2,242 გგტს-ს, რაც საქართველოს მრეწველობის მიერ მოხმარებული ენერჯის საერთო მოცულობის 21.3%-ის ეკვივალენტია (ენერგეტიკული და არა ენერგეტიკული მოხმარების ჩათვლით). მათი დიდი ნაწილი გამოყენებული იქნა ცემენტის წარმოებისათვის. საქართველოს ცემენტის მრეწველობის უმეტესობა კვლავ იყენებს “გამოწვის სველ მეთოდს”-ს, რომელიც აღიარებულია არა ენერგოეფექტურად. ცოტა ხნის წინ, ცემენტის ერთი ღუმელი გადავიდა მშრალ მეთოდზე. მიუხედავად ამისა, შეფასების მიხედვით, დაახლოებით 1.0 მილიონი ტონა/წელიწადში ცემენტი ჯერ კიდევ იწარმოება სველი მეთოდით. საქართველოში არსებული ორი ქარხანა, რომელიც მუშაობს სველი მეთოდით, ერთი ტონა ცემენტის საწარმოებლად საჭიროებს 1.26-დან 1.62 მგვტს-მდე მურა ნახშირის (ლიგნიტის) ენერჯის. მშრალი მეთოდით, იგივე რაოდენობის ცემენტის საწარმოებლად, საჭირო იქნება ნახშირის 0,92 მგვტს ენერჯია. სველი მეთოდიდან მშრალზე გადასვლის გარდა, კლინკერის გაგრილების პროცესში მიღებული ენერჯია გამოყენებული უნდა იქნას ნედლეულის გამოსაშრობად, ხოლო სიხშირის მარეგულირებლების გამოყენება შესაძლებელია - მბრუნავ ღუმელსა და გამწოვის გადამრთველში.</p> <p>მოსალოდნელია, რომ ამ ტექნოლოგიის დანერგვა შეამცირებს ენერჯის მოხმარებას 3.4 გვტ/მდე კლინკერზე.</p>	
ვადები	2021 წლამდე.
სექტორი	მრეწველობა.
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	<ul style="list-style-type: none"> ენერგოეფექტურობის ეროვნული სამოქმედო გეგმა, ღონისძიება I-2; კლიმატის სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა; ასოცირების შესახებ შეთანხმება, მხარს უჭერს ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის შესახებ 2008/50/EC და

		სამრეწველო ემისიების შესახებ 2010/75/EU დირექტივების განხორციელებას.
განხორციელების სტატუსი		მიმდინარე
ვარაუდები		ღონისძიება უკვე განხორციელდა. შედეგის ვარაუდები გამომდინარეობს 2019 წელს არალითონური მინერალების მრეწველობის საბოლოო ენერჯის მოხმარებიდან (ენერგეტიკული ბალანსის მიხედვით) და მოხმარების იმ საბაზისო მაჩვენებლის გამოთვლებით, რომელიც შენარჩუნდებოდა მშპ-ს ზრდის პარალელურად, თუ ღონისძიება არ დაინერგებოდა.
მოსალოდნელი შედეგები		ცემენტის დამზადება სრულად (100%-ით) ხორციელდება სველი მეთოდის გამოყენებით
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	არა
	ცენტრალური ბიუჯეტი	არა
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	სამრეწველო სექტორი /კერძო საწარმოები.
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება		ცემენტისა და მინერალების გადამამუშავებელი საწარმო, მათ შორის შპს „ჰაიდელბერგცემენტი“.
პარტნიორი დაწესებულება (ები)		გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო, საქსტატი.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	მიღებული ახალი ტექნოლოგიების და/ან მეთოდების რაოდენობა.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		დეკარბონიზაცია: RE-8; ენერგოეფექტურობა: EE-10; ენერგეტიკული უსაფრთხოება; კვლევა, ინოვაცია და კონკურენტუნარიანობა.

EE-12: ენერგოაუდიტები და მართვის სისტემები, საქვამების ინსპექტირება სამრეწველო სექტორში.

EE-12: ენერგოაუდიტები და მართვის სისტემები, საქვამების ინსპექტირება სამრეწველო სექტორში.

მიზანი 2.2: პირველადი ენერჯის მოხმარების დაზოგვა მრეწველობის სექტორში.

აღწერა: ამ ღონისძიების შედეგად შემოვა მსხვილი საწარმოების მიერ ენერგოაუდიტის ჩატარების მოთხოვნები ან დაინერგება ენერგო მართვის სისტემები. ასევე ზემოაღნიშნულის თანახმად მსხვილმა კომპანიებმა უნდა უზრუნველყონ მცირე და საშუალო ზომის საწარმოების მხარდაჭერა, რათა მათაც შეძლონ ენერგოაუდიტის ჩატარება. ეს ღონისძიება მოიცავს ენერჯის დაზოგვის ორ აქტივობას:

ენერგო აუდიტები: ენერჯის მართვის პროცესის, ენერგეტიკული აუდიტის შესაძლებლობების გაუმჯობესება და მსხვილ სამრეწველო მომხმარებელთა შორის სავალდებულო ენერგო აუდიტის განხორციელება. ეს მოიცავს, ეფექტური და მაღალი ხარისხის ენერგოაუდიტის სქემების ხელმისაწვდომობას, რომლებიც შექმნილია ენერგოეფექტურობის გაუმჯობესების პოტენციური ღონისძიებების იდენტიფიცირებისთვის. აუდიტი განხორციელდება დამოუკიდებლად ყველა საბოლოო მომხმარებლისთვის, მეტად მცირე საყოფაცხოვრებო, კომერციული, მცირე და საშუალო ზომის საწარმოების ჩათვლით და სამრეწველო მომხმარებლებისათვის.

საქვებების/ჰაერის კონდიციონირების სისტემების დათვალიერება: ადგილზე ვიზიტების განხორციელების საფუძველზე, დადგინდა, რომ საწარმოო და არასაწარმოო ქვებების, ორთქლის/ცხელი წყლის, ჰაერის გაგრილების/კონდიციონირების სისტემების დიდი ნაწილი არის ძველი, არასაკმარისად იზოლირებული (საერთოდ არა იზოლირებულიც), ცუდ მდგომარეობაში და მთლიანობაში სწორად არ ფუნქციონირებენ - რის გამოც, იხარჯება ენერჯის მნიშვნელოვანი რაოდენობა. რეგულარული შემოწმებები ეფუძნება კანონით დადგენილ, შენობის ენერგეტიკული მახასიათებლების შესახებ დირექტივის მოთხოვნას. ტექნიკური და სამშენებლო ზედამხედველობის სააგენტო (TCSA) არის სახელმწიფო უწყება, რომელიც პასუხისმგებელია წყლის გამაცხელებელი ქვებების ზედამხედველობაზე, მათ შორის საწარმოების მიერ განხორციელებული რეგულარული შემოწმებების შემდგომი დოკუმენტაციის კონტროლსა და უსაფრთხოებაზე. ეს ღონისძიება მოიცავს რამდენიმე აქტივობას:

- კრიტერიუმების განსაზღვრა იმის გადასაწყვეტად, თუ რომელ ინდუსტრიებს მოეთხოვებათ აუდიტის ჩატარება ან ენერგეტიკული მართვის სისტემის დანერგვა – კომპანიების სიის შემუშავება სტატისტიკური ანგარიშგების საფუძველზე;
- ენერგეტიკული აუდიტის რეგლამენტის შემუშავება და მიღება (მრეწველობისათვის);
- სამრეწველო ქვების შემოწმების პროცედურების შემუშავება და მიღება;
- დამოუკიდებელი ენერგო აუდიტორების ტრენინგი და სერტიფიცირება;
- წყლის გამაცხელებელი ქვების აუდიტორების ტრენინგი და სერტიფიცირება;
- ინფორმაციაზე წვდომის გაუმჯობესება, ტრენინგი, კონსულტაციები, უფასო ან იაფი ენერგო აუდიტის მხარდაჭერა და ა.შ.;
- ენერგოეფექტურობის ტექნოლოგიებისა და ტექნიკის შესახებ ცნობიერების ამაღლება, შემდეგი მეთოდების გამოყენებით:
  - ეფექტური ენერგო მართვა - შესაბამება ISO 50001 სტანდარტს;
  - პროცესის ოპტიმიზაცია. დახვეწილი ტექნოლოგიები, დაგეგმვა და გრაფიკების შედგენა, დიზაინი;
  - სისტემის ოპტიმიზაცია (შეკუმშული ჰაერი, სავენტილაციო სისტემები, სატუმბო სისტემები, ძრავები, ქვები, ორთქლის/ცხელი წყლის წარმოება და განაწილება, ნამუშევარი სითბოს რეგენერაცია).

<ul style="list-style-type: none"> პროგრამების შემუშავება, რომელიც ხელს შეუწყობს მცირე და საშუალო საწარმოებს, გაიარონ ენერგო აუდიტები და შეასრულონ რეკომენდაციები - დახმარება ხარჯების დაფარვასთან დაკავშირებით; სასწავლო პროგრამების ხელშეწყობა ენერგო აუდიტორების კვალიფიკაციის ამაღლების მიზნით, ექსპერტების საკმარისი რაოდენობის უზრუნველსაყოფად. <p>EED (მუხლი 7, პარაგრაფი 24) ავალდებულებს მსხვილ საწარმოებს ჩაატარონ აუდიტი ყოველ 4 წელიწადში ან დაწერონ ენერგო მართვის სისტემა. სავარაუდოდ, ამ მანდატის შემოღება საქართველოში პირველი 2 წლის განმავლობაში არ მოხდება, სავარაუდოდ ეს ვალდებულება აუცილებელი გახდება 2023 წლისთვის. გარდა ამისა, დაგეგმილია დონორების მიერ ენერგეტიკული აუდიტების თანადაფინანსების განსაზღვრა და მთვარობის მხარდაჭერა ამის განსახორციელებლად. ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ ზოგადად ენერჯის მართვის სისტემები წარმოადგენს უფრო ეფექტურ საშუალებას, იმისათვის, რომ მიღწეულ იქნეს ენერჯის გრძელვადიანი, დაბალი/უფასო დაზოგვა.</p>	
ვარაუდები	2021 – 2025 წლები.
სექტორი	მრეწველობა.
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	<ul style="list-style-type: none"> ენერგოეფექტურობის ეროვნული სამოქმედო გეგმა, ღონისძიება H-7; კანონი ენერგოეფექტურობის შესახებ.
განხორციელების სტატუსი	ძირითადი კანონმდებლობა დამტკიცებულია, მეორადი კანონმდებლობა შემუშავების პროცესშია.
ვარაუდები	<p>მოსალოდნელი განხორციელება:</p> <ul style="list-style-type: none"> 5 წლის განმავლობაში, 100%-ით მსხვილ საწარმოებში (სავარაუდოდ 86 ფირმა 2022 წლამდე) – რის შემდეგაც ამ კომპანიებისათვის აუდიტი გახდება სავალდებულო ყოველ 4 წელიწადში, თუ მათ არ ექნებათ დამტკიცებული ენერჯის მართვის სისტემები (ე.ი. ფირმების 25%- ი ყოველწლიურად განმახორციელებს აუდიტის); წელიწადში საშუალო საწარმოების 6%-ი (1111-დან დაახლოებით 67 წელიწადში); წელიწადში მცირე საწარმოების 1%-ი (5487-დან დაახლოებით 55 წელიწადში). <p>აუდიტის სავარაუდო ღირებულება მსხვილი საწარმოებისთვის შეადგენს 10,000 ევროს, საშუალო საწარმოებისთვის - 6,000 ევროს და მცირე საწარმოებისთვის - 3,000 ევროს. ეს ხარჯები შემცირდება (დაახლოებით სანახევროდ) მას შემდეგ, როდესაც მოხდება ბაზრის უფრო სრულად ჩამოყალიბება.</p>
მოსალოდნელი შედეგები	ღონისძიებამ მოიცვა პირველი კატეგორიის ყველა ბიზნესი.
	სახელმწიფო ბიუჯეტი
	1 090 000 ლარი ათი წლის განმავლობაში (ყოველწლიურად 109 000 ლარი).

დაფინანსების წყაროები (ლარი)	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	12 740 000 ლარი 10 წლის განმავლობაში (1 274 000 ლარი ყოველწლიურად - მაღალი შემოსავლიანობით.
	დონორის მხარდაჭერა	უნდა განისაზღვროს
პასუხისმგებელი უწყება		საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.
პარტნიორი დაწესებულება (ები)		კერძო კომპანიები. სამრეწველო ასოციაციები.
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> მიღებული მოთხოვნების რაოდენობა; კომპანიების მიერ ჩატარებული აუდიტების რაოდენობა, კანონის მოთხოვნების შესაბამისად; მხარდაჭერილი მცირე და საშუალო ბიზნესების რაოდენობა; ენერჯის და სათბურის აირების მიღწეული შემცირებული რაოდენობა.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		<ul style="list-style-type: none"> ენერგოეფექტურობა: EE-10; ენერგეტიკული უსაფრთხოება

ენერგოეფექტურობა ტრანსპორტის სექტორში

EE-13: სატრანსპორტო საშუალებების საწვავზე გადასახადების გაზრდა.

EE-13: სატრანსპორტო საშუალებების საწვავზე გადასახადების გაზრდა.	
ამოცანა 2.3: პირველადი ენერჯის მოხმარების დაზოგვა ტრანსპორტის სექტორში.	
<p>აღწერა: ნავთობპროდუქტებზე, საპოხ-საზეთ მასალებზე, ბენზინსა და დიზელზე გადასახადის გაზრდა 250 ლარით/ტონაზე ხელს შეუწყობს უფრო ეკონომიური სატრანსპორტო საშუალებების შემოყვანას, შეამცირებს სამგზავრო ავტომობილების გარბენს (კილომეტრაჟს), გამოიწვევს მძღოლების ნაწილს საზოგადოებრივ ტრანსპორტზე გადასვლას. ეს ღონისძიება წინა წლებში უკვე განხორციელდა და მომავალ წლებშიც გადაიხედება.</p>	
ვადები	2023 წლამდე.
სექტორი	ტრანსპორტი
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	კლიმატის სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა.

განხორციელების სტატუსი		უკვე განხორციელდა.
ვარაუდები		<p>ღონისძიების სავარაუდო შედეგები განისაზღვრა საქართველოს ენერგეტიკული ბალანსის მიხედვით, 2019 წელს საგზაო ტრანსპორტის მიერ მოხმარებული საწვავისა და საბაზისო მაჩვენებლების გამოთვლით, იმ ვარაუდით რომ ღონისძიების არარსებობის შემთხვევაში მოხმარების ზრდა განხორციელდებოდა მშპ-ს ზრდის ტემპის შესაბამისად.</p> <p>ზემოქმედება შეფასებულია სხვა განხორციელებულ ღონისძიებებთან ერთად.</p>
მოსალოდნელი შედეგები		<ul style="list-style-type: none"> • 2015 წელთან შედარებით; • ენერგომოხმარების შემცირება 2019 წელს - 17.7 კტჯ (EE-13-EE-16 ღონისძიებების ერთობლივი ზეგავლენა).
დაფინანსების წყაროები	სახელმწიფო ბიუჯეტი	საბიუჯეტო ხარჯებიების მომტანი ღონისძიებები; 300 000 ლარი საწვავის გადასახადის გაზრდის მიზანშეწონილობის ანალიზის ჩასატარებლად
	მუნიციპალური	N/A
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	არ არის განსაზღვრული.
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება		საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო.
პარტნიორი დაწესებულება (ები)		საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო.
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, საქსტატი.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • მოთხოვნა სამგზავრო ტრანსპორტზე, ავტომობილისა და ტრანსპორტის ტიპის მიხედვით, მილიონი მ.კმ (მგზავრი-კილომეტრი.pkm); • ტრანსპორტის და ავტომობილის ტიპის მიხედვით გამოყენებული ბენზინი და დიზელი რაოდენობა.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		<ul style="list-style-type: none"> • დეკარბონიზაცია, RE-6; • ენერგოეფექტურობა: EE-14, EE-15, EE-20; • ენერგეტიკული უსაფრთხოება.

EE-14: საგადასახადო შეღავათები ელექტრო და ჰიბრიდული ავტომობილებისთვის.

EE-14: საგადასახადო შეღავათები ელექტრო და ჰიბრიდული ავტომობილებისთვის.	
მიზანი 2.3: პირველადი ენერჯის მოხმარების დაზოგვა ტრანსპორტის სექტორში.	
<p>აღწერა: აღნიშნული ღონისძიება აღწერს უკვე მოქმედ პოლიტიკას, ჰიბრიდული და ელექტრო ავტომობილების ბაზარზე შეღწევადობის გაზრდასთან დაკავშირებით, რომელსაც მივყავართ არსებული ავტოპარკების ეტაპობრივ ჩანაცვლებასთან. ღონისძიება ასევე გამოიწვევს განახლებად ენერჯიაზე მოთხოვნის ზრდას. წიაღისეული საწვავიდან მიღებულ ელექტროენერჯის ნაცვლად, მოხდება იმ ქსელებზე გადასვლა, რომელიც ძირითადად იკვებება განახლებადი ენერჯის წყაროებიდან. ღონისძიების ფარგლებში, მთავრობამ 6 წელზე მეტი ასაკის ჰიბრიდული ავტომობილების შესაძენად 50%-ით შეამცირა აქციზის გადასახადი, ხოლო 6 წელზე ნაკლები ასაკის ავტომობილების შესაძენად - 60%-ით. სამინისტრომ ასევე მოახდინა აქციზის გადასახადების მოხსნა (ე.ი, 100%-ით შემცირება) ელექტრო ავტომობილების შესაძენად.</p> <p>ერთი საკითხი, რომელიც საჭიროებს გადაწყვეტას, არის ის, რომ ამჟამად, კანონმდებლობაში არ არის „ჰიბრიდული ავტომობილები“-ს ზუსტი განმარტება, რაც ქმნის გარკვეულ პრობლემებს საგადასახადო და საბაჟო ადმინისტრაციაში. მაგალითად, საკანონმდებლო დონეზე არ არის დადგენილი ზღვარი შიგა წვის ძრავისთვის, ჰიბრიდული და ელექტრო ავტომობილებისთვის და ეჭვს იწვევს საგადასახადო შეღავათების გამოყენება (მაგალითად, “MHEV” და “EREV” ტიპის ავტომობილები). ამგვარად, უახლოეს პერიოდში მეორად კანონმდებლობას უნდა დაემატოს ჰიბრიდის განმარტება.</p>	
ვადები	2021 წლამდე და მიმდინარე.
სექტორი	ტრანსპორტი
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	<ul style="list-style-type: none"> ენერგოეფექტურობის ეროვნული სამოქმედო გეგმა; სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის ეფექტურობის აღდგენის პროექტი (REAP); კლიმატის სტრატეგია სამოქმედო გეგმა; კანონი განახლებადი ენერჯის შესახებ; ასოცირების შესახებ შეთანხმება, მხარს უჭერს ენერჯის განახლებადი წყაროების გამოყენების ხელშეწყობის შესახებ დირექტივის 2009/28/EC განხორციელებას; არსებული რეგულაციები.
განხორციელების სტატუსი	მიმდინარე
ვარაუდები	ღონისძიება უკვე განხორციელდა. სავარაუდო შედეგები განისაზღვრა საქართველოს ენერგეტიკული ბალანსის მიხედვით, 2019 წელს საგზაო ტრანსპორტის მიერ მოხმარებული საწვავისა და საბაზისო მაჩვენებლების გამოთვლით, იმ ვარაუდით რომ ღონისძიების არარსებობის შემთხვევაში მოხმარების ზრდა განხორციელდებოდა მშპ-ს ზრდის ტემპის შესაბამისად.
მოსალოდნელი შედეგები	<ul style="list-style-type: none"> შემუშავებული და გამოქვეყნებულია კვლევითი ანგარიში საგადასახადო შეზღუდვების ხარჯთ-სარგებლიანობის შესახებ; 2024 წლისათვის თბილისში 15 დასამუხტი სადგური დამონტაჟდება- შემდგომში მათი ზრდა სწრაფი ტემპით მოხდება;

		<ul style="list-style-type: none"> • თბილისის მასშტაბით, ზონალურ-საათობრივ პარკირების სისტემას, რომელიც ელექტრო ავტომობილებისათვის ითვალისწინებს ნულოვან ტარიფს, დამატება მინიმუმ 3500 ადგილი; • სავარაუდო საბაზრო სამიზნე მაჩვენებლები: • 2030 წელი - ჰიბრიდული ავტომობილები - 40%, ელექტრომობილები - 10%; • 2050 წელი - ჰიბრიდული ავტომობილები - 60%, ელექტრომობილები - 35%.
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	ასახულია, როგორ დაკარგული შემოსავალი - დაახლოებით 10 მლნ. ლარი ყოველწლიურად - 90 000 000 ლარი 2030 წლამდე.
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	ინვესტიცია (ავტომობილების შექმნა) - არ არის გაანგარიშებული.
	დონორის მხარდაჭერა	საჭიროა დონორთა მოძიება დასამუხტი სადგურებთან დაკავშირებით.
პასუხისმგებელი უწყება		ფინანსთა სამინისტრო.
პარტნიორი დაწესებულება (ები)		ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო, სსიპ მომსახურების სააგენტო.
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	შინაგან საქმეთა სამინისტრო/საქსტატი, ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო (დასამუხტი სადგურებისთვის).
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • ავტომობილების რაოდენობა გზაზე, ტიპისა და საწვავის მოხმარების მიხედვით; • ელექტრომობილების დასამუხტი სადგურების რაოდენობა.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		<ul style="list-style-type: none"> • დეკარბონიზაცია, GHG-1, RE-7; • ენერგოეფექტურობა: EE-13, EE-15; • ენერგეტიკული უსაფრთხოება; • შიდა ენერგეტიკული ბაზარი.

EE-15: სატრანსპორტო საშუალებების ტექნიკური ინსპექტირების რეგულაციების შემუშავება და შესრულება.

EE-15: სატრანსპორტო საშუალებების ტექნიკური ინსპექტირების რეგულაციების შემუშავება და შესრულება.
--

მიზანი 2.3: პირველადი ენერჯის მოხმარების დაზოგვა ტრანსპორტის სექტორში.

აღწერა: ავტოპარკის საშუალო ეფექტურობის გაზრდის მიზნით, აღნიშნული ღონისძიება გულისხმობს რეგულაციების შემუშავებასა და დანერგვას, ავტომობილების პარკიდან, ნაკლებად ეფექტური ავტოსატრანსპორტო საშუალებების ამოღების წახალისების და/ან მოთხოვნის გზით. ღონისძიება, N 2009/40/EC დირექტივის შესაბამისად, მოითხოვს ყველა ტიპის სატრანსპორტო საშუალების შემოწმების რეჟიმის დანერგვას, რომელიც დაკავშირებულია ავტომობილის რეგისტრაციასთან, ავტო საშუალებებისა და მათი მისაბმელების ექსპლუატაციასა და საგზაოდ ვარგისიანობასთან. აღნიშნული ღონისძიება გააუმჯობესებს უსაფრთხოებას, ეფექტურობას და შეამცირებს ავტოსატრანსპორტო საშუალებების გარემოზე ზემოქმედებას. ღონისძიების განსახორციელებლად საჭირო იქნება დაახლოებით 30 ტექნიკური დათვალიერების ცენტრის დაარსება ქვეყნის მასშტაბით, რომელთაგან თითოეულში იქნება 3 საინსპექციო ხაზი. ტექნიკური ინსპექტირების გარდა, რომელიც შეამოწმებს ავტომობილებში დამაბინძურებლებისა და უსაფრთხოების პოტენციურ საფრთხეებს, შემოწმების რეჟიმი საშუალებას მისცემს მთავრობას „ავტოპარკის ცოდნის“ ფარგლებში, შეაგროვოს დეტალური ინფორმაცია თითოეული ავტომობილისთვის (სხვა საკითხებთან ერთად):

- ავტომობილის მოდელი;
- ძრავის ზომა (პოტენციურად ასევე, მითითებულია საწვავის ეფექტურობა);
- გამოყენებული საწვავის ტიპი;
- წლიურად გავლილი კილომეტრები.

ენერჯის დაზოგვა იწვევს ენერგეტიკული მახასიათებლების გაუმჯობესებას, რაც განპირობებულია ავტოპარკის გაუმჯობესებული ტექნიკური მომსახურებით. ამ პროცესთან დაკავშირებით, ასევე, საჭირო იქნება ცნობიერების ამაღლების კამპანიის ჩატარება. ეს ღონისძიება ასევე ზრდის ავტომობილების უსაფრთხოებას და სავარაუდოდ, მნიშვნელოვანი რაოდენობით ადამიანის სიცოცხლეს გადარჩენის შესაძლებლობას იძლევა. ამის გარდა, მკვეთრად მცირდება სხვა დამაბინძურებლების რაოდენობა, როგორცაა - ნახშირბადის მონოქსიდი და გოგირდის დიოქსიდი. შეფასების მიხედვით, კერძო ავტომობილების დაახლოებით 25%, მათი ამჟამინდელი მდგომარეობიდან გამომდინარე, ვერ გაივლის შემოწმებას და საჭირო გახდება მათი ჯართად ჩაბარება ან შეკეთება.

რეგულაციები, რომლებიც მოითხოვს ემისიების ტესტებს, ეტაპობრივად ამოქმედდა შემდეგნაირად:

- 2018 წლის ივლისიდან სამთავრობო და კომერციულ მანქანებს მოეთხოვებოდათ ტესტირება;
- 2018 წლის ოქტომბერიდან, შემოწმება სავალდებულო გახდა სამ ცილინდრიანი ძრავის მქონე ყველა სატრანსპორტო საშუალებისთვის;
- 2019 წელს, საქართველოში ყველა სატრანსპორტო საშუალებისთვის სავალდებულო გახდა შემოწმების გავლა.

შედეგის ინდიკატორები:

კლიმატის ცვლილების სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმა:

აქტივობა 2.1.1 - სატრანსპორტო საშუალებების ტექნიკურ ინსპექტირებასთან დაკავშირებით არსებულ რეგულაციაში ცვლილების განხორციელება;

ინდიკატორი:

მიღებულია, სულ მცირე, ერთი საკანონმდებლო/კანონქვემდებარე აქტი ინსპექტირებისთვის გვერდის ავლის ტენდენციის შესამცირებლად.

კლიმატის ცვლილების სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმა:

<p>აქტივობა 2.1.2 – „სატრანსპორტო საშუალებების ტექნიკურ ინსპექტირებასთან დაკავშირებით საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსით გათვალისწინებული ჯარიმების მეტად ეფექტური აღსრულება“ და მისი ქვეაქტივობები:</p> <p>2.1.2.1. ა) „2024 წლამდე შექმნილია და ოპერირებს ტექნიკური ინსპექტირების გავლის შემოწმების ფუნქციით აღჭურვილი დამატებით 150 ვიდეო-კამერა“.</p> <p>2.1.2.1.ბ) „მიღებულია შესაბამისი ნორმატიული აქტი ან/და ადმინისტრაციული ზომა, რაც გულისხმობს ინსპექტირებაგაუვლელი სატრანსპორტო საშუალების დაჯარიმებას თვეში, სულ მცირე, 4-ჯერ“.</p>		
ვადები	2018 – 2024 წლები.	
სექტორი	ტრანსპორტი.	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	<ul style="list-style-type: none"> ენერგოეფექტურობის ეროვნული სამოქმედო გეგმა; კლიმატის სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა; ასოცირების შესახებ შეთანხმება, მხარს უჭერს ენერჯის განახლებადი წყაროებიდან ენერჯის გამოყენების ხელშეწყობის შესახებ 2009/28/EC დირექტივის განხორციელებას. 	
განხორციელების სტატუსი	ავტომობილების ემისიის ტესტები ამოქმედდა ეტაპობრივად და ამჟამად საქართველოში ყველა სატრანსპორტო საშუალება გადის შემოწმებას.	
ვარაუდები	ღონისძიება უკვე განხორციელდა. სავარაუდო შედეგები განისაზღვრა საქართველოს ენერგეტიკული ბალანსის მიხედვით, 2019 წელს საგზაო ტრანსპორტის მიერ მოხმარებული საწვავისა და საბაზისო მაჩვენებლების გამოთვლით, იმ ვარაუდით რომ ღონისძიების არარსებობის შემთხვევაში მოხმარების ზრდა განხორციელდებოდა მშპ-ს ზრდის ტემპის შესაბამისად. ზეგავლენა შეფასებულია ერთობლივად სხვა ღონისძიებებთან ერთად.	
მოსალოდნელი შედეგები	საქართველოში არსებული ყველა საავტომობილო ტრანსპორტი აკმაყოფილებს სატრანსპორტო დირექტივის მიერ დაწესებულ სტანდარტებს.	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	ღონისძიება უკვე დაინერგა.
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	არ არის გამოთვლილი
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება		

პარტნიორი დაწესებულება (ები)		<ul style="list-style-type: none"> • ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო; • კერძო კონტრაქტორები ინსპექტირებისთვის; • სსიპ „აკრედიტაციის ეროვნული ცენტრი“.
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	-აკრედიტაციის ეროვნული ბიურო -საქსტატი
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • ინსპექტირების ცენტრების მიერ შემოწმებული ავტომობილების რაოდენობა; • რეგულირებადი ავტომობილის კატეგორიისთვის, გზაზე ავტოსატრანსპორტო საშუალებების რაოდენობა, ტიპის და ასაკის მიხედვით.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		<ul style="list-style-type: none"> • ენერგეტიკული უსაფრთხოება.

EE-16: ძველი ავტომობილების იმპორტზე გადასახადების ზრდა.

EE-16: ძველი ავტომობილების იმპორტზე გადასახადების ზრდა.	
მიზანი 2.3: პირველადი ენერჯის მოხმარების დაზოგვა ტრანსპორტის სექტორში.	
<p>აღწერა: აღნიშნული ღონისძიება ზრდის ძველი ავტომობილების იმპორტზე გადასახადებს იმისათვის, რომ შემცირდეს ძველი, არაეფექტური ავტომობილების იმპორტი და გაიზარდოს უფრო ახალი მოდელების, მათ შორის ჰიბრიდული და ელექტრო ავტომობილების, ბაზარზე შეღწევა. პოლიტიკის განხორციელება მოხდება შემდეგნაირად:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 12 წელზე მეტი ასაკის იმპორტირებულ ავტომობილებზე გადასახადის 200%-ით გაზრდა; • 10-12 წლის ასაკის იმპორტირებულ ავტომობილებზე გადასახადის 120-160%-ით გაზრდა; • 6-10 წლის ასაკის იმპორტირებულ ავტომობილებზე 14-80% -ით გაზრდა. 	
ვადები	2021 წლამდე
სექტორი	სატრანსპორტო.
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	კლიმატის სტრატეგია სამოქმედო გეგმა.
განხორციელების სტატუსი	დანერგვის პროცესშია.
ვარაუდები	ღონისძიება უკვე განხორციელდა. სავარაუდო შედეგები განისაზღვრა საქართველოს ენერგეტიკული ბალანსის მიხედვით, 2019 წელს საგზაო ტრანსპორტის მიერ მოხმარებული საწვავისა და საბაზისო მაჩვენებლების გამოთვლით, იმ ვარაუდით რომ ღონისძიების არარსებობის შემთხვევაში მოხმარების ზრდა განხორციელდებოდა მშპ-ს ზრდის ტემპის

მოსალოდნელი შედეგები		გაიზარდა ავტოპარკის ენერგეფექტურობა (ერთობლივად EE-13-EE-15 ღონისძიებებთან ენერჯის დაზოგვის მისაღებად).
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	არა
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	არ არის გაანგარიშებული.
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება		საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო.
პარტნიორი დაწესებულება (ები)		საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო.
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქსტატი.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • გაიზარდა იმპორტის გადასახადების რაოდენობა; • იმ კატეგორიის სატრანსპორტო საშუალებებისთვის, რომელზეც ვრცელდება ახალი გადასახადები იმპორტზე, გზებზე სატრანსპორტო საშუალებების რაოდენობა, ტიპისა და ასაკის მიხედვით.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		<ul style="list-style-type: none"> • ენერგოეფექტურობა: EE-13, EE-14, EE-15; • ენერგეტიკული უსაფრთხოება.

EE-17: საზოგადოებრივი ტრანსპორტის გაუმჯობესება და მდგრად სატრანსპორტო საშუალებებზე გადასვლა.

EE-17: საზოგადოებრივი ტრანსპორტის გაუმჯობესება და მდგრად სატრანსპორტო საშუალებებზე გადასვლა .
მიზანი 2.3: პირველადი ენერჯის მოხმარების დაზოგვა ტრანსპორტის სექტორში.
<p>აღწერა: აღნიშნული ღონისძიების შედეგად მოხდება მოდალური წილის გადატანა, კერძო სატრანსპორტო საშუალების გამოყენებიდან საზოგადოებრივ და არა მოტორიზირებულ ტრანსპორტზე, საზოგადოებრივი სატრანსპორტო სისტემების შესაძლებლობების, მგზავრთა რაოდენობისა და ეფექტურობის და არა მოტორიზირებული სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესების გზით. აღნიშნული ღონისძიება ეფუძნება თბილისის, ბათუმის, რუსთავისა და გორის მუნიციპალიტეტების საქმიანობებს, მათ შორის:</p> <ul style="list-style-type: none"> • MT-5A: საზოგადოებრივი ტრანსპორტის სისტემის მარშრუტების ოპტიმიზაცია, თანამედროვე ტექნოლოგიების და ავტომატიზებული სისტემების მეშვეობით; • MT-5B: საზოგადოებრივი პარკირების ტარიფების შემოღება და აღსრულება, ასევე საფეხმავლო და ველოსიპედის მარშრუტების შექმნა; • MT-5C: გზის ინფრასტრუქტურის და საგზაო მოძრაობის მართვის სისტემების გაუმჯობესება;

<ul style="list-style-type: none"> MT-5D: საზოგადოებრივი ტრანსპორტის პარკის განახლება, ავტობუსის რაოდენობის გაზრდისა და ადგილობრივი მიკროავტობუსების ე.წ „მარშუტკების“ მარშრუტების შემცირების გზით (თბილისი და ბათუმი მონაწილეობას იღებენ ცალკეულ ღონისძიებებში - EE-17 და EE-18, შესაბამისად, თუმცა, სხვა მუნიციპალიტეტებმა, როგორცაა ფოთი¹⁶³ და ქობულეთი¹⁶⁴ განაცხადეს რომ გეგმავენ ამ ღონისძიებაში მონაწილეობას). 		
ვადები	2021 წლამდე.	
სექტორი	სატრანსპორტო.	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	<ul style="list-style-type: none"> ენერგოეფექტურობის ეროვნული სამოქმედო გეგმა; კლიმატის სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა. 	
განხორციელების სტატუსი	მიმდინარეობს/იგეგმება.	
ვარაუდები	დაკავშირებულია თბილისსა და ბათუმში განსახორციელებელ ღონისძიებებთან (იხილეთ ქვემოთ).	
მოსალოდნელი შედეგები	ერთობლივად EE-18 და EE-19 ღონისძიებებთან, საზოგადოებრივი ტრანსპორტის წილი, მოტორიზებულ საგზაო ტრანსპორტში 2016 წელს იყო 48%-ს, არსებული ღონისძიებების შესრულებით 2030 წელს გახდება 34%-ს, 2050 წელს კი- 24%-ს.	
დაფინანსების წყაროები	სახელმწიფო ბიუჯეტი	უნდა დადგინდეს.
	მუნიციპალური	უნდა დადგინდეს და აღირიცხოს ანგარიშის საფუძველზე.
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	არა
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება	თბილისის, ბათუმის, რუსთავისა და გორის მუნიციპალიტეტების მერია.	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	<ul style="list-style-type: none"> კერძო სატრანსპორტო კომპანიები შესაბამის ქალაქებში; შესაბამისი არასამთავრობო ორგანიზაციები. 	
მონიტორინგი	<ul style="list-style-type: none"> საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო; მუნიციპალიტეტები. 	

¹⁶³ 2021 წლის ნოემბერში, ფოთი მიიღებს 10 ახალ დიზელის საწვავზე მომუშავე ავტობუსს, რომელიც ასევე ერთ-ერთი ყველაზე ეფექტური ღონისძიებაა ენერგოეფექტურობის მიზნების მისაღწევად. პროექტის ღირებულება შეადგენს 1,078,659 ევროს, რომლიდანაც 917,508 ევრო არის მუნიციპალიტეტიდან და 165,151 ევრო არის გრანტი.

¹⁶⁴ ქალაქის თანახმად, მიმდინარეობს დისკუსიები ჰიბრიდული ან ელექტრო ავტობუსების შექმნასთან დაკავშირებით, რომლებიც მოემსახურებიან როგორც ქალაქ ქობულეთს, ისე ქობულეთი-ბათუმის მიმართულ გზას.

	<p>პროგრესის მაჩვენებელი (ები)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • მუნიციპალიტეტის მიერ განხორციელებული საქმიანობების/ინვესტიციების რაოდენობა და ტიპი; • მუნიციპალიტეტების მიერ გამოყენებული სატრანსპორტო საშუალებები, ტიპისა და საწვავის მიხედვით; • ტრანსპორტზე მგზავრების მოთხოვნა ტრანსპორტის ტიპის მიხედვით, მილიონი მ.კმ (მგზავრი-კილომეტრი.pkm).
<p>სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი</p>		<ul style="list-style-type: none"> • დეკარბონიზაცია; • ენერგოეფექტურობა: EE-18, EE-19; • ენერგეტიკული უსაფრთხოება.

EE-18: ღონისძიებები, რომლებიც შესულია თბილისის „მწვანე ტრანსპორტის პოლიტიკის“ სამოქმედო გეგმაში.

<p>EE-18: ღონისძიებები, რომლებიც შესულია თბილისის „მწვანე ტრანსპორტის პოლიტიკის“ სამოქმედო გეგმაში.</p>
<p>მიზანი 2.3: პირველადი ენერჯის მოხმარების დაზოგვა ტრანსპორტის სექტორში.</p>
<p>აღწერა: მოდალური წილის გადატანა კერძო სატრანსპორტო საშუალების სარგებლობიდან საზოგადოებრივ და არა მოტორიზირებულ ტრანსპორტზე, საზოგადოებრივი სატრანსპორტო სისტემების შესაძლებლობების, მგზავრთა რაოდენობის, ეფექტურობისა და არა მოტორიზირებული სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესების გზით. თბილისის ღონისძიებები, ცვლილების ხელშეწყობის მიზნით მოიცავს შემდეგს:</p> <ul style="list-style-type: none"> • MT-7A ავტობუსების პარკის განახლება: ეს პოლიტიკა ეხება 100 ერთეული, 8-მეტრიანი ავტობუსის შეძენას 2018 წელს და 200 ერთეული, 12-მეტრიანი ავტობუსის შეძენას 2019 წელს. 2020 წლისთვის, საზოგადოებრივი ავტობუსების რაოდენობა კიდევ გაიზრდება. არსებული ყვითელი ავტობუსების სრული ჩანაცვლება თანამედროვე, ევრო 6-ის სტანდარტის გათხევადებული ბუნებრივ გაზზე მომუშავე ავტობუსებით /ელექტრო ავტობუსებით დაგეგმილია 2021 წლისთვის; • MT-7B მეტროს გაფართოება: 2017 წელს, თბილისში მგზავრებს ემსახურებოდა 43 მატარებელი. 2018-2019 წლებში, თბილისის მეტროში იგეგმებოდა 14 ახალი მატარებლის დამატება. ღონისძიების მიზანია შემცირდეს ლოდინის დრო და მეტროთი მგზავრობა გახდეს უფრო კომფორტული; • MT-7C ავტობუსის ქსელის რესტრუქტურიზაცია: ღონისძიებების განხორციელება დაგეგმილია ავტობუსების ხაზებისთვის პრიორიტეტების მინიჭების გზით (მაგალითად, სწრაფი ტრანზიტის ავტობუსები ან BRT). ივარაუდება, რომ აღნიშნული ღონისძიება გავრცელდება ავტობუსით გადაზიდვის 50%-ზე, თბილისის რამდენიმე ყველაზე დატვირთული პროსპექტის დაფარვის ხარჯზე. • MT-7D პარკირების სისტემის დანერგვა: 2019 წლიდან, თბილისის მერია, საქართველოს დედაქალაქში დანერგავს ზონალურ-საათობრივი პარკირების სისტემას. სისტემა, თბილისის სხვადასხვა უბანში პარკირების მიხედვით, აწესებს სხვადასხვა გადასახადს - ცენტრალურ უბნებში საფასური იქნება

უფრო მაღალი, ვიდრე პერიფერიებში. ელექტრო სატრანსპორტო საშუალებები არ გადაიხდიან ზონალურ-საათობრივი პარკირების საფასურს.	
ვადები	2019 – 2024 წლები.
სექტორი	სატრანსპორტო
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	<ul style="list-style-type: none"> ენერგოეფექტურობის ეროვნული სამოქმედო გეგმა; კლიმატის სამოქმედო გეგმა.
განხორციელების სტატუსი	მიმდინარე
ვარაუდები	ქვემოთ მოყვანილია სატრანსპორტო რეჟიმის შეფასებები.
მოსალოდნელი შედეგები	<p>შემუშავებულია მდგრადი ურბანული მობილობის გეგმა (SUMP);</p> <p>განახლდა ავტობუსების ავტოპარკი;</p> <p>მინიმუმ 3500 ახალი პარკინგის ადგილი დაემატა ზონალური პარკირების სისტემას;</p> <p>მინიმუმ 1 ახალი ქუჩა რეაბილიტირებულია მულტიმოდალური დაგეგმვის პრინციპების შესაბამისად.</p> <p>თბილისში მოგზაურობის პროცენტი არა მოტორიანი ტრანსპორტით (ველოსიპედებით და ფეხით):</p> <ul style="list-style-type: none"> • 30% 2022 წელს; • 32% 2024 წელს; • 33% 2026 წელს; • 34% 2028 წელს; • 35% 2030 წელს. <p>თბილისში საზოგადოებრივი ტრანსპორტით მგზავრობის პროცენტი (მეტრო, ავტობუსი, მიკროავტობუსი):</p> <ul style="list-style-type: none"> • 40% 2022 წელს; • 41% 2024 წელს; • 42% 2026 წელს; • 43% 2028 წელს; • 45% 2030 წელს.
	სახელმწიფო ბიუჯეტი
	არა
	მუნიციპალური
	1 619 000 000 ლარი (445 მლნ ევრო) (2024 წლისათვის).

დაფინანსების წყაროები (ლარი)	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	არა
	დონორის მხარდაჭერა	(სესხები და გრანტები EBRD, ADB, KfW, AFD) ინვესტიციების დანახარჯების დასაფარად.
პასუხისმგებელი უწყება		ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტის მერია.
პარტნიორი დაწესებულება (ები)		<ul style="list-style-type: none"> • თბილისის სატრანსპორტო კომპანია; • თბილისის მიკროავტობუსი; • თბილისის პარკინგი.
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტის მერია.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • MT-7A ავტობუსის პარკის განახლება: ავტობუსების რაოდენობა და ტიპი, რომლებიც შედიან ექსპლუატაციაში; ექსპლუატაციიდან გამოსული ავტობუსების რაოდენობა და ტიპი; • MT-7B მეტროს გაფართოება: ხაზზე რეგულარულად მომუშავე მატარებლების რაოდენობა, მეტროს მომხმარებელი მგზავრების საშუალო ლოდინის დრო. • MT-7C ავტობუსის ქსელის რესტრუქტურის განხორციელება: ავტობუსის მარშრუტების რაოდენობა, რომლებსაც ფარავს ჩქაროსნული ავტობუსების ხაზები. • MT-7D პარკირების სისტემის დანერგვა: შიგა ქალაქის ტერიტორიების წილი, რომლებსაც ფარავს პარკირების სისტემა. ავტომობილების რაოდენობა, რომლებიც იყენებენ პარკირების ფასიან სისტემებს.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		<ul style="list-style-type: none"> • დეკარბონიზაცია: GHG-1; • ენერგოეფექტურობა: EE-17; • ენერგეტიკული უსაფრთხოება.

EE-19: ბათუმის მდგრადი ურბანული მობილობის (SUMP) გეგმაში ჩამოთვლილი ღონისძიებები.

EE-19: ბათუმის მდგრადი ურბანული მობილობის გეგმაში (SUMP) ჩამოთვლილი ღონისძიებები.
ამოცანა 2.3: პირველადი ენერჯის მოხმარების დაზოგვა ტრანსპორტის სექტორში.
<p>აღწერა: მოდალური წილის გადატანა კერძო სატრანსპორტო საშუალების გამოყენებიდან საზოგადოებრივ და არა მოტორიზირებულ ტრანსპორტზე, მომსახურების გაუმჯობესების და კერძო ტრანსპორტის გამოყენებაზე დამატებითი ხარჯების შემოღების გზით. ეს ღონისძიება ასევე გაზრდის ელექტრიფიცირებული სამგზავრო ტრანსპორტის წილს. კონკრეტული აქტივობები მოიცავს:</p> <ul style="list-style-type: none"> • MT-9A ქუჩის ავტოსადგომების რეორგანიზაცია: 2019 წელს, ქალაქის ზონების შექმნა/შემოღება; გადახდის ტარიფების დაწესება.

<ul style="list-style-type: none"> • MT-9B საზოგადოებრივ ტრანსპორტთან დაკავშირებული ღონისძიებები: ავტობუსების ქსელის ოპტიმიზაცია; ჩქაროსნული ავტობუსის (BRT) დერეფანი; ტაქსის რეგულირება და ავტობუსის პარკის განახლება; მიკროავტობუსების რაოდენობა განახევრდება (478-დან); 2019 წელს ამოქმედდება ჩქაროსნული ავტობუსის დერეფანი, ხოლო ქალაქი შეიძენს ევრო 5-ის სტანდარტის დიზელზე მომუშავე 40 ახალ ავტობუსს და 10 ელექტრო ავტობუსს. 		
ვადები	2019-2022 წლები.	
სექტორი	სატრანსპორტო	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	კლიმატის სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა.	
განხორციელების სტატუსი	მიმდინარე	
ვარაუდები	იხილეთ ზემოაღნიშნული ღონისძიებები.	
მოსალოდნელი შედეგები	2024 წლისთვის განხორციელდება ბათუმის მდგრადი ურბანული მობილობის გეგმაში შემავალი ღონისძიებების 20% -ზე მეტი; 8 ახალი ელექტრო ავტობუსი იმუშავებს 2024 წლამდე; 2024 წლისთვის ზონალური საათის პარკინგი დაინერგება მინიმუმ 6 ადგილას.	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	არა
	მუნიციპალური	4 800 000 (სესხი საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციებიდან).
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	არა
	დონორის მხარდაჭერა	4 000 000 ლარი (გრანტი EBRD-სა და E5P-ს მიერ).
პასუხისმგებელი უწყება	ბათუმის მუნიციპალიტეტის მთავრობა.	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	ბათუმის ავტოტრანსპორტი.	
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	ბათუმის მუნიციპალური მთავრობა.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • MT-9A ქუჩის ავტოსადგომების რეორგანიზაცია: შიგა ქალაქის ტერიტორიების წილი, რომლებსაც ფარავს პარკირების სისტემა. ავტომობილების რაოდენობა, რომლებიც იყენებენ პარკირების ფასიან სისტემებს. • MT-9B საზოგადოებრივ ტრანსპორტთან დაკავშირებული ღონისძიებები: ავტობუსების რაოდენობა და ტიპი,

		რომლებიც შედიან ექსპლუატაციაში; ექსპლუატაციიდან გამოყვანილი ავტობუსების რაოდენობა და ტიპი; ავტობუსების მარშრუტების წილი, რომელსაც ფარავენ კერძო ავტობუსების ხაზები.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი	<ul style="list-style-type: none"> • ენერგოეფექტურობა: EE-18; • ენერგეტიკული უსაფრთხოება. 	

EE-20: ემისიის ხარისხის სტანდარტები ავტომობილების იმპორტისა და წარმოების შესახებ (EUR4 / EUR5).

EE-20: ემისიის ხარისხის სტანდარტები ავტომობილების იმპორტისა და წარმოების შესახებ (EUR4 / EUR5).	
მიზანი 2.3: პირველადი ენერჯის მოხმარების დაზოგვა ტრანსპორტის სექტორში.	
<p>აღწერა: აღნიშნული ღონისძიება მოიცავს უფრო მკაცრი სტანდარტების შემოღებას, როგორც იმპორტირებულ, ასევე საქართველოში წარმოებულ ავტომობილებზე. აღნიშნული სტანდარტების შესაბამისად მოხდება ძველი და ნაკლებად ეფექტური ავტომობილების აკრძალვა ან მათი ღირებულების გაზრდა საბოლოოდ არსებული საავტომობილო პარკის ეტაპობრივად ჩანაცვლდება უფრო ეფექტური მოდელებით. ამ ცვლილების შედეგად, მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდება საავტომობილო პარკის ეფექტურობა და ემისიის ინტენსივობა. 2018 წელს ჩატარდა ხარჯთ-სარგებლიანობის ანალიზი, რათა შეფასებულიყო ევრო 4-სა ან ევრო 5-ის სტანდარტებზე დაბლა მყოფი ავტომობილების იმპორტის და/ან წარმოების აკრძალვის შესაძლებლობა. რეალური შედეგი შეფასების ეტაპზეა.</p> <p>განხილვები გრძელდება. განხორციელება დამოკიდებულია პოლიტიკის დამტკიცებაზე.</p>	
ვადები	2021 – 2024 წლები.
სექტორი	სატრანსპორტო
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	კლიმატის სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა.
განხორციელების სტატუსი	განხილვის ქვეშ.
ვარაუდები	<p>მოსალოდნელია საგზაო სატრანსპორტო საშუალებებზე ენერგოტევადობის შემდეგი შემცირებები.</p> <p>2030 წელი - მსუბუქი სატვირთო ავტომობილი - 20%, სატვირთო ავტომობილები - 10%;</p> <p>2040 წელი- მსუბუქი სატვირთო ავტომობილი - 40%, სატვირთო ავტომობილები - 30%;</p>
მოსალოდნელი შედეგები	ეკონომიკური მიზანშეწონილობის შესასწავლად, ჩატარდა კვლევა ავტომობილთა ასაკის მიხედვით იმპორტის

		პროგრესული გადასახადის დასაწერად: 5 წლამდე; 5-10 წლის; 10 წელზე მეტი; ავტომობილის ასაკისა და ძრავის მოცულობის პირდაპირპროპორციული განაკვეთით.
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	910 000 ლარი სტანდარტის მიზანშეწონილობის კვლევისთვის
	ცენტრალური ბიუჯეტი	N/A
	მუნიციპალური	N/A
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	N/A
	დონორის მხარდაჭერა	213,840 ლარი გრანტები UNEP-დან 2024 წლის ჩათვლით, ძრავის ეკონომიკური ანალიზისა და დანარგვისათვის EUR4/EUR5.
პასუხისმგებელი უწყება		გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო
პარტნიორი დაწესებულება (ები)		სსიპ მომსახურების სააგენტო საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო.
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	N/A
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		დეკარბონიზაცია: RE-6; ენერგოეფექტურობა: EE-13, EE-14; ენერგეტიკული უსაფრთხოება

ენერგოეფექტურობა გაზისა და ელექტროენერჯის ინფრასტრუქტურაში

EE-21: თბოელექტროსადგურების საშუალო ეფექტურობის გაუმჯობესება.

EE-21: თბოელექტროსადგურების საშუალო ეფექტურობის გაუმჯობესება.
მიზანი 2.4: პირველადი ენერჯის მოხმარების დაზოგვა გაზისა და ელექტროენერჯის ინფრასტრუქტურაში.
აღწერა: აღნიშნული ღონისძიების შედეგად, თბური ენერჯის წარმოებისას, მოხდება პირველადი ენერჯის დაზოგვა, ძველი თბოელექტროსადგურების შედარებით ახალი, უფრო ეფექტური, თბოელექტროსადგურებით ჩანაცვლების გზით. სავარაუდოდ ახალი სადგურები გამოიყენებენ კომბინირებული ციკლის გაზის ტურბინის (CCGT) ტექნოლოგიას. ამ ღონისძიების ფარგლებში შემავალი აქტივობები მოიცავს შემდეგს:

<ul style="list-style-type: none"> გარდაბნის 231 მგვტ სიმძლავრის კომბინირებული ციკლის თბოელექტროსადგური, ქვემო ქართლში (2015) წ; თბილსრესის მე-3 და მე-4 ენერგო ბლოკის ექსპლუატაციიდან გამოყვანა მოხდება შემდგომ წლებში ან მინიმუმ მიენიჭება ნაკლები პრიორიტეტი და შევა სადისპეტჩერო სისტემაში. ბლოკი ხელმისაწვდომი იქნება სადისპეტჩერო სისტემის კვების სარეზერვო წყაროს სახით; „მტკვარი ენერჯი“, რომლის ექსპლუატაციიდან გამოყვანა იგეგმება 2025 წელს. <p>პირველადი ენერჯის დაზოგვა შეფასებულია, ახალი (კომბინირებული) და ძველი თბოსადგურების მიერ გამოიშვებული ერთიდაიგივე რაოდენობის ელექტრული ენერჯის გამოსამუშავებლად საჭირო პირველადი ენერჯის რაოდენობების შედარებით. პირველადი ენერჯის დაზოგვა მიიღწევა პირველადი ენერჯის შემცირების გზით, რომელიც საჭიროა თბოელექტროსადგურებიდან იგივე რაოდენობის ელექტროენერჯის წარმოებისთვის, ვინაიდან ძველი დანადგარების მქოვეფიციენტი კომბინირებული ციკლის გაზის ტურბინების მქოვეფიციენტზე ბევრად დაბალია. ეს არსებითად ნიშნავს იმას, რომ იგივე რაოდენობის ელექტროენერჯის (საბოლოო ენერჯია) საწარმოებლად საჭირო იქნება ნაკლები საწვავი/ბუნებრივი გაზი (პირველადი ენერჯია).</p>		
ვადები	2020 – 2025 წლები.	
სექტორი	ელექტროენერჯის გენერაცია.	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	<ul style="list-style-type: none"> გადამცემი ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმა; ენერგოეფექტურობის ეროვნული სამოქმედო გეგმა; კლიმატის სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა. 	
განხორციელების სტატუსი	ნაწილობრივ დანერგილია, ნაწილი დაგეგმარების პროცესშია.	
ვარაუდები	2019 წელს ამოქმედდა კომბინირებული ციკლით მომუშავე თბოელექტროსადგური - გარდაბანი 2, რომლის დადგმული სიმძლავრე 255 მგვტ-ია. სადგური იღებს ბუნებრივ გაზს ღირებულებით, 143 აშშ დოლარი/ათასი მ ³ .	
მოსალოდნელი შედეგები	2030 წლისათვის, არსებული არაეფექტური ბლოკების ჩანაცვლება ახალი ეფექტური აგრეგატებით	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	არა
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	სს „საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია“ - 546 000 000 ლარი (150 000 000 ევრო).
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	სს „საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია“.	

მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისია.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	სადგურების მიერ საწვავის ყოველწლიური მოხმარება და გამომუშავება ღია ციკლის დანადგარებთან შედარებით.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		<ul style="list-style-type: none"> დეკარბონიზაცია: ენერჯის განახლებადი წყაროებისაკენ მიმართული ღონისძიებები (ბალანსირებისათვის); ენერგეტიკული უსაფრთხოება; შიდა ენერგეტიკული ბაზარი.

EE-22: ელექტროენერჯის გადამცემ ქსელებში დანაკარგების შემცირება და ახალი თაობის ქსელში ინტეგრაცია.

EE-22: ელექტროენერჯის გადამცემ ქსელებში დანაკარგების შემცირება და ახალი თაობის ქსელში ინტეგრაცია .
მიზანი 2.4: პირველადი ენერჯის მოხმარების დაზოგვა ხაზისა და ელექტროენერჯის ინფრასტრუქტურაში.
<p>აღწერა: აღნიშნული ღონისძიება ხელს შეუწყობს ენერჯის დაზოგვას საქართველოს გადამცემი ქსელების განვითარების გზით, რომელიც უზრუნველყოფს ელექტროენერჯის დიდი მოცულობით წარმოებას და მოხმარებას, ნაკლები სისტემური დანაკარგებით.</p> <p>საქართველო სახელმწიფო ელექტროსისტემა (სსე) ეკუთვნის ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს. საქართველო სახელმწიფო ელექტროსისტემა, საქართველოში არსებული, დაახლოებით 60 შესაბამისი კომპანიისთვის უზრუნველყოფს ელექტროენერჯის გადაცემას და ექსკლუზიურ სადისპეტჩერო მომსახურებას. ელექტროენერჯით ტრანსსასაზღვრო ვაჭრობის შესაძლებლობა, ელექტროენერჯიზე მოთხოვნის მაღალი ზრდა და დაგეგმილი ელექტროსადგურების მიერ გამომუშავებული ენერჯის გამოტანის საჭიროება ნიშნავს იმას, რომ ქსელის ადეკვატური განვითარების უზრუნველყოფისთვის საჭირო იქნება გადამცემ ინფრასტრუქტურაში ინვესტიციის განხორციელება. საქართველო სახელმწიფო ელექტროსისტემა ფლობს 500-400-330-220-110-35 კვ 156 ხაზს, რომელთა საერთო სიგრძე 4454.25 კმ-ა, მათ შორის:</p> <ul style="list-style-type: none"> 500 კვ გადამცემი ხაზის სიგრძე- 937 კმ; 400 კვ გადამცემი ხაზის სიგრძე - 32.6 კმ; 330 კვ გადამცემი ხაზი, სიგრძე - 37 კმ; 220 კვ გადამცემი ხაზის სიგრძე - 1943.3 კმ; 110 კვ გადამცემი ხაზის სიგრძე - - 955,7 კმ. 35 კვ გადამცემი ხაზის სიგრძე 548.45 კმ. <p>მაღალი ძაბვის გადამცემი ქსელის საერთო დანაკარგები 2014-2017 წლებში იყო დაახლოებით 2%, რაც ევროკავშირის საშუალო მაჩვენებელზე ოდნავ მაღალია. დამატებითი გენერირებადი სიმძლავრის ექსპლუატაციაში გაშვებით მოსალოდნელია, რომ ეს დანაკარგები გაიზრდება. თუმცა, საქართველოს გადამცემი ქსელის განვითარების 10 წლიანი გეგმის 2022-2032 წწ თანახმად, საქართველო გეგმავს</p>

მიზნობრივი პროექტების ინვესტირებას, რაც შეამცირებს ადგილობრივი ქსელის ცალკეული მონაკვეთების დანაკარგებს.		
ვადები	2022 – 2032 წლები.	
სექტორი	ელექტროენერჯის გადაცემა და განაწილება.	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	<ul style="list-style-type: none"> გადამცემი ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმა; ენერგოეფექტურობის ეროვნული სამოქმედო გეგმა. 	
განხორციელების სტატუსი	მიმდინარეობს ღონისძიების დანერგვა.	
ვარაუდები	2016 წელს ელექტროენერჯის დანაკარგი შეადგენდა ელექტროენერჯის საბოლოო მოხმარების 7.5%-ს.	
მოსალოდნელი შედეგები	ელექტროენერჯის დანაკარგები (ენერგეტიკული ბალანსის მიხედვით) – 5% 2030 წლისათვის.	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	100 830 000 ლარი (27 700 000 ევრო).
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	განხილულია ენერგეტიკული უსაფრთხოებისა და შიგა ენერგეტიკული ბაზარის ინვესტიციების ღონისძიებებში.
	დონორის მხარდაჭერა	მხარდაჭერა სესხის მეშვეობით (EBRD, WB, KfW, EU-NIF).
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისია.	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	საქართველო სახელმწიფო ელექტროსისტემა, „საქრუსენერჯო“ და სს „ენერჯო-პრო“ .	
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისია. ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	გადამცემი ქსელის ყოველწლიური დანაკარგები.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი	<ul style="list-style-type: none"> დეკარბონიზაცია; ენერგოეფექტურობა: EE-23, EE -25; შიგა ენერგეტიკული ბაზარი; ენერგეტიკული უსაფრთხოება. 	

EE-23: რეგულაციები ელექტროენერჯის ნორმატიული დანაკარგების გაანგარიშების წესების შესახებ - ინვესტიციების სტიმულირება.

EE-23: რეგულაციები ელექტროენერჯის ნორმატიული დანაკარგების გაანგარიშების წესების შესახებ - ინვესტიციების სტიმულირება.	
მიზანი 2.4: პირველადი ენერჯის მოხმარების დაზოგვა გაზისა და ელექტროენერჯის ინფრასტრუქტურაში.	
<p>აღწერა: აღნიშნული ღონისძიება მოიცავს ტარიფების მეთოდოლოგიის დანერგვას, რომელიც სტიმულს მისცემს გამანაწილებელ კომპანიებს განახორციელონ ინვესტიციები თავიანთ ქსელში და გააუმჯობესონ საექსპლუატაციო ხარჯები. „ელექტროენერჯის ნორმატიული დანაკარგების გაანგარიშების წესები“ დაფუძნებული იქნება ქსელის დანაკარგების შემცირების საერთაშორისო პრაქტიკაზე. ამ წესების თანახმად, რეგულაციის თითოეული პერიოდის ნორმატიული დანაკარგები, განისაზღვრება წინა პერიოდის ფაქტობრივი დანაკარგების საფუძველზე და ისინი არ იცვლება რეგულირების მთელი პერიოდში განმავლობაში. ყოველივე ეს გამანაწილებელ კომპანიებს აძლევს სტიმულს შეამცირონ დანაკარგები ქსელში რეგულირებადი პერიოდის განმავლობაში.</p> <p>2006 წელს, საქართველოს ენერჯეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელმა ეროვნულმა კომისიამ, ელექტროენერჯის ქსელში ენერჯო დანაკარგების კვლევისა და ანალიზის მიზნით, შექმნა ექსპერტთა ჯგუფი. მათ მიერ ჩატარებული კვლევისა და რეკომენდაციების საფუძველზე, სემეკი ამტკიცებს ელექტროენერჯეტიკულ სისტემებში ელექტროენერჯის ნორმატიულ დანაკარგებს გადაცემის და დისტრიბუციის ლიცენზიანტებისთვის.</p>	
ვადები	2020 – 2030 წლები.
სექტორი	ელექტროენერჯის გადაცემა და განაწილება.
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	<ul style="list-style-type: none"> • ენერჯოეფექტურობის ეროვნული სამოქმედო გეგმა; • სემეკის მოქმედი რეგულაციები.
განხორციელების სტატუსი	მიმდინარეობს დანერგვა.
ვარაუდები	<p>ენერჯის საბოლოო დაზოგვა არ წარმოადგენს ამ ღონისძიების შედეგს. პირველადი ენერჯის დაზოგვა შეფასდა ელექტროენერჯის რაოდენობის შემცირების გაანგარიშების გზით, რომელიც გამანაწილებელმა კომპანიებმა უნდა შეიძინონ ელექტროენერჯის მწარმოებლებისგან და, შესაბამისად, ელექტროენერჯის წარმოების შემცირება აუცილებელია მთლიანობაში.</p> <p>2016 წლის ენერჯეტიკული ბალანსის მიხედვით, ელექტროენერჯის დანაკარგები შეადგენდა ელექტროენერჯის საბოლოო მოხმარების 7.5%-ს, რაც შეიძლება შემცირდეს.</p>
მოსალოდნელი შედეგები	2030 წლისათვის ელექტროენერჯის დანაკარგები (ენერჯეტიკული ბალანსის მიხედვით) – 5% (EE-24 ღონისძიების შესაბამისად).
სახელმწიფო ბიუჯეტი	არა

დაფინანსების წყაროები (ლარი)	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	327 600 000 ლარი (90 000 000 ევრო, 2030 წლამდე) (10 მლნ ევრო ყოველ წელს).
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება		საქართველოს ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისია.
პარტნიორი დაწესებულება(ები)		გამანაწილებელი კომპანიები, მათ შორის სს „ენერგო-პროჯორჯია“, სს „თელასი.“
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისია, გამანაწილებელი კომპანიები .
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	გადამცემი ქსელის ყოველწლიური დანაკარგები.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		<ul style="list-style-type: none"> • დეკარბონიზაცია; • ენერგოეფექტურობა: EE-24; • შიდა ენერგეტიკული ბაზარი; • ენერგეტიკული უსაფრთხოება.

EE-24: რეგულაციები ბუნებრივი გაზის გამანაწილებელ ქსელში ნორმატიული დანაკარგების გაანგარიშების წესების შესახებ - ინვესტიციების სტიმულირება.

EE-24: რეგულაციები ბუნებრივი გაზის გამანაწილებელ ქსელში ნორმატიული დანაკარგების გაანგარიშების წესების შესახებ - ინვესტიციების სტიმულირება.
მიზანი 2.4: პირველადი ენერჯის მოხმარების დაზოგვა გაზისა და ელექტროენერჯის ინფრასტრუქტურაში.
<p>აღწერა: აღნიშნული ღონისძიება მოიცავს მარეგულირებელ ჩარჩოს, რომელიც დანაკარგების შესამცირებლად ბუნებრივი გაზის გამანაწილებელი კომპანიებისგან მოითხოვს თავიანთ ქსელში ინვესტიციების განხორციელებას.</p> <p>აღნიშნული ღონისძიების შედეგად მოხდება გაზის ქსელების/სისტემების რეაბილიტაცია - მათ შორის, მილსადენების, სარქველების, წნევის შემამცირებელი კვანძების და ა.შ.. სალიცენზიო ხელშეკრულებებით დანაკარგების შემცირება წახალისებულია. კონკრეტული ინტერვენციები მოიცავს:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ძველი, გაცვეთილი გაზსადენების შეცვლას; ▪ გაუმჯობესებული ტექნიკური მომსახურება და გაჟონვის კონტროლს; ▪ მრიცხველების კონტროლი და მათი შეცვლას საჭიროების შემთხვევაში;

<ul style="list-style-type: none"> დამატებითი ზომებს, მათ შორის, არა ტექნიკური დანაკარგების წინააღმდეგ ბრძოლას, როგორცაა ქურდობა. <p>ეს ღონისძიებები ძირითადად შეამცირებენ გაჟონვას გამანაწილებელ გაზსადენებში. ასევე მნიშვნელოვანი ინვესტიციები განხორციელდება სხვა ასპექტებშიც, როგორცაა გაზომვები, მაგრამ ესენი არ არიან გათვალისწინებული ფინანსური ან ენერგეტიკული პარამეტრების ამ ღონისძიებებში. რეგულაციის ფარგლებში, ბუნებრივი გაზის გამანაწილებელს კომპანიებს მოეთხოვებათ, რომ უახლოეს 5 წელიწადში მიაღწიონ დანაკარგების 2%-ზე დაბალ დონეს. დაგეგმილია, რომ ისინი განხორციელებენ ტექნიკურ-ეკონომიკურ კვლევებს, რათა გამოავლინონ პოტენციური გაუმჯობესების გზები, რაც შემდეგ შეიძლება გამოიყენონ საინვესტიციო პროგრამის დადგენის მიზნით.¹⁶⁵</p>		
ვადები	2020 – 2030 წლები.	
სექტორი	ბუნებრივი გაზი.	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	<ul style="list-style-type: none"> ენერგოეფექტურობის ეროვნული სამოქმედო გეგმა; მოქმედი რეგულაციები. 	
განხორციელების სტატუსი	მიმდინარე	
ვარაუდები	<p>2016 წლის საქართველოს ენერგეტიკული ბალანსის თანახმად, ბუნებრივი გაზის დანაკარგები შეადგენდა მთლიანი პირველადი მიწოდების 5.8%-ს.</p> <p>ბუნებრივი აირის სავარაუდო ჯამური დანაკარგები (ენერგეტიკული ბალანსის მიხედვით) – 2030 წლისთვის უნდა იქნეს 4%.</p>	
მოსალოდნელი შედეგები	ბუნებრივი აირის 4 % დანაკარგი.	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	არა
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/ სახელმწიფო კომპანიები	მოსალოდნელია 2030 წლისთვის 144 140 000 ლარი (16 020 000 ლარი წლიურად (4 400 000 ევრო წლიურად.)
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისია.	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	გამანაწილებელი კომპანიები.	
უწყება/წყარო	გამანაწილებელი კომპანიები.	

¹⁶⁵ იხილეთ GNERC (2015) დადგენილება №5, 2015 წლის 26 მარტი, „ბუნებრივი გაზის გამანაწილებელ ქსელში ნორმატიული დანაკარგების გაანგარიშების წესის «დამტკიცების შესახებ. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2800042>

მონიტორინგი	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	გადამცემი ქსელის ყოველწლიური დანაკარგები
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		<ul style="list-style-type: none"> დეკარბონიზაცია; ენერგეტიკული უსაფრთხოება.

EE-25: ჭკვიანი მრიცხველების გამოყენება.

EE-25: ჭკვიანი მრიცხველების გამოყენება.	
მიზანი 2.4: პირველადი ენერჯის მოხმარების დაზოგვა გაზისა და ელექტროენერჯის ინფრასტრუქტურაში.	
<p>აღწერა: ელექტროენერჯის საბოლოო მომხმარებლების მიერ ჭკვიანი მრიცხველების გამოყენების ხელშეწყობის მიზნით მარეგულირებელი მექანიზმებისა და საინვესტიციო მხარდაჭერის პროგრამის შემუშავება. ჭკვიანი მრიცხველების შემუშავების პროექტში ჩართული არიან სემეკი და E-Control. საყოფაცხოვრებო და მომსახურების სექტორებისთვის, შემუშავდა საათობრივი აღრიცხვის (ToU)-ტარიფის მოდელი, რომელმაც აჩვენა ხარჯების პოტენციური დაზოგვა ორივე სექტორისთვის. დასაწყისში ეფექტი არ იქნება მნიშვნელოვანი, მაგრამ დროთა განმავლობაში იგი სტაბილურად გაიზრდება. ჩატარდა ხარჯთ-სარგებლიანობის ანალიზი, მოდელირებული იყო ოთხი განსხვავებული სცენარი და ინერციული ბიზნესი 2040 წლამდე. პროექტმა, ოთხივე სცენარში აჩვენა დადებითი შედეგები ჩვეულებრივ ბიზნესთან შედარებით. აქედან გამომდინარე, ქვეყანას ექნება არაპირდაპირი ვალდებულება ჭკვიანი მრიცხველების გამოყენების განხორციელებისათვის სემეკ-მა აირჩია სტრატეგია (სცენარი 3: მდოვრე და ნელი), რომელსაც აქვს ყველაზე მცირე გავლენა ტარიფებზე. არჩეული სცენარით, სახელმწიფოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებიდან 10 წლის შემდეგ მომხმარებელთა 80%-ს უნდა ჰქონდეს ჭკვიანი მრიცხველები. აღნიშნულის მიღწევა დაგეგმილია 2030 წლის შემდეგ. 2030 წლის მიზანი კი 60%-იანი ზღვარია. მთავრობა გააგრძელებს თანამშრომლობას საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, პარტნიორებთან და დონორებთან, Twinning-სა და სხვა ორმხრივი დახმარების პროგრამების განვითარების მიზნით.</p>	
ვადები	2020 – 2030 და შემდგომ.
სექტორი	ელექტროენერჯია
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	კანონი ენერგოეფექტურობის შესახებ , Twinning პროექტის ანგარიში.
განხორციელების სტატუსი	სემეკმა აირჩია სტრატეგია (სცენარი 3: მდოვრე და ნელი), რომელსაც აქვს ყველაზე მცირე გავლენა ტარიფებზე. მიზანი, 10 წლის შემდეგ მომხმარებელთა 80%-ს უნდა გააჩნდეს ჭკვიანი მრიცხველები.
ვარაუდები	Time-of-Use-ტარიფის მოდელი ემყარება რამდენიმე ძირითად პარამეტრს და დაშვებას:

	<ul style="list-style-type: none"> • მოდელი გათვლილია 20 წლის ვადით; • ელექტროენერგიაზე მოთხოვნისა და გამოყენებულ მოწყობილობებზე/პროგრამებზე დამოკიდებულებით განსაზღვრულია შინამეურნეობების სხვადასხვა ტიპები; • შინამეურნეობების სხვადასხვა ტიპები ცხადად ექვემდებარება დინამიურ განვითარებას, მოდელის მოქმედების მთელი პერიოდის განმავლობაში; • დატვირთვის მრუდები შემუშავებულია ყველა ტიპის შინამეურნეობისათვის, როგორც ზამთრის ასევე ზაფხულისთვის; • დღის განმავლობაში, სხვადასხვა ტიპის შინამეურნეობებს, აქვთ ელექტროენერგიის მოთხოვნის განსხვავებული დონე და დროში დატვირთვების გადატანის სხვადასხვა ვარიანტები (პიკური დატვირთვის შემცირება). ძირითადი დაშვება: რაც უფრო მაღალია მოთხოვნა, მით მეტია პოტენციალი; • დრო-ტარიფის სქემის გამოყენება მოდელში მარტივია. იგი ემყარება მაღალ ტარიფს პიკის დროს და დაბალი ტარიფის არაპიკის დრო; • კიდევ ერთი დაშვებაა შინამეურნეობებისათვის ელექტროენერგიის ფასების ელასტიურობაა. რაც უფრო მაღალია განსხვავება პიკსა და არაპიკის ტარიფებს შორის, მით მეტია ალბათობა იმისა, რომ შინამეურნეობმა გადაიტანოს დატვირთვები დროის მიხედვით (მოხსნან პიკური დატვირთვები); • ყველა შინამეურნეობა არ მონაწილეობს დროის ტარიფის გამოყენების მოდელში-მთავარი დაშვება: რაც უფრო მაღალია მოთხოვნა, შინამეურნეობების მონაწილეობის ალბათობა იზრდება. <p>ხარჯთ-სარგებლიანობის ანალიზი მოიცავს შემდეგ დაშვებებს:</p> <p>ყველა გადახდა ფასდაკლებულია 2019 წლის 1 იანვრამდე;</p> <ul style="list-style-type: none"> • მოსალოდნელია, რომ ქართული ჭკვიანი მრიცხველები დააკმაყოფილებენ ევროკომისიის შესაბამისი რეკომენდაციით დადგენილ ძირითად მოთხოვნებს; • ანალიზი არის გულუხვი ხარჯების მიმართ, მაგრამ შემზღუდველია სარგებლის მიმართ; • პროგრამაში შესაყვანი ყველა პარამეტრი აღებულია სემეკ-ის ექსპერტების და სისტემის ოპერატორების მიერ მოწოდებული ინფორმაციიდან, ან ემყარება ვარაუდებს. თავის მხრივ ამ ვარაუდების ნაწილი ეფუძნება საჯაროდ ხელმისაწვდომ ინფორმაციას, ან საკუთარ გამოცდილებას; • ანალიზით დგინდება, რომ ფასების დონის ცვლილებები, წმინდა მიმდინარე ღირებულებაზე გავლენას არ მოახდენს.
--	---

		<p>შესაბამისად, ფასები (მონაცემთა წყაროებიდან გამომდინარე, 2018 ან 2019 წლიდან) განიხილება როგორც მუდმივი და გამოიყენება რეალური სოციალური დისკონტის განაკვეთი. რეალური დისკონტის განაკვეთი გამომდინარეობს საქართველოს ნომინალური რეფინანსირების განაკვეთიდან და ინფლაციის დონიდან. არსებული მაკროეკონომიკური გარემო გულისხმობს რეალურ დისკონტის 2%-იან განაკვეთს. დისკონტირების ეს განაკვეთი დევს ლიტერატურის მიერ შემოთავაზებულ დიაპაზონში;</p> <p>• მოდელი განიხილავს განხილულ პერიოდს 2020 წლიდან 2040 წლამდე, რათა აისახოს ჰკვიანი მრიცხველების ერთი სრული სასიცოცხლო ციკლი. შესაბამისად, მოსალოდნელია, რომ ეს მოწყობილობები საიმედოდ შეასრულებენ თავიანთ დანიშნულებას ამ პერიოდის განმავლობაში.</p>
მოსალოდნელი შედეგები		<ul style="list-style-type: none"> • მომხმარებელთა 60% იყენებს ჰკვიანი აღრიცხვის სისტემას 2030 წლისთვის; • მომხმარებელთა 80%-ს გააჩნია ჰკვიანი აღრიცხვის სისტემა იმპლემენტაციის დაწყებიდან 10 წლის შემდეგ
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	უნდა განისაზღვროს
	მუნიციპალური	N/A
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	უნდა გაკეთდეს ანალიზი
	დონორის მხარდაჭერა	უნდა განისაზღვროს
პასუხისმგებელი უწყება		საქართველოს ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისია. გამანაწილებელ კომპანიებთან ერთად.
პარტნიორი დაწესებულება (ები)		საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისია.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • ჰკვიანი მრიცხველების მქონე ელექტროენერჯის მომხმარებლების რაოდენობა; • ელექტროენერჯის ყოველწლიური მოხმარება, ჰკვიანი მრიცხველების მქონე საბოლოო მომხმარებლების თანახმად; • საბოლოო მომხმარებლების მიერ ელექტროენერჯის საშუალო შიგა მოხმარება.

<p>სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი</p>	<ul style="list-style-type: none"> • დეკარბონიზაცია. • ენერგოეფექტურობა. • ენერგეტიკული უსაფრთხოება.
--	---

პოლიტიკა და ღონისძიებები ენერგეტიკული უსაფრთხოების მიმართულება

ES-1: მეზობელ ქვეყნებთან დამაკავშირებელი ელექტროენერჯის გადამცემი ახალი ხაზების მშენებლობა.

ES-1-1: ქსანი-სტეფანწმინდა-მოზდოკი.

<p>ES-1-1: ქსანი-სტეფანწმინდა-მოზდოკი.</p>
<p>მიზანი 3.10: ელექტროგადამცემი ქსელის საიმედოობისა და გამტარუნარიანობის გაზრდა, სისტემური, სისტემათაშორისი და ადგილობრივი ელექტროგადამცემი ხაზების გაუმჯობესებისა და განახლების გზით.</p>
<p>აღწერა: რუსეთი-საქართველო-სომხეთი-ირანის სატრანზიტო პოტენციალის საიმედო რეალიზაცია, არსებული 500 კვ ძაბვის ხაზის - „კავკასიონის“ (საქართველო-რუსეთი) სარეზერვოდ.</p> <p>ამ ღონისძიების განხორციელება მნიშვნელოვნად გააუმჯობესებს საქართველოს ელექტროენერჯის გადამცემი ქსელის საიმედოობა და სტაბილურობას. ამჟამად, საქართველოს ელექტროენერგეტიკული სისტემა ძირითადად სინქრონიზირებულია რუსეთის სისტემასთან, რაც ძალიან მომგებიანია საიმედოობისა და სიხშირის რეგულირების თვალსაზრისით (რუსეთის ენერგოსისტემა საქართველოს სისტემასთან შედარებით მინიმუმ 50-ჯერ მძლავრია). თუმცა, 408 კმ სიგრძის, 500 კვ ძაბვის ტრანსსასაზღვრო საჰაერო ეგზ „კავკასიონი“ ერთადერთი ხელმისაწვდომი ხაზია საქართველოს და რუსეთის სისტემებს შორის, რის გამოც შეუძლებელია პარალელური მუშაობის მაღალი ხარისხის და საიმედოობის უზრუნველყოფა. მნიშვნელოვანი სიგრძის, ასევე მისი მარშრუტის სირთულის გამო, რომელიც კვეთს კავკასიონის დიდ ქედს, ამ ხაზზე ავარიული შემთხვევების ალბათობა ძალიან მაღალია და თითოეული ავარიული სიტუაცია იწვევს რუსეთთან ელექტროენერჯის მიმოცვლის დაუყოვნებლივ, სრულ შეჩერებას.</p> <p>ეს ღონისძიება გულისხმობს 500 კვ ეგზ ქსანი-სტეფანწმინდა-მოზდოკის ხაზის მშენებლობას, რომელიც უზრუნველყოფს ეგზ „კავკასიონის“ დარეზერვებას და შესაბამისად მინიმუმამდე დაიყვანს, ამ უკანასკნელის გამორთვის შემთხვევაში, 700-1000 მგვტ სიმძლავრის ტრანზიტის უზრუნველყოფის რისკებს, ქსელის ერთი ელემენტის გამორთვის შემთხვევაში (N-1). ამ ხაზის ექსპლუატაცია, დაახლოებით 1000 მგვტ-ით გაზრდის რუსეთთან ენერჯის მიმოცვლას, რაც ნამდვილად საჭირო იქნება პერსპექტივაში, როდესაც რუსეთს, სომხეთსა და ირანს შორის დაიწყება ელექტროენერჯით ვაჭრობა (დამატებით იმპორტთან ერთად, რომელიც საჭიროა ზამთრის თვეებში საქართველოში ენერჯის დეფიციტის დასაფარად). ასევე, ეს ხაზი გამოყენებული იქნება მიმდინარე თერგის აუზში (ლარსი ჰესი, დარიალი ჰესი და ა.შ) აშენებული და ასაშენებელი ჰესების ქსელში ინტეგრირებისთვის, 500/110 კვ ქს სტეფანწმინდას საშუალებით. გარდა ამისა, ამ ღონისძიების შედეგად გაუმჯობესდება 500 კვ ქს ქსანში ელექტროენერჯის ნაკადების საიმედოობა. 500 კვ მონაკვეთი „ქსანი-სტეფანწმინდა“ დასრულებულია - ის მუშაობს 110 კვ-ზე და უზრუნველყოფს არა მარტო ლარსი ჰესისა და დარიალი ჰესის ენერჯის სატრანზიტო ქსელში იმპორტს, არამედ არსებული 110 კვ ქვესადგურების ალტერნატიულ ენერგომომარაგებას, რომლებიც უკავშირდებიან 110 კვ საჰაერო ეგზ-ს „ჟინვალჰესი - ქვესადგური ყაზბეგი“. როდესაც დამთავრდება მოზდოკისა და სტეფანწმინდას დამაკავშირებელი 500 კვ გადამცემი ხაზის მშენებლობა, მთლიანი საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზი „ქსანი-სტეფანწმინდა-მოზდოკი“</p>

<p>გადავა 500 კვ ძაბვაზე. ლარსი ჰესის, დარიალი ჰესისა და ამ რეგიონის სხვა ჰესების ქსელთან მიერთების მიზნით, ქ/ს სტეფანწმინდაში დამონტაჟდება 500/110 კვ ავტოტრანსფორმატორი. პროექტის კომპონენტები მოიცავს შემდეგს:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 500/110 კვ ქ/ს „სტეფანწმინდა“, დადგმული სიმძლავრე 250 მგვა; • 500 კვ საჰაერო ეგზ „სტეფანწმინდა“ რუსეთის საზღვარი , სიგრძე 13 კმ; • 500 კვ საჰაერო ეგზ ქ/ს „ქსანი“ - ქ/ს „სტეფანწმინდა“, სიგრძე - 100 კმ; • ქსანი-სტეფანწმინდის 12,6 კმ-იანი მონაკვეთი, 133/166 მონაკვეთი; • 500 ქ/ს ქსანში, 500 კვ საჰაერო ეგზ „ქსანი-სტეფანწმინდა“-სთვის 110 კვ უჯრედის მოწყობა; • ქ/ს ქსანი-500-სა და 500 კვ საჰაერო ეგზ ქსანი-სტეფანწმინდას შორის დროებითი 110 კვ საჰაერო ეგზ კავშირი; სიგრძე: 0.7კმ. 		
ვადები	2030 წელი.	
სექტორი	ელექტროენერჯის გადაცემა და განაწილება.	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	საქართველოს გადამცემი ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმა.	
განხორციელების სტატუსი	არ არის განსაზღვრული	
ვარაუდები	N/A	
მოსალოდნელი შედეგები	<ul style="list-style-type: none"> • ინტეგრირებული ჰესების სიმძლავრე: 203 მგვტ; • დანაკარგების შემცირება: 3237 მგვტ.სთ; • ქსელის გამტარუნარიანობის ზრდა (ნორმალური /ავარიული რეჟიმები): 700/1000 მგვტ. 	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	არა
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	80 300 000 მილიონი ლარი 2030 წლისთვის.
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.	
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • განახლებული ან გაფართოებული საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზები, ძაბვა და სიგრძე (კმ); • მოდერნიზირებული ან ახლად დამონტაჟებული ავტო ტრანსფორმატორების რაოდენობა, ქვესადგურის შემხვედრი ხაზები, ნომინალური ძაბვა (კვ) და სიმძლავრე (მგვა)); • დანაკარგების ოდენობა გადაცემისას, პროცენტი;

	<ul style="list-style-type: none"> • სისტემის სტაბილურობა რეჟიმის დარღვევისას; • რუსეთთან ელექტროენერჯის მიმოცვლა, იმპორტი და ექსპორტი მგვტ-ი. • ინტეგრირებული ჰესები, მგვტ.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი	<ul style="list-style-type: none"> • დეკარბონიზაცია: განახლებადი ენერჯია; • ენერგოეფექტურობა: EE-24; • ენერგეტიკული უსაფრთხოება.

ES-1-2: ახალციხე-თორთუმი.

ES-1-2: ახალციხე-თორთუმი.	
მიზანი 3.10: ელექტროგადამცემი ქსელის საიმედოობისა და გამტარუნარიანობის გაზრდა, სისტემური, სისტემათაშორისი და ადგილობრივი ელექტროგადამცემი ხაზების გაუმჯობესებისა და განახლების გზით.	
<p>აღწერა: ამ ღონისძიების შედეგად გაიზრდება საქართველოსა და თურქეთს შორის ელექტროენერჯის მიმოცვლის პოტენციალი და საიმედოობა, ასევე მოხდება არსებული „ახალციხე-ბორჩხა“ 400 კვ ძაბვის ელექტროგადამცემი ხაზის დარეზერვება.</p> <p>მომავალ წლებში საქართველოს ელექტროენერგეტიკულ სისტემაში გათვალისწინებულია დიდი სიმძლავრის ჰესების ინტეგრაცია. ამ ჰესების ჯამური სიმძლავრე და შესაბამისი გამომუშავება, წყალუხვობის პერიოდში, აღემატება ქვეყნის ელექტროენერჯის მოხმარებას. ზედმეტი ელექტრული ენერჯის ექსპორტზე გასატანად, ყველაზე მიმზიდველ ქვეყანას თურქეთი წარმოადგენს, ვინაიდან მის მიერ ელექტროენერჯის მოხმარება სტაბილურად იზრდება. აღნიშნულის განსახორციელებლად ახალციხის მუდმივი დენის ჩანართის სიმძლავრის გაზრდა 1050 მგვტ-მდე იგეგმება, 350 მგვტიანი ბლოკის დამატებით. ცვლადი დენის გამტარუნარიანობის ზრდა განხორციელდება ახალი 400 კვ ძაბვის ეგხ-ის „ახალციხე - თორთუმის“ მშენებლობით. არსებული ინფრასტრუქტურისაგან (400 კვ ეგხ „ახალციხე-ბორჩხა“) განსხვავებით ამ ახალ ეგხ-ს შეეძლება ელექტროენერჯის ექსპორტი გაზრდილი საიმედოობით, ვინაიდან „ახალციხე-ბორჩხა“ ეგხ-ით გამავალ ნაკადს გზად ემატება ბორჩხაჰესის, დერინერიჰესის და თურქეთის შავიზღვისპირეთის რეგიონის ჰესების სიმძლავრეები, წყალუხვობის პერიოდში კი სიმძლავრის მიმოცვლა შეზღუდულია. პროექტის განხორციელების შემდეგ სიმძლავრის ექსპორტი ხელშემშლელი ფაქტორების გარეშე განხორციელდება. ამასთანავე ეს ორი 400 კვ ეგხ (ახალციხე-ბორჩხა და ახალციხე-თორთუმი) არეზერვებს ერთმანეთს და ერთი მათგანის გამორთვის შემთხვევაში, მეორე სრულად აიღებს თავის თავზე სატრანზიტო ფუნქციას.</p> <p>პროექტის კომპონენტები მოიცავს შემდეგს:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 400 კვ საჰაერო ეგხ ახალციხე-თორთუმი; სიგრძე: 150 კმ (საქართველო-თურქეთის საზღვრამდე 33 კმ); სიმძლავრე 1850 მგვტ; • 500 კვ ქ/ს ახალციხის გაფართოება 400 კვ საჰაერო ეგხ „ახალციხე-თორთუმი“-თან დასაკავშირებლად; • ქ/ს ახალციხეში მესამე 350 მგვტ, 500/400 კვ მუდმივი დენის ჩანართის ბლოკის დამატება. 	
ვადები	2024 – 2030 წლები.
სექტორი	ელექტროენერჯის გადაცემა და განაწილება.

შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები		საქართველოს გადამცემი ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმა .
განხორციელების სტატუსი		მიმდინარეობს ტექნიკურ-ეკონომიკური კვლევა.
ვარაუდები		N/A
მოსალოდნელი შედეგები		<ul style="list-style-type: none"> • ინტეგრირებული ჰესების სიმძლავრე, 0 მგვტ; • დანაკარგების შემცირება, 31000 მგვტ; • ქსელის გამტარუნარიანობის ზრდა (ნორმალური /ავარიული რეჟიმები), 350 მგვტ.
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	არა
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	373 000 000 ლარი 2030 წლისთვის.
	დონორის მხარდაჭერა	NA
პასუხისმგებელი უწყება		საქართველოს ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისია.
პარტნიორი დაწესებულება (ები)		საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • განახლებული ან გაფართოებული საჭაერო ელექტროგადამცემი ხაზები, ძაბვა და სიგრძე (კმ); • მოდერნიზირებული ან ახლად დამონტაჟებული ავტო ტრანსფორმატორების რაოდენობა, ქვესადგურის შემხვედრი ხაზები, ნომინალური ძაბვა (კვ) და სიმძლავრე (მგვა)) • გადაცემისას დანაკარგების ოდენობა, პროცენტი; • სისტემის სტაბილურობა რეჟიმის დარღვევისას; • ინტეგრირებული ჰესები, მგვტ; • ელექტროენერჯის თურქეთთან მიმოცვლა, იმპორტი და ექსპორტი მგვტ-ი.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		<ul style="list-style-type: none"> • დეკარბონიზაცია: განახლებადი ენერჯია. • ენერგოეფექტურობა: EE-24; • ენერგეტიკული უსაფრთხოება.

ES-1-3: მარნეული-აირუმი.

ES-1-3: მარნეული-აირუმი.

მიზანი 3.10: ელექტროგადამცემი ქსელის საიმედოობისა და გამტარუნარიანობის გაზრდა, სისტემური, სისტემათაშორისი და ადგილობრივი ელექტროგადამცემი ხაზების გაუმჯობესებისა და განახლების გზით.		
<p>აღწერა: ამ ღონისძიების შედეგად გაიზრდება რუსეთიდან სომხეთსა და ირანში ელექტროენერჯის ტრანზიტის შესაძლებლობა.</p> <p>ახალი 500 კვ ცვლადი ძაბვის ხაზით ქ/ს „მარნეული-500“ დაკავშირებული იქნება 500 კვ ქ/ს „აირუმ“-თან სომხეთში, სადაც აშენდება 700 მგვტ (2 x 350 მგვტ) 500/400 კვ მუდმივი დენის ჩანართი და ეს ქ/ს-ი 400 კვ ერთ-(ან ორ) ჯაჭვა საჰაერო ეგხ-თი დაკავშირდება რაზდანთან და შემდგომ 400 კვ ორჯაჭვა საჰაერო ეგხ-ს გავლით ირანის ელექტროგადამცემ სისტემასთან. ამგვარად, მარნეულის პროექტის საშუალებით შესაძლებელი იქნება 700 მგვტ სიმძლავრის ს მიმოცვლა საქართველოდან (ან რუსეთიდან) სომხეთში (ან ირანში) და პირიქით. პრაქტიკულად, 500 კვ საჰაერო ეგხ მარნეული-აირუმი გააგრძელებს მოზდოკი-სტეფანწმინდა-ქსნის სატრანტიზო მარშრუტს. ქ/ს „ქსანიდან“ ქ/ს „მარნეულში“ ელექტროენერჯის გადაცემა მოხდება სამი 500 კვ „მარშრუტით“, კერძოდ ქსანი-მარნეულით, ქსანი-ზესტაფონი-ახალციხე-მარნეულით და ქსანი-გარდაბანი-მარნეულით, რაც უზრუნველყოფს საქართველო-რუსეთსა და სომხეთ/ირანს შორის ელექტროენერჯის მიმოცვლის მაღალ საიმედოობას.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 500 კვ საჰაერო ეგხ „მარნეული-აირუმი“ (სომხეთის ელექტრომომარაგების სისტემისთვის) სიგრძე -35,56 კმ (ახალი 18,56 კმ-იანი საჰაერო ეგხ-ს აშენება - ქ/ს „მარნეული-500“-დან საქართველო-სომხეთის საზღვრამდე); • 500 კვ ეგხ „მუხრანის“ N42-N109 ანძებს შორის მონაკვეთის რეკონსტრუქცია, 17კმ. 		
ვადები	2025 წელი.	
სექტორი	ელექტროენერჯის გადაცემა და განაწილება.	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	საქართველოს გადამცემი ქსელის განვითარების 10 წლიანი გეგმა.	
განხორციელების სტატუსი	მიმდინარეობს სამშენებლო სამუშაოები.	
ვარაუდები	N/A	
მოსალოდნელი შედეგები	<ul style="list-style-type: none"> • ინტეგრირებული ჰესების სიმძლავრე, 0 მგვტ; • დანაკარგების შემცირება, <1 მგვტ; • ქსელის გამტარუნარიანობის ზრდა (ნორმალური /ავარიული რეჟიმები), 700/700 მგვტ. 	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	არა
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	55 944 000 ლარი 2025 წლისთვის.
	დონორის მხარდაჭერა	არა

პასუხისმგებელი უწყება		საქართველოს ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისია.
პარტნიორი დაწესებულება (ები)		სს „საქრუსენერგო“.
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • განახლებული ან გაფართოებული საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზები, ძაბვა და სიგრძე (კმ); • მოდერნიზირებული ან ახლად დამონტაჟებული ავტო ტრანსფორმატორების რაოდენობა, ქვესადგურის შემხვედრი ხაზები, ნომინალური ძაბვა (კვ) და სიმძლავრე (მგვა); • გადაცემისას დანაკარგების ოდენობა, პროცენტი; • სისტემის სტაბილურობა რეჟიმის დარღვევისას; • რუსეთთან, სომხეთთან და ირანთან ელექტროენერჯის მიმოცვლა, იმპორტი და ექსპორტი, მგვტ-ი.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		<ul style="list-style-type: none"> • ენერგოეფექტურობა, EE-23; • ენერგეტიკული უსაფრთხოება.

ES-1-4: 330 კვ ეგზ გარდაბანი-ალსტაფას გაორჯაჭვიანება

ES-1-4: 330 კვ ეგზ გარდაბანი-ალსტაფას გაორჯაჭვიანება
<p>მიზანი 3.10: ელექტროგადამცემი ქსელის საიმედოობისა და გამტარუნარიანობის გაზრდა, სისტემური, სისტემათაშორისი და ადგილობრივი ელექტროგადამცემი ხაზების გაუმჯობესებისა და განახლების გზით.</p>
<p>აღწერა: აღნიშნული ღონისძიება უზრუნველყოფს საქართველოსა და აზერბაიჯანს შორის 700-1000 მგვტ ელექტროენერჯის მიმოცვლას N-1კრიტერიუმის დაცვით; ეს გაზრდის აზერბაიჯანი-საქართველო-თურქეთის მიმართულებით ელექტროენერჯის მიმოცვლის შესაძლებლობას და საიმედოობას. ასევე, გაზრდის საქართველო-რუსეთი-აზერბაიჯანის სინქრონული რგოლის მუშაობის საიმედოობას.</p> <p>აზერბაიჯანის ენერგოსისტემასთან არსებული სისტემათაშორისი ინფრასტრუქტურა ვერ უზრუნველყოფს საკმარის საიმედოობას. N-1 რეჟიმში, მისი გადაცემის სიმძლავრე არ აღემატება 300 მგვტ-ს (330/200 კვ ატ „გარდაბნის“ გამტარუნარიანობა). 330 კვ ეგზ „გარდაბნის“ გაორჯაჭვიანებისშემდეგ, რომელიც განხორციელდა 2022 წლის პირველ ნახევარში, ამ ხაზის გამტარუნარიანობა პრაქტიკულად გაუტოლდა, 500 კვ საჰაერო ეგზ „მუხრანის ველის“ გამტარუნარიანობას, ხოლო გარდაბნის ქვესადგურში მეორე 330/220 კვ ატ-ის დადგმის შემდეგ უზრუნველყოფილი იქნება საქართველოსა და აზერბაიჯანს შორის 700-1000 მგვტ ელექტროენერჯის მიმოცვლას და აგრეთვე, საქართველოს გავლით თურქეთის და აზერბაიჯანის ენერგოსისტემებს შორის 700 მგვტ ელექტროენერჯის უწყვეტი მიმოცვლა. ამასთან ერთად, გაიზრდება საქართველო-რუსეთი-აზერბაიჯანის სინქრონული რგოლის მუშაობის საიმედოობა.</p> <p>პროექტის კომპონენტები მოიცავს შემდეგს:</p>

<ul style="list-style-type: none"> • 330 კვ საჰაერო ევხ „გარდაბანი-ალსტაფა“-ს გაორჯაჭვიანება, სიგრძე 21 კმ (საქართველო-აზერბაიჯანის საზღვრამდე)*; • 330/220 კვ, 400 მგვა ატ-ს შექმნა, მიწოდება და შეფ. მონტაჟი ქვესადგურ გარდაბანში. 		
ვადები	2022 წელი.	
სექტორი	ელექტროგადამცემა და დისტრიბუცია.	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	საქართველოს გადამცემი ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმა 2021-2031 წწ.	
განხორციელების სტატუსი	მიმდინარეობს სამშენებლო სამუშაოები.	
ვარაუდები	N/A	
მოსალოდნელი შედეგები	<ul style="list-style-type: none"> • ინტეგრირებული ჰესების სიმძლავრე, 0 მგვტ; • დანაკარგების შემცირება, 5200 მგვტ.სთ; • ქსელის გამტარუნარიანობის ზრდა (ნორმალური /ავარიული): 400 მგვტ. 	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	არა
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	55 944 000 ლარი 2022 წლისთვის
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა. სს გეს საქრუსენერგო	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა; • სს „საქრუსენერგო“. 	
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • განახლებული ან გაფართოებული საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზები, ძაბვა და სიგრძე (კმ); • ქვესადგურის განახლებული ან ახლად დამონტაჟებული ავტო ტრანსფორმატორები და ქვესადგურის შემხვედრი ხაზები, ძაბვა (კვ) და სიმძლავრე (მგვა); • გადაცემის დანაკარგების რაოდენობა, პროცენტი; • სისტემის სტაბილურობა რეჟიმის დარღვევისას; • რუსეთთან, თურქეთთან და აზერბაიჯანთან; ელექტროენერჯის მიმოცვლა, იმპორტი და ექსპორტი, მგვტ-ი.

სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი	<ul style="list-style-type: none"> ენერგეტიკული უსაფრთხოება.
---	---

ES-2: არსებული ენერგეტიკული ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაცია და გაუმჯობესება.

ES-2-1: ჯვარი-წყალტუბო-ახალციხე.

<p>ES-2-1: ჯვარი-წყალტუბო-ახალციხე.</p>
<p>მიზანი 3.10: ელექტროგადამცემი ქსელის საიმედოობისა და გამტარუნარიანობის გაზრდა, სისტემური, სისტემათაშორისი და ადგილობრივი ელექტროგადამცემი ხაზების გაუმჯობესებისა და განახლების გზით.</p>
<p>აღწერა: აღნიშნული ღონისძიება გაზრდის საქართველოს ენერგოსისტემის მდგრადობასა და უსაფრთხოებას ენგური-ზესტაფონი-ახალციხის 500 კვ-იანი ხაზის („იმერეთი“ და „ზეკარი“) დარეზერვებით. შეამცირებს ავარიული სიტუაციების რისკს, ავარიული გამორთვების რაოდენობას და ელექტროენერჯის გათიშვას. ის ასევე გაუმჯობესებს ხაზების სატრანზიტო შესაძლებლობებს და საიმედოობას, რომელიც აკავშირებს რუსეთს და ენგურს თურქეთთან/სომხეთთან.</p>
<p>საქართველოს ელექტროენერგეტიკული სისტემისთვის ეს არის ყველაზე აუცილებელი და სტრატეგიული მნიშვნელობის მქონე ღონისძიება. დამთავრების შემდეგ, მისი საშუალებით მოხდება დასავლეთ საქართველოს 500 კვ ქსელის მოდერნიზება, არსებული დაბალი საიმედოობის რადიალური სქემიდან (ენგური-ზესტაფონი) რგოლურ სქემამდე (ენგური-ზესტაფონი-ახალციხე-წყალტუბო-ჯვარი-ენგური). ასეთი განახლების შედეგად მოხდება რამდენიმე ძირითადი პრობლემის ერთდროულად გადაჭრა, მათ შორის:</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. გაიზრდება არსებული ქსელის საიმედოობა. ხუდონჰესისა და ნენსკრა ჰესის აშენებამდე, გადამცემი ქსელის დასავლეთ ნაწილში, აუცილებელია დამატებითი 500 კვ საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზი, რათა მოხდეს, როგორც იმერეთისა და ზეკარის 500 კვ საჰაერო ეგხ-ს სრული რეზერვირება, ასევე ენგურჰესის მიერ გამოძუშავებული ელექტროენერჯის საიმედო გადაცემა, აღმოსავლეთ საქართველოსა და ახალციხე-ბორჯხას ტრანსსასაზღვრო ხაზის მიმართულებით. ამჟამად, საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზის „იმერეთის“ ავარიული გამორთვისას, ავარიის საწინააღმდეგო ავტომატიკის საშუალებით იზღუდება, ამ ხაზზე არსებული გადადინების 70%-80% აღმოსავლეთ საქართველოში (ქუთაისიდან აღმოსავლეთით) და გენერაციის დასავლეთ საქართველოში (ძირითადად ენგურჰესის), რომელიც ხშირ შემთხვევაში 700 მგვტ-ს აჭარბებს. ამ პროექტის შესრულების შემდეგ ასეთ გამორთვებს ადგილი აღარ ექნება; 2. ენგურის კვანძში გარდა ენგურის გენერაციისა, თავს იყრის იმპორტი 500 კვ ეგხ „კავკასიონიდან“, რომლის გატანა ახალციხე-მარნეულისკენ იზღუდება ეგხ „იმერეთის“ გამტარუნარიანობით. აღნიშნული პრობლემა მოიხსნება 500 კვ ეგხ „ჯვარი-წყალტუბო-ახალციხის“ ექსპლუატაციაში შესვლით, მკვეთრად გაიზრდება საქართველოს შიდა ქსელის გამტარუნარიანობა ჯვარიდან ახალციხემდე; 3. ქ/ს ჯვარის, წყალტუბოსა და ზესტაფონის გავლით მოხდება: ხუდონჰესის; ნენსკრაჰესის; მესტიაჭალას; ტეხურის კასკადის; ალპანა ჰესის; ნამახვანის კასკადის; ცხენისწყლის კასკადის; ხელედულა ჰესის; ონიჰესების კასკადის და სხვა, სულ 3000 მგვტ ჰესების სიმძლავრის

<p>ტრანსპორტირება მოხმარების ცენტრებისკენ და თურქეთში, აზერბაიჯანსა და სომხეთში საექსპორტოდ;</p> <p>“ჯვარი-წყალტუბო-ახალციხის“ პროექტში შევიდა ცვლილება, კერძოდ, საწყის ეტაპზე 500 კვ საჰაერო ეგზ წყალტუბო-ახალციხე აშენდება ორჯაჭვა საყრდენებზე. თუმცა, ინვესტიციების დანახარჯების მინიმუმამდე დაყვანის მიზნით, მათზე დაიკიდება მხოლოდ ერთი ჯაჭვი. სამომავლოდ, ახალი ჰესების ექსპლუატაციაში შეყვანის, ასევე როგორც მოხმარების, ისე თურქეთთან და სომხეთთან ტრანსსასაზღვრო მიმოცვლის შესაძლებლობების გაზრდის გათვალისწინებით, განხორციელდება მეორე ჯაჭვის მშენებლობა (მოხდება მისი გაორჯაჭვიანება).</p> <p>პროექტის კომპონენტები მოიცავს შემდეგს:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 500 კვ საჰაერო ეგზ „ჯვარი-წყალტუბო“, სიგრძე - 80 კმ, გამტარუნარიანობა 2100 მგვტ; • 500 კვ ქ/ს „წყალტუბო“ (501 მგვ ატ, 250 მგვარ რეგულირებადი რეაქტორი); • 500 კვ წყალტუბო-ახალციხის (ერთი ჯაჭვი) ორჯაჭვა საყრდენებზე სიგრძე 104 კმ. • 500 კვ ქვესადგურ „ახალციხის“ გაფართოება, ეგზ „წყალტუბო-ახალციხე“-ს მისაერთლებლად; უჯრედის მოწყობა. 		
ვადები	2023 – 2025 წლები.	
სექტორი	ელექტროენერჯის გადაცემა და განაწილება.	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	საქართველოს გადამცემი ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმა.	
განხორციელების სტატუსი	დასრულებულია ტექნიკურ-ეკონომიკური მიზანშეწონილობის ანალიზი. გამოვლენილია საქართველოს გადამცემი სისტემისათვის მისი განსაკუთრებული აუცილებლობა.	
ვარაუდები	N/A	
მოსალოდნელი შედეგები	<ul style="list-style-type: none"> • ინტეგრირებული ჰესების სიმძლავრე, 3,285 მგვტ; • დანაკარგების შემცირება, 27478 მგვტ.სთ; • ქსელის გამტარუნარიანობის ზრდა, (ნორმალური /ავარიული რეჟიმები): 1200/2100 მგვტ და 2400/4200 მგვტ. 	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	არა
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	292 277 235 ლარი 2022 წლისთვის.
	დონორის მხარდაჭერა	უნდა განისაზღვროს.
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.	
	უწყება/წყარო	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.

მონიტორინგი	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • განახლებული ან გაფართოებული საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზები, ძაბვა და სიგრძე (კმ); • ქვესადგურის განახლებული ან ახლად დამონტაჟებული ავტო ტრანსფორმატორები და ქვესადგურის შემხვედრი ხაზები, ძაბვა (კვ) და სიმძლავრე (მგვა); • გადაცემისას დანაკარგების ოდენობა, პროცენტი; • სისტემის სტაბილურობა რეჟიმის დარღვევისას; • ინტეგრირებული ჰესები, მგვტ; • რუსეთთან, სომხეთთან და თურქეთთან ელექტროენერჯის მიმოცვლა, იმპორტი და ექსპორტი, მგვტ-ი.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		<ul style="list-style-type: none"> • დეკარბონიზაცია: განახლებადი ენერჯია; • ენერგოეფექტურობა: EE-24; • ენერგეტიკული უსაფრთხოება.

ES-2-2: ჯვარი-ხორგა.

ES-2-2: ჯვარი-ხორგა.
<p>მიზანი 3.10: ელექტროგადამცემი ქსელის საიმედოობისა და გამტარუნარიანობის გაზრდა, სისტემური, სისტემათაშორისი და ადგილობრივი ელექტროგადამცემი ხაზების გაუმჯობესებისა და განახლების გზით.</p>
<p>აღწერა: ეს ღონისძიება გაზრდის აფხაზეთის, სამეგრელოს, აჭარისა და გურიის ელექტროენერჯით მომარაგების საიმედოობას და გააძლიერებს დასავლეთ საქართველოს 220 კვ-იან ქსელს.</p> <p>ჯვარი-ხორგა წარმოადგენს მრავალმიზნობრივ (კომპლექსურ) პროექტს, რომელიც განკუთვნილია რამდენიმე მნიშვნელოვანი ამოცანის გადასაწყვეტად. პროექტის ყველაზე მნიშვნელოვან შედეგს წარმოადგენს, დასავლეთ საქართველოს 220 კვ ქსელის საიმედოობის გაზრდა. კერძოდ, 220 კვ-იანი საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზის „პალიასტომი-2“-ის ქ/ს „ხორგასთან“ მიერთების შემდეგ, მოხდება ჯვარი-ენგურისა და ხორგას კვანძების ერთმანეთთან დაკავშირება 4 პარალელური 220 კვ-იანი საჰაერო ეგბ-ით. ეს უკანასკნელი მნიშვნელოვნათ გაზრდის ენგურის, ვარდნილის, ზუგდიდის, ხორგასა და მენჯის 220 კვ-იანი ქვესადგურების ელექტრომომარაგების საიმედოობას. დაარეზერვებს ქ/ს ენგურში დამონტაჟებულ 500/220 კვ ავტო ტრანსფორმატორს, ეგრისი-1,2, კოლხიდა-2ა და პალიასტომი-2(1)-ის 220 კვ საჰაერო ეგბ-ებს. „წყალტუბო-ზესტაფონთან“ ერთად, აღნიშნული პროექტი გაზრდის საქართველოს აღმოსავლეთ ნაწილის 220 კვ მაგისტრალის გამტარუნარიანობას და გარკვეულწილად დაარეზერვებს 500 კვ საჰაერო ეგბ „იმერეთს“, რომლის ავარიული გამორთვის შემთხვევაში, მოხდება ნაკლები მომხმარებლის ელექტროენერჯით შეზღუდვა.</p> <p>გარდა ამისა, ქ/ს ხორგას და საჰაერო ეგბ პალიასტომის დამაკავშირებელი ხაზის დამონტაჟება გაუმჯობესებს 220 კვ ქ/ს ბათუმის, მთლიანად აჭარის და გურიის რეგიონების ენერგომომარაგებას (ამ ხაზის, ბათუმი-ხორგას მონაკვეთის მნიშვნელოვნად დამოკლების გამო). ასევე, აღმოიფხვრება ქ/ს ბათუმში ძაბვის არასტაბილურობის პრობლემა და მოხდება შუახევის ჰესის მიერ გამოიმუშავებული ენერჯის გამოტანის უზრუნველყოფა (პირველ ეტაპზე, მოხდება 220 კვ საჰაერო ეგბ-ს ბათუმი-ახალციხის მხოლოდ ბათუმი-შუახევი ჰესის მონაკვეთის აშენება). ქ/ს ხორგას ერთ-ერთი მთავარი დანიშნულებაა ფოთის თავისუფალი ინდუსტრიული ზონის და პერსპექტიული პორტის ენერგომომარაგების უზრუნველყოფა. ამისთვის, გათვალისწინებულია 400 მგვა 220/110კვ ავტო ტრანსფორმატორის დამონტაჟება. ეს ქვესადგური შეიძლება დაუკავშირდეს სამომავლო</p>

ელექტროსადგურებს, რომლებიც აშენდება სამეგრელოსა და ქვემო იმერეთის დასავლეთ ნაწილში, ასევე იმ სადგურებს, რომელთა აშენება დაგეგმილია ჯვარის ტერიტორიაზე (მაგალითად, ხობი ჰესი).

პროექტის კომპონენტები მოიცავს შემდეგს:

- 16 კმ (2x8კმ) სიგრძის 500 კვ დამაკავშირებელი ხაზი 500 კვ კავკასიონის საჰაერო ეგხ-დან 500/220 კვ ქ/ს ჯვარამდე;
- ოდიში -1,2 საჰაერო ეგხ-ები; სიგრძე, 60 კმ; სადენი, 2xAC-400; გამტარუნარიანობა 600 მგვტ;
- 500 მგვა სიმძლავრის მქონე ავტო ტრანსფორმატორი 500/220 კვ ქ/ს ჯვარი;
- 180 (3x60) მგვარ რეაქტორის დამონტაჟება ქ/ს ჯვარი-500-ში;
- 400 მგვა სიმძლავრის მქონე 220/110 კვ ქ/ს ხორგა;
- 220 კვ საჰაერო ეგხ „მენჯი-ხორგას“ გაორჯაჭვიანება; სადენი, 2xAC-300; გამტარუნარიანობა ,400 მგვტ;
- ქ/ს „მენჯი“-ში ორი უჯრედის მოწყობა „ხორგა-1,2“-სთვის (მენჯი-ხორგა);
- 220 კვ საჰაერო ეგხ პალიასტომი-2-ის შეჭრა220/110 კვ ქ/ს „ხორგაში“.

ვადები	დასრულდა 2022 წლის პირველ ნახევარში	
სექტორი	ელექტროენერჯის გადაცემა და განაწილება.	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	საქართველოს გადამცემი ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმა.	
განხორციელების სტატუსი	დასრულებული	
ვარაუდები	N/A	
მოსალოდნელი შედეგები	<ul style="list-style-type: none"> • ინტეგრირებული ჰესების სიმძლავრე, 204 მგვტ; • დანაკარგების შემცირება, 12552 მგვტ.სთ; • ქსელის გამტარუნარიანობის გაზრდა (ნორმალური /ავარიული რეჟიმები), 200/400 მგვტ. 	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	არა
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	63 226 790 ლარი 2022 წლისთვის
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.	
პარტნიორი დაწესებულება(ები)	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.	
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • განახლებული ან გაფართოებული საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზები, ძაბვა და სიგრძე (კმ);

		<ul style="list-style-type: none"> • ქვესადგურის განახლებული და ახლად დამონტაჟებული ავტო ტრანსფორმატორები, ქვესადგურის შემხვედრი ხაზები, ნომინალური ძაბვა (კვ) და სიმძლავრე (მგვა); • ქსელის გამტარუნარიანობა, მგვტ; • გადამცემი სისტემის დანაკარგები, მგვტ და პროცენტი; • სისტემის სტაბილურობა რეჟიმის დარღვევისას; • ინტეგრირებული ჰესები, მგვტ.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		<ul style="list-style-type: none"> • დეკარბონიზაცია, განახლებადი ენერჯია; • ენერგოეფექტურობა EE-24; • ენერგეტიკული უსაფრთხოება;

ES-2-3: ბათუმი -ახალციხე.

<p>ES-2-3: ბათუმი -ახალციხე.</p>
<p>მიზანი 3.10: ელექტროგადამცემი ქსელის საიმედოობისა და გამტარუნარიანობის გაზრდა, სისტემური, სისტემათაშორისი და ადგილობრივი ელექტროგადამცემი ხაზების გაუმჯობესებისა და განახლების გზით.</p>
<p>აღწერა: აჭარა-გურიის ელექტრომომარაგების საიმედოობის და თურქეთში საექსპორტო პოტენციალის გაზრდა. შუახევი ჰესის, სხალთა ჰესისა და სხვა პერსპექტიული ჰესების ქსელში მაღალი ხარისხით და მაღალი საიმედოობით ინტეგრირება. გადამცემი ქსელის დასავლეთ ნაწილის საიმედოობის გაზრდა.</p> <p>ეს არის მრავალმიზნობრივი პროექტი. შუახევი ჰესი (178 მგვტ) ექსპულატაციაში შევიდა 2020 წლის თებერვალში და მან უნდა უზრუნველყოფს გენერირებული ენერჯიის საიმედო გამოტანა. ჰესი დაკავშირებულია, როგორც ბათუმის, ისე ახალციხის 220 კვ ქვესადგურებთან და შესაბამისად, ბათუმი-შუახევი-ახალციხის მონაკვეთებზე, ნებისმიერ ოპერაციულ რეჟიმში შესრულდება სისტემის ერთი ელემენტის მწყობრიდან გამოსვლის (N-1) კრიტერიუმში. ქს ბათუმი-220 დან, შუახევი ჰესის მიერ გამომუშავებული ენერჯიის შემდგომი გადაცემა შეიძლება მოხდეს, როგორც ქვეყნის შიგა მომარაგებისთვის (მენჯი და ხორგას 220 კვ ქვესადგურების მიმართულებით), ასევე ექსპორტის მიზნით, ახალციხის მუდმივი დენის ჩანართის გავლით. ქს ახალციხესთან დაკავშირება იძლევა შუახევისა და ზემო აჭარის ჰესების მიერ გენერირებული სიმძლავრის გამოტანის საშუალებას. ეს ენერჯია შეიძლება გამოყენებული იქნეს, როგორც შიგა მოხმარებისთვის, ზესტაფონისა და გარდაბნის (მარნეული) 500 კვ ქვესადგურებში გადაცემის გზით, ასევე საექსპორტოდ, ახალციხიდან ბორჩხას (თურქეთი) მიმართულებით. ამ პროექტის განხორციელება გააუმჯობესებს ბათუმის 220 კვ ქვესადგურის (ისევე, როგორც მთლიანი აჭარა-გურიის რეგიონების) ენერგომომარაგების საიმედოობას შუახევი ჰესთან კავშირის წყალობით და ასევე უზრუნველყოფს ახალციხიდან (აღმოსავლეთ საქართველო) ბათუმში ელექტროენერჯიის გადაცემას.</p> <p>აღნიშნული პროექტი, 500 კვ საჰაერო ეგხ „იმერეთი“-ს გამორთვის შემთხვევაში, გააუმჯობესებს გადამცემი ქსელის აღმოსავლეთ ნაწილის საიმედოობას, დატვირთვის 100 მგვტ-ით შემცირების გზით. შუახევი ჰესის სიმძლავრის გადაცემის უზრუნველსაყოფად, 2017 წელს ფუნქციონირება დაიწყო შუახევი-ბათუმის 220 კვ საჰაერო ელექტროგადამცემმა ხაზმა. 2023 წელს ფუნქციონირებას დაიწყებს „შუახევი-ახალციხე“-ს მონაკვეთი. მშენებარე ჰესების ქსელში ინტეგრირებისა და ასევე, 110/35 კვ გამანაწილებელი ქსელის ელექტრომომარაგების საიმედოობის გაუმჯობესების მიზნით, 2023 წელს დაგეგმილია შუახევი ჰესზე 125 მგვა 220/110/35 კვ ავტოტრანსფორმატორის დამონტაჟება.</p>

<p>პროექტის კომპონენტები მოიცავს შემდეგს:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ორჯაჭვა 220 კვ საჰაერო ეგზ შუახვევი-ახალციხე, ხაზის სიგრძე, 90 კმ; გამტარუნარიანობა 2X400 მგვტ; • 220/110/35 კვ 125 მგვა ავტო ტრანსფორმატორი ქვესადგურ შუახვევში; • 500 კვ ქ/ს ახალციხეში ორი უჯრედის მოწყობა 220 კვ ორჯაჭვა საჰაერო ეგზ „ბათუმი-ახალციხე“-სთვის; • ორჯაჭვა 220 კვ საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზი ბათუმი-შუახვევი, ხაზის სიგრძე, 50 კმ, გამტარუნარიანობა ,2 x400 მგვტ; • 220 კვ საჰაერო ეგზ ბათუმი-ახალციხისთვის ბათუმის ქვესადგურში ორი 220 კვ უჯრედის მოწყობა. 		
ვადები	2023-2024 წლები	
სექტორი	ელექტროენერჯის გადაცემა და განაწილება	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	საქართველოს გადამცემი ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმა .	
განხორციელების სტატუსი	მშენებლობის ეტაპზე.	
ვარაუდები	N/A	
მოსალოდნელი შედეგები	<ul style="list-style-type: none"> • ინტეგრირებული ჰესების სიმძლავრე, 200 მგვტ; • დანაკარგების შემცირება, 15029 მგვტ.სთ; • ქსელის გამტარუნარიანობის ზრდა (ნორმალური /ავარიული რეჟიმები), 800/800 მგვტ. 	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	არა
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	93 006 900 ლარი 2024 წლისთვის.
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს ენერჯეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისია.	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.	
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • განახლებული ან გაფართოებული საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზები, ძაბვა და სიგრძე (კმ); • ქვესადგურის განახლებული ან ახლად დამონტაჟებული ავტო ტრანსფორმატორები, ქვესადგურის შემხვედრი ხაზები, ნომინალური ძაბვა (კვ) და სიმძლავრე (მგვა);

	<ul style="list-style-type: none"> • დანაკარგების ოდენობა გადაცემისას, პროცენტი; • სისტემის სტაბილურობა რეჟიმის დარღვევის; • ელექტროენერჯის მიმოცვლა თურქეთთან, მგვტ იმპორტი და ექსპორტი; • ინტეგრირებული ჰესები, მგვტ.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი	<ul style="list-style-type: none"> • დეკარბონიზაცია, განახლებადი ენერჯია; • ენერგოეფექტურობა EE-24; • ენერგეტიკული უსაფრთხოება.

ES-2-4: 220 კვ „კოლხიდა-1“-ის რეაბილიტაცია.

ES-2-4: 220 კვ „კოლხიდა-1“-ის რეაბილიტაცია.	
<p>მიზანი 3.10: ელექტროგადამცემი ქსელის საიმედოობისა და გამტარუნარიანობის გაზრდა, სისტემური, სისტემათაშორისი და ადგილობრივი ელექტროგადამცემი ხაზების გაუმჯობესებისა და განახლების გზით.</p>	
<p>აღწერა: ეს ღონისძიება გაზრდის ქვეყნის ენერგოსისტემის მდგრადობასა და უსაფრთხოებას, 500 კვ ეგხ „იმერეთი“-სთვის სარეზერვო ინფრასტრუქტურის დამატების გზით. შეამცირებს ავარიული სიტუაციების რისკს, ელექტროენერჯის ავარიული გამორთვების რაოდენობას.</p> <p>ღონისძიების შედეგად გაძლიერდება 220 კვ ქსელი, გაიზარდება სისტემის მდგრადობა და შემცირდება ავარიის საწინააღმდეგო ავტომატიკის მიერ შესაზღუდო მომხმარებლების სიმძლავრე.</p> <p>ანგარიშმა აჩვენა, რომ „ჯვარი-ხორგასა“ და „წყალტუბო-ზესტაფონის“ პროექტების განხორციელების შემდეგ, 500 კვ საჰაერო ეგხ „იმერეთი“-ს გამორთვის შედეგად (იმ შემთხვევაში თუ ავარიამდე გადადინება იქნება დაახლოებით 425 მგვტ), 220 კვ საჰაერო ეგხ „კოლხიდა“ იტვირთება 180 - 225 მგვტარგლებში, რაც თითქმის 30%-ით აღემატება მისი პარალელური ხაზების . ეს არის „სენაკი 1“-ისა და „სენაკი 2“-ის დარვირთულობას. საჰაერო ეგხ „კოლხიდა 1“-ის ტექნიკური მდგომარეობის გათვალისწინებით, ხაზის გამტარუნარიანობა 139 მგვტ-ზე ნაკლებია. ამიტომ საჭიროა ხაზის რეაბილიტაცია და გამტარუნარიანობის 300 მგვტ-მდე გაზრდა.</p> <p>პროექტის კომპონენტები მოიცავს შემდეგს:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 220 კვ საჰაერო ეგხ „კოლხიდა-1“-ის რეაბილიტაცია. 	
ვადები	2023 წელი.
სექტორი	ელექტროენერჯის გადაცემა და განაწილება.
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	საქართველოს გადამცემი ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმა.
განხორციელების სტატუსი	ამ ღონისძიებასთან დაკავშირებით საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემამ დაასრულა სისტემის რეჟიმის წინასწარი ანალიზი. სამუშაოების I ეტაპი დასრულებულია. გამოცვლილია რამდენიმე საყრდენი, რამდენიმე თვეში დაიწყება სადენის შეცვლის სამუშაოები.

ვარაუდები		N/A
მოსალოდნელი შედეგები		<ul style="list-style-type: none"> • ინტეგრირებული ჰესების სიმძლავრე, <1 მგვტ; • დანაკარგების შემცირება, <1 მგვტ; • ქსელის გამტარუნარიანობის ზრდა (ნორმალური /ავარიული რეჟიმები), 150 მგვტ.
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	არა
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	10 531 458 ლარი 2023 წლისთვის
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება		საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.
პარტნიორი დაწესებულება (ები)		საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • განახლებული ან გაფართოებული საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზები, ძაბვა და სიგრძე (კმ); • ქვესადგურის განახლებული ან დამონტაჟებული ავტო ტრანსფორმატორები, ქვესადგურის შემხვედრი ხაზები, ნომინალური ძაბვა (კვ) და სიმძლავრე (მგვა); • გადაცემისა დანაკარგების ოდენობა, პროცენტი; • სისტემის სტაბილურობა რეჟიმის დარღვევისას; • ინტეგრირებული ჰესები, მგვტ.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		<ul style="list-style-type: none"> • დეკარბონიზაცია, განახლებადი ენერჯია; • ენერგეტიკული უსაფრთხოება;

ES-2-5: სვანეთი

ES-2-5: სვანეთი
მიზანი 3.9: არსებული ელექტროგადამცემი ქსელის საიმედოობისა და გამტარუნარიანობის გაზრდა.
<p>აღწერა:</p> <p>სვანეთში 110/35 კვ ძაბვის ქ/ს „ხუდონიდან“ ქ/ს „მესტიაში“ არეალში არსებული და დაგეგმილი მცირე და საშუალო სიდიდის ჰესების ჯამური დადგმული სიმძლავრე დაახლოებით შეადგენს 200 მგვტ-ს. ამ სიმძლავრის გამოტანა შეუძლებელია არსებული ინფრასტრუქტურის საშუალებით, აქედან გამომდინარე 2024 წლისთვის დაგეგმილია ახალი 500/110 კვ ქვესადგურის მშენებლობა სადაც მოხდება 500 კვ ევზ კავკასიონის შეჭრა და ამ გზით გამოტანილი იქნება ზემო სვანეთში არსებული და</p>

447 პერსპექტიული სადგურების სიმძლავრე. აქვე აღსანიშნავია, რომ სამომავლოდ, ხუდონი ჰესის მშენებლობის შემთხვევაში, აღნიშნულ ქვესადგურში მოიაზრება მისი მიერთებაც. პროექტის განხორციელება მოხდება სსე-სა და სადგურების წარმომადგენლების ერთობლივი ძალისხმევით. სვანეთში მცირე და საშუალო ჰესების გარდა დაგეგმილია ისეთი მძლავრი ჰესების მშენებლობა, როგორცაა ნენსკრა (280 მგვტ), ხუდონი (702 მგვტ), დიზი (250 მგვტ) და კვანჭიანარი (230 მგვტ) ამ ჰესების ჯამური სიმძლავრე დაახლოებით შეადგენს 1400 მგვტ-ს, რისთვისაც ამ პროექტით გათვალისწინებულია 500 კვ ეგზ ჯვარი-ნენსკრას მშენებლობა, 500/220 კვ ქ/ს „ნენსკრა“ და ორჯაჭვა 220 კვ

მაგისტრალი ნენსკრა-მესტიას (ნენსკრა-დიზი) მშენებლობა, რაც უზრუნველყოფს ჰესების საიმედო დაკავშირებას ქსელთან N-1 კრიტერიუმის დაკმაყოფილებით. ამასთან აღსანიშნავია, რომ 220 კვ ეგზ ნენსკრა-მესტიას (დიზი ჰესი) მთავარი დანიშნულებაა დიზი ჰესის (250 მგვტ) ქსელში ინტეგრაცია, რომლის მშენებლობაც, წინასწარი მონაცემებით, დაგეგმილია მესტიასთან ახლოს. რაც შეეხება 220 კვ ქვესადგურს და ქ/ს მესტიასთან კავშირს, მისი განხორციელება მოიაზრება არა სსე-ს, არამედ დიზიჰესის

პროექტის განმახორციელებელი მხარის ხარჯებით. აღნიშნული პროექტის განხორციელება დამოკიდებულია დიზი ჰესის მშენებლობაზე, შესაბამისად მთელი რიგი ტექნიკური საკითხები დაზუსტდება მომავალში.

ეს პროექტი მთლიანად მიეძღვნება ჰესების მიერ წარმოებული ელექტრული ენერჯის გამოტანას. შესაბამისად, მისი ცალკეული მონაკვეთების მშენებლობა დამოკიდებული იქნება იმ გენერაციის ობიექტების მშენებლობაზე, რომელთა ქსელში ინტეგრაციას და მათი სიმძლავრის გამოტანას ემსახურება აღნიშნული პროექტები.

პროექტის კომპონენტები მოიცავს შემდეგს:

- 500/110 კვ ქვესადგური ხუდონი 250მგვა
- 500კვ ეგზ კავკასიონის შეჭრა ქვესადგურ ხუდონში 0.5კმ
- 500/220 კვ ქ/ს „ნენსკრა“, 2x501 მგვა
- 500 კვ საჰაერო ეგზ „კავკასიონი“-ს შეჭრა ქ/ს „ნენსკრაშისიგრძე 2 კმ;
- ორჯაჭვა 220 კვ საჰაერო ეგზ ნენსკრა ჰესი- ქ/ს ნენსკრა, სიგრძე 1 კმ;
- ერთჯაჭვა 500 კვ საჰაერო ეგზ ნენსკრა-ჯვარი, სიგრძე 47 კმ;
- 500 კვ ქ/ს „ჯვარი“-ს გაფართოება 500 კვ საჰაერო ეგზ ჯვარი-ნენსკრას მისაერთებლად და უჯრედების მოსაწყობად;
- ორჯაჭვა 220 კვ საჰაერო ეგზ ნენსკრა-მესტია, სიგრძე 57 კმ;

ვადები	2024-2030 წლები.
სექტორი	ელექტროენერჯის გადაცემა და განაწილება.
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	საქართველოს გადამცემი ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმა.
განხორციელების სტატუსი	ჩატარებულია ტექნიკურ-ეკონომიკური მიზანშეწონილობის კვლევა და წინასწარი რეჟიმული ანალიზი.
ვარაუდები	არა
მოსალოდნელი შედეგები	<ul style="list-style-type: none"> • ინტეგრირებული ჰესების სიმძლავრე, 1690 მგვტ; • დანაკარგების შემცირება, 12698 მგვტ.სთ;

		<ul style="list-style-type: none"> ქსელის გამტარუნარიანობის ზრდა (ნორმალური /ავარიული რეჟიმები), 700 მგვტ;
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	არა
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	237 819 021 ლარი 2030 წლისთვის.
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება		საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.
პარტნიორი დაწესებულება (ები)		საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> განახლებული ან გაფართოებული საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზები, ძაბვა და სიგრძე (კმ); ქვესადგურის განახლებული ან ახლად დამონტაჟებული ავტო ტრანსფორმატორები, ქვესადგურის შემხვედრი ხაზები, ნომინალური ძაბვა (კვ) და სიმძლავრე (მგვა); გადაცემისას დანაკარგების ოდენობა, პროცენტი; სისტემის სტაბილურობა რეჟიმის დარღვევისას; ინტეგრირებული ჰესები, მგვტ; ელექტროენერჯის თურქეთთან მიმოცვლა, მგვტ-ს იმპორტი და ექსპორტი.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		<ul style="list-style-type: none"> დეკარბონიზაცია, განახლებადი ენერჯია; ენერგოეფექტურობა, EE-24; ენერგეტიკული უსაფრთხოება.

ES-2-6: გურია.

ES-2-6: გურია.
მიზანი 3.9. არსებული ელექტროგადამცემი ქსელის საიმედოობის და გამტარუნარიანობის გაზრდა.
<p>აღწერა: ამ ღონისძიების საშუალებით მოხდება გურიის რეგიონის პერსპექტიული ჰიდროელექტროსადგურების ქსელში ინტეგრირება და ელექტროენერჯით მომარაგების საიმედოობის გაზრდა.</p> <p>ამ ღონისძიების ძირითადი მიზანია გურიის პერსპექტიული ჰესების ქსელში ინტეგრირება. ამ მიზნით, 220 კვ საჰაერო ევხ „პალიასტომი-1“ (მენჯი-ბათუმი) შეიჭრება ახალ ქს ოზურგეთის 220 კვ ნაწილში . ეს გაუმჯობესებს ბათუმისა და აჭარის რეგიონების მომარაგების უსაფრთხოებას, ასევე შეამცირებს ქს</p>

„ბათუმის“ ძაბვის პრობლემებს. ამ ქვესადგურის ორი გრძელი ხაზის ნაცვლად (ვარდნილი-ბათუმი და მენჯი-ბათუმი), საჰაერო ეგზ „ოზურგეთი-ბათუმი“ და „ხორგა-ბათუმი“ მომარაგების გზით.. ახალი 110 კვ საჰაერო ეგზ „ოზურგეთი-ზოტი ჰესი - ჩოხატაური“-ს (რომელსაც დაუკავშირდება გურიის რეგიონის პერსპექტიული ჰესები) მშენებლობა უზრუნველყოფს გურიის პერსპექტიული ჰესების მიერ გამოძუშავებული ელექტროენერჯის ქსელში საიმედო გამოტანას.

აჭარის და გურიის რეგიონების მომხმარებლებისთვის, ელექტრომომარაგების უსაფრთხოების გაზრდის მიზნით, გამანაწილებელი კომპანია ვალდებულია შეჭრას არსებული 110 კვ საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზები- „ჩაქვი“(არსებული „ოზურგეთი-110“-„ბათუმი-110“) და „ანასელი“ (არსებული „ოზურგეთი-110“ – „ქობულეთი-110“) ახალ 220/110 კვ ქ/ს „ოზურგეთში“.

პროექტის კომპონენტები მოიცავს შემდეგს:

- 220/110 კვ 250 მგვა ქ/ს ოზურგეთი გაზრდის პერსპექტივით;
- 220 კვ საჰაერო ეგზ „პალიასტომი-1“-შეჭრაოზურგეთში;
- ორჯაჭვა 110 კვ საჰაერო ეგზ „ოზურგეთი-ზოტი ჰესი“, 47 კმ, 2x110 მგვტ გამტარუნარიანობა.

ვადები	2023-2024 წლები.	
სექტორი	ელექტროენერჯის გადაცემა და განაწილება.	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	საქართველოს გადამცემი ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმა 2021-2031წწ.	
განხორციელების სტატუსი	მიმდინარეობს ტექნიკურ-ეკონომიკური მიზანშეწონილობის ანალიზი.	
ვარაუდები	არა	
მოსალოდნელი შედეგები	<ul style="list-style-type: none"> • ინტეგრირებული ჰესების სიმძლავრე, 162 მგვტ; • დანაკარგების შემცირება, 14274 მგვტ.სთ; • ქსელის გამტარუნარიანობის ზრდა (ნორმალური /ავარიული რეჟიმები), <5 მგვტ. 	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	არა
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	77 081 691 ლარი 2024 წლისთვის
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.	
	უწყება/წყარო	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.

მონიტორინგი	პროგრესის მარკერები (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • განახლებული ან გაფართოებული საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზები, ძაბვა და სიგრძე (კმ); • ქვესადგურის განახლებული ან დამონტაჟებული ავტო ტრანსფორმატორები, ქვესადგურის შემხვედრი ხაზები, ნომინალური ძაბვა (კვ) და სიმძლავრე (მგვა); • გადაცემისას დანაკარგების ოდენობა, პროცენტი; • სისტემის სტაბილურობა რეჟიმის დარღვევისას; • ინტეგრირებული ჰესები, მგვტ.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		<ul style="list-style-type: none"> • დეკარბონიზაცია, განახლებადი ენერჯია. • ენერგოეფექტურობა, EE-24; • ენერგეტიკული უსაფრთხოება.

ES-2-7: რაჭა და ნამახვანი

ES-2-7: რაჭა და ნამახვანი
<p>მიზანი 3.10: ელექტროგადამცემი ქსელის საიმედოობისა და გამტარუნარიანობის გაზრდა, სისტემური, სისტემათაშორისი და ადგილობრივი ელექტროგადამცემი ხაზების გაუმჯობესებისა და განახლების გზით.</p>
<p>აღწერა: აღნიშნული ღონისძიების საშუალებით მოხდება ნამახვანის კასკადის (ქვემო და ზემო ნამახვან ჰესი) ქსელთან დაკავშირება და გაიზრდება ცხენისწყლის კასკადთან, ონის კასკადთან, ხელედულა ჰესთან, ლაჯანურჰესთან და რეგიონში არსებულ სხვა ჰესებთან კავშირის საიმედოობა.</p> <p>ამ პროექტის მიზანია, ელექტროენერჯიის გამოტანა გენერაციის ისეთი მნიშვნელოვანი ობიექტიდან, როგორცაა „ნამახვან ჰესების კასკადი“ (ზემო და ქვემო ნამახვანის ჰესები, ჯამში 433 მგვტ). ორჯაჭვა ხაზით (თითოეულ ფაზაში ორ ნაწილად გახლეჩილი სადენი), საჰაერო ეგზ „ლაჯანური-წყალტუბო“ (ერთი ჯაჭვი დაუკავშირდება ზემო ნამახვანის ჰესს და მეორე ჯაჭვი დაუკავშირდება ქვემო ნამახვანის ჰესს) მოახდენს ნამახვანის კასკადიდან ელექტროენერჯიის გატანას ქ/ს „წყალტუბოს მიმართულებით. ნამახვანის კასკადის ქსელში ამგვარი ინტეგრაციის გზით, N-1 კრიტერიუმი დაკმაყოფილება, ამ მონაკვეთის ნებისმიერი საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზის და 500 კვ საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზის „წყალტუბო-ლაჯანურის“ გამორთვის შემთხვევაში.</p> <p>პროექტის კომპონენტები მოიცავს შემდეგს:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ორჯაჭვა(ფაზაში ორად გახლეჩილი) 220 კვ საჰაერო ეგზ „ნამახვანი-წყალტუბო“ (საჰაერო ეგზ „დერჩი“-ს გაორჯაჭვიანება), სიგრძე 24 კმ; • ორჯაჭვა (ფაზაში ორად გახლეჩილი) 220 კვ საჰაერო ეგზ ქვემო ნამახვანი-ზემო ნამახვანი-ლაჯანური სიგრძე 34 კმ; • 220 კვ ქ/ს „წყალტუბო“-ს გაფართოება. • ახალი 220/110 კვ 250 მგვა ქვესადგური „ლაჯანური“; • 220 კვ საჰაერო ეგზ ქ/ს ლაჯანური-ლაჯანური ჰესი, სიგრძე 4 კმ; • 220 კვ საჰაერო ეგზ ონი-ლაჯანური, სიგრძე 55 კმ; • 500 კვ საჰაერო ეგზ ლაჯანური-წყალტუბო, სიგრძე 49 კმ; • ორჯაჭვა 220 კვ საჰაერო ეგზ ხელედულა-ლაჯანური, სიგრძე 45 კმ; • 220/110 კვ ქ/ს ლაჯანურის გაფართოება 500 კვფრთით, 801 მგვა.

ვადები	2023-2030 წელი	
სექტორი	ელექტროენერჯის გადაცემა და განაწილება.	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	საქართველოს გადამცემი ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმა.	
განხორციელების სტატუსი	ჩატარებულია ტექნიკურ-ეკონომიკური მიზანშეწონილობის ანალიზი.	
ვარაუდები	არა	
მოსალოდნელი შედეგები	<ul style="list-style-type: none"> • ინტეგრირებული ჰესების სიმძლავრე, 1450 მგვტ; • დანაკარგების შემცირება, 8043 მგვტ.სთ; • გადამცემი ქსელის სიმძლავრის ზრდა (ნორმალური /ავარიული რეჟიმები), 700 მგვტ. 	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	266 141 930 ლარი 2028 წლისთვის.
	ცენტრალური ბიუჯეტი	არა
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	არა
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.	
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • განახლებული ან გაფართოებული საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზები, ძაბვა და სიგრძე (კმ). • ქვესადგურის განახლებული ან ახლად დამონტაჟებული ავტო ტრანსფორმატორები, ქვესადგურის შემხვედრი ხაზები, ნომინალური ძაბვა (კვ) და სიმძლავრე (მგვა); • გადაცემისას დანაკარგების ოდენობა, პროცენტი; • სისტემის სტაბილურობა რეჟიმის დარღვევისას; • ინტეგრირებული ჰესები, მგვტ.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი	<ul style="list-style-type: none"> • დეკარბონიზაცია: განახლებადი ენერჯია; • ენერგოეფექტურობა: EE-24; • ენერგეტიკული უსაფრთხოება. 	

ES-2-8: 500 კვ „იმერეთის“ რეაბილიტაცია.

ES-2-8: 500 კვ „იმერეთის“ რეაბილიტაცია.	
მიზანი 3.10: ელექტროგადამცემი ქსელის საიმედოობისა და გამტარუნარიანობის გაზრდა, სისტემური, სისტემათაშორისი და ადგილობრივი ელექტროგადამცემი ხაზების გაუმჯობესებისა და განახლების გზით.	
<p>აღწერა: აღნიშნული ღონისძიება გაზრდის საქართველოს ენერგოსისტემის მდგრადობასა და უსაფრთხოებას, 500 კვ „ჯვარი-წყალტუბო-ახალციხის“ დარეზერვების გზით. ის აგრეთვე უზრუნველყოფს ენერგომომარაგებას „ხუდონი-ენგურის“ კვანძიდან თურქეთსა და საქართველოს აღმოსავლეთ რეგიონში (სომხეთში).</p> <p>500 კვ საჰაერო ეგზ „იმერეთი“ აკავშირებს ენგურჰესის გენერაციის კვანძს (>1500 მგვტ) საქართველოს აღმოსავლეთ ნაწილში მდებარე ობიექტებთან. ასევე, 500 კვ საჰაერო ეგზ „კავკასიონი“ დაკავშირებულია ენგურის კვანძთან. საქართველოს აღმოსავლეთ ნაწილში, მუდმივი დენის ჩანართი (700 მგვტ) და 400 კვ საჰაერო ეგზ „მესხეთი“ აკავშირებენ საქართველოს და თურქეთის სისტემებს. საქართველოში ზაფხულის პიკური დატვირთვა ყოველწლიურად იზრდება დაახლოებით 5%-ით. თუმცა, ამ პერიოდის განმავლობაში, აღმოსავლეთ საქართველოში მდებარე თბოელექტროსადგურები არ ფუნქციონირებენ. ზაფხულში მცირდება სეზონური ჰესების გამომუშავებაც. სანაცვლოდ, ენგურჰესი ს კვანძიდან ხდება ელექტროენერჯის მოხმარების მნიშვნელოვან ნაწილს და თურქეთში ექსპორტის უზრუნველყოფა. მიუხედავად ამისა, ენგურჰესიდან თურქეთში ელექტროენერჯის ექსპორტის შესაძლებლობა შეზღუდულია, 500 კვ საჰაერო ეგზ „იმერეთი“-ს გამო, რომელსაც გააჩნია მხოლოდ 870-970 მგვტ გამტარუნარიანობა, შესაბამისად 25°C – 35°C გარემო ტემპერატურის პირობებში.. მოთხოვნის ზრდის შემთხვევაში, ენგურიდან საქართველოს აღმოსავლეთ ნაწილში ელექტროენერჯის საკმარისი რაოდენობის გადაცემა გახდება შეუძლებელი, ენგურის წყალსაცავში წყლის საკმარისი რაოდენობის არსებობის მიუხედავად. ამ შემთხვევაში, უნდა მოხდეს ექსპორტის შემცირება და თბოელექტროსადგურების ამუშავება. ამ სიტუაციის დასარეგულირებლად საჭირო იქნება 500 კვ საჰაერო ეგზ „იმერეთი“-ს გამტარუნარიანობის , მის ნომინალურ მნიშვნელობამდე (≈2,000 მგვტ) გაზრდა, პარალელური საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზების „ჯვარი-წყალტუბო-ახალციხე“-ს აშენების შემდეგაც კი. ერთმანეთის პარალელური საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზების ურთიერთდარეზერვების უზრუნველყოფის მიზნით. ამგვარად, საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზის „იმერეთი“-ს რეაბილიტაცია არის ერთი-ერთი უმნიშვნელოვანესი პროექტი აღმოსავლეთ საქართველოს ელექტრომომარაგების საიმედოობის უზრუნველსაყოფად. პროექტის კომპონენტები მოიცავს შემდეგს:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 500 კვ საჰაერო ხაზი „იმერეთი“-ს რეაბილიტაცია, სიგრძე 128 კმ. 	
ვადები	2026 წელი
სექტორი	ელექტროენერჯის გადაცემა და განაწილება.
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	საქართველოს გადამცემი ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმა 2021-2031 წწ.
განხორციელების სტატუსი	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემამ დაასრულა სისტემის რევიმული წინასწარი ანალიზი.
ვარაუდები	არა
მოსალოდნელი შედეგები	<ul style="list-style-type: none"> • ინტეგრირებული ჰესების სიმძლავრე, >1,000 მგვტ; • დანაკარგების შემცირება, >42 000 მგვტ.სთ;

		<ul style="list-style-type: none"> გადამცემი ქსელის სიმძლავრის ზრდა (ნორმალური /ავარიული რეჟიმები), 1,200/2,100 მგვტ.
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	არა
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	62 937 000 ლარი 2026 წლისთვის
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება		საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა. (პროექტს განახრციელებს სს გეს საქრუსენერგო)
პარტნიორი დაწესებულება (ები)		სს გეს საქრუსენერგო
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	სს გეს საქრუსენერგო
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> განახლებული ან გაფართოებული საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზები, ძაბვა და სიგრძე (კმ); ქვესადგურის განახლებული ან დამონტაჟებული ავტო ტრანსფორმატორები, ქვესადგურის შემხვედრი ხაზები, ნომინალური ძაბვა (კვ) და სიმძლავრე (მგვა); გადაცემისას დანაკარგების ოდენობა, პროცენტი; სისტემის სტაბილურობა რეჟიმის დარღვევისას; ინტეგრირებული ჰესები, მგვტ; ელექტროენერჯის მიმოცვლა რუსეთთან, სომხეთთან და თურქეთთან, იმპორტი და ექსპორტი, მგვტ-ი.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		<ul style="list-style-type: none"> დეკარბონიზაცია: განახლებადი ენერჯია; ენერგეტიკული უსაფრთხოება.

ES-2-9: ქვესადგურების განახლება

ES—2-9: ქვესადგურების განახლება
მიზანი 3.10: ელექტროგადამცემი ქსელის საიმედოობისა და გამტარუნარიანობის გაზრდა, სისტემური, სისტემათაშორისი და ადგილობრივი ელექტროგადამცემი ხაზების გაუმჯობესებისა და განახლების გზით.
აღწერა: აღნიშნული ღონისძიება გაზრდის საქართველოს ენერგოსისტემის მდგრადობასა და მომხმარებელთა ელექტრომომარაგებისსაიმედოობას..
საიმედოობისა და სიმძლავრის გაზრდის მიზნით, საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემის მიერ მოხდება ძალოვანი მოწყობილობის (ავტო ტრანსფორმატორები, ტრანსფორმატორები - მათი ხანდაზმულობისა და არასაკმარისი სიმძლავრის გამო) შეცვლა, პირველადი და მეორეული

აღჭურვილობის, საკაბელო სისტემების და ინფრასტრუქტურის განახლება, IT ტექნოლოგიების დამონტაჟება და ახალ ტექნოლოგიებზე გადასვლა. ეს გაზრდის ქსელის საიმედოობას, სტაბილურობასა და დატვირთვის მიწოდების უსაფრთხოებას.

პროექტის კომპონენტები მოიცავს შემდეგს:

- ქ/ს „ზესტაფონში“ 110 კვ 2 უჯრედის მოწყობა*;
- 110 კვ ფრთა და 220/110 კვ 2x63 მგვა ატ ქ/ს ახალციხეში
- 15 ქვესადგურის ინფრასტრუქტურის განახლება;
- ქ/ს „ონი-220“-ში 110/35 კვ ფრთა 220/110/35 კვ ავტო ტრანსფორმატორი;

ვადები	2022-2028 წლები.	
სექტორი	ელექტროენერჯის გადაცემა და განაწილება.	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	საქართველოს გადამცემი ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმა.	
განხორციელების სტატუსი	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემამ დაასრულა სისტემის წინასწარი რეჟიმული ანალიზი .	
ვარაუდები	N/A	
მოსალოდნელი შედეგები	<ul style="list-style-type: none"> • ინტეგრირებული ჰესების სიმძლავრე, 0 მგვტ; • დანაკარგების შემცირება, >1 მგვტ; • სელის გამტარუნარიანობის ზრდა (ნორმალური /ავარიული რეჟიმები), 100 მგვტ. 	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	არა
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი. სახელმწიფო კომპანიები	59 309 032 ლარი 2028 წლისთვის.
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.	
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • განახლებული ან გაფართოებული საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზები, ძაბვა და სიგრძე (კმ).. • ქვესადგურის განახლებული ან ახლად დამონტაჟებული ავტო ტრანსფორმატორები, ქვესადგურების შემხვედრი ხაზები, ნომინალური ძაბვა (კვ) და სიმძლავრე (მგვა); • გადაცემისას დანაკარგების ოდენობა, პროცენტი;

	<ul style="list-style-type: none"> • სისტემის სტაბილურობა რეჟიმის დარღვევისას.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი	<ul style="list-style-type: none"> • ენერგოეფექტურობა; • ენერგეტიკული უსაფრთხოება.

ES-2-10: კახეთის ინფრასტრუქტურის გაფართოება.

<p>ES-2-10: კახეთის ინფრასტრუქტურის გაფართოება.</p>
<p>მიზანი 3.10: ელექტროგადამცემი ქსელის საიმედოობისა და გამტარუნარიანობის გაზრდა, სისტემური, სისტემათაშორისი და ადგილობრივი ელექტროგადამცემი ხაზების გაუმჯობესებისა და განახლების გზით.</p>
<p>აღწერა: აღნიშნული ღონისძიება მოიცავს კახეთის რეგიონის პერსპექტიული ჰესების ქსელში ინტეგრირებას, კახეთსა და დუშეთის რეგიონებში ელექტროენერჯის მიწოდების უსაფრთხოების გაზრდას.</p> <p>აღსანიშნავია, რომ კახეთის და დუშეთის რეგიონების არსებული გენერაცია არის დაახლოებით 150 მგვტ, ამას დაემატება პერსპექტიული სადგურების სიმძლავრეც, რომელიც დაახლოებით 100 მგვტ-ს შეადგენს და ჯამში ამ რეგიონებიდან გამოსატანი იქნება 250 მგვტ სიმძლავრე. ამასთან, შორ პერსპექტივაში დაგეგმილია 140 მგვტ სიმძლავრის „ილტო-ალაზნის“ კასკადის მშენებლობა კახეთში, თუ ამ სიმძლავრესაც გავითვალისწინებთ, კახეთის და დუშეთის რეგიონებიდან გამოსატანი იქნება დაახლოებით 430 მგვტ გენერაცია. აქედან გამომდინარე კახეთის პროექტი ითვალისწინებს 220 კვ 457</p> <p>ქსელის მოწყობას გურჯაანიდან ჟინვალამდე. აშენდება თელავის ახალი 220/110/10 კვ ქვესადგური, გურჯაანიდან ახალ თელავამდე აშენდება 2 ჯაჭვა ეგზ 220 კვ-ის გაბარიტებში, რომელთაგან პირველ ეტაპზე დაიკიდება ერთი ჯაჭვი . ახალი თელავიდან ჟინვალამდე აშენდება ასევე ახალი ორჯაჭვა 220 კვ ეგზ ერთი ჯაჭვის დაკიდებით. გათვალისწინებულია 220/110 კვ ქვესადგურის მშენებლობა ჟინვალში, რაც უზრუნველყოფს კახეთისა და დუშეთის რეგიონების როგორც მოხმარების მიწოდების, ასევე გენერაციის გამოტანის საიმედოობის ამაღლებას N-1 კრიტერიუმამდე. გარდა ამისა, დაგეგმილია ქ/ს გურჯაანის რეაბილიტაცია და 110 კვ ინფრასტრუქტურის მშენებლობა სტორის მიმართულებით (სტორის კასკადის და ნაფარეულის მიმდებარე ჰესების პოტენციალი 70 მგვტ-მდე აღწევს). აღსანიშნავია, რომ პირველ ეტაპზე (220/110 კვ ქ/ს ახალი თელავის აშენებამდე) 110 კვ ეგზ სტორი- თელავი მიერთდება ეგზ იყალთოზე და ამ გზით მოხდება სტორი ჰესის სიმძლავრის გამოტანა სისტემაში. თუშეთში არსებული ტურისტული პოტენციალის განვითარების მიზნით, კახეთის ინფრასტრუქტურის გაძლიერების პროექტში გათვალისწინებულია ელემენტი, რომელიც მოიცავს 35 კვ ქსელის მშენებლობა/რეაბილიტაციას სტორიდან თუშეთის მიმართულებით.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ერთჯაჭვა 110 კვ ეგზ სტორი ჰესი - ახალი თელავის მშენებლობა, სიგრძე 50 კმ; • 220/110/10 კვ ახალი თელავის ქ/ს მშენებლობა; • 110 კვ ეგზ იყალთოს შეჭრა ქ/ს ახალ თელავში; • 35 კვ ქსელის მშენებლობა/რეაბილიტაცია თუშეთის მიმართულებით, სიგრძე 35 კმ; • ორჯაჭვა 220 კვ ეგზ, გურჯაანი - ახალი თელავი, ერთი ჯაჭვის დაკიდებით, 44.2 კმ; • ორჯაჭვა 220 კვ ეგზ, ახალი თელავი - ახმეტა, ერთი ჯაჭვის დაკიდებით, 30 კმ; • 220/110 კვ ქ/ს გურჯაანის რეაბილიტაცია; • ორჯაჭვა 220 კვ ეგზ ახმეტა - ახალი ჟინვალი, ერთი ჯაჭვის დაკიდებით, 33 კმ;

• 220/110 კვ ახალი ქვესადგური ჟინვალში.		
ვადები	2023 – 2027 წლები.	
სექტორი	ელექტროგადამცემა და განაწილება.	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	საქართველოს გადამცემი ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმა 2021-2031 წწ.	
განხორციელების სტატუსი	მიმდინარეობს ტექნიკურ-ეკონომიკური მიზანშეწონილობის ანალიზი.	
ვარაუდები	არა	
მოსალოდნელი შედეგები	<ul style="list-style-type: none"> • ინტეგრირებული ჰესების სიმძლავრე, 252 მგვტ; • დანაკარგების შემცირება, >2820 მგვტ.სთ; • ქსელის გამტარუნარიანობის ზრდა (ნორმალური /ავარიული რეჟიმები), 300 მგვტ. 	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	არა
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	180 836 183 ლარი 2027 წლისთვის.
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.	
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • განახლებული ან გაფართოებული საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზები, ძაბვა და სიგრძე (კმ); • ქვესადგურის განახლებული ან ახლად დამონტაჟებული ავტო ტრანსფორმატორები, ქვესადგურის შემხვედრი ხაზები, ნომინალური ძაბვა (კვ) და სიმძლავრე (მგვა); • გადაცემისას დანაკარგების ოდენობა, პროცენტი; • სისტემის სტაბილურობა რეჟიმის დარღვევისას; • ინტეგრირებული ჰესები, მგვტ.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი	<ul style="list-style-type: none"> • დეკარბონიზაცია: განახლებადი ენერჯია; • ენერგეტიკული უსაფრთხოება. 	

ES-2-11: რეაქტიული ენერჯის წყარო (კონდენსატორთა ბატარეა).

ES-2-11: რეაქტიული ენერჯის წყარო (საკონდენსატორო ბატარეა).		
მიზანი 3.10: ელექტროგადამცემი ქსელის საიმედოობისა და გამტარუნარიანობის გაზრდა, სისტემური, სისტემათაშორისი და ადგილობრივი ელექტროგადამცემი ხაზების გაუმჯობესებისა და განახლების გზით.		
<p>აღწერა: აღნიშნული ღონისძიება, ხელს შეუწყობს, საქართველოს ენერჯოსისტემის ძაბვის დონეების შენარჩუნებას დასაშვებ ფარგლებში, ნორმალურ და N-1 რეჟიმებში.</p> <p>საქართველოში ელექტროენერჯის მოხმარების ყოველწლიურ ზრდასთან ერთად, 2025 წლისთვის, მაქსიმალური დატვირთვის სცენარის შემთხვევაში, ქვეყნის აღმოსავლეთ ნაწილში მდებარე ქვესადგურების სალტებზე მოსალოდნელია დაბალი ძაბვის პრობლემები. ეს პრობლემა განსაკუთრებით შესამჩნევია N-1 რეჟიმში. 500 კვ საჰაერო ეგზ-ების, „ქართლი-2“ და „ვარძია“, გათიშვის შემთხვევაში, საქართველოს ენერჯოსისტემის აღმოსავლეთ ნაწილში შესაძლოა მოხდეს ძაბვის მნიშვნელოვანი შემცირება. აღნიშნული პრობლემის ასაცილებლად, საჭიროა 220 კვ ქვესადგურებში, რომლებიც მდებარეობს ენერჯოსისტემის აღმოსავლეთ ნაწილში, რეაქტიული სიმძლავრის მაგენერირებელი მოწყობილობების (კერძოდ, კონდენსატორთა ბატარეები)დამონტაჟება.</p> <p>პროექტის კომპონენტები მოიცავს შემდეგს:</p> <ul style="list-style-type: none"> • აღმოსავლეთ საქართველოს 220 კვ ქვესადგურებში 600 მგვარ რეაქტიული სიმძლავრის მაკომპენსირებელი მოწყობილობა. 		
ვადები	2023-2028 წლები.	
სექტორი	ელექტროენერჯის გადაცემა და განაწილება.	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	საქართველოს გადამცემი ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმა.	
განხორციელების სტატუსი	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემამ დაასრულა სისტემის რეჟიმების წინასწარი ანალიზი .	
ვარაუდები	N/A	
მოსალოდნელი შედეგები	<ul style="list-style-type: none"> • ინტეგრირებული ჰესების სიმძლავრე, 0 მგვტ; • დანაკარგების შემცირება, 38703 მგვტ.სთ; • ქსელის გამტარუნარიანობის ზრდა (ნორმალური /ავარიული რეჟიმები), 0 მგვტ. 	
	სახელმწიფო ბიუჯეტი	არა
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	33 566 400 ლარი 2028 წლისთვის

დაფინანსების წყაროები (ლარი)	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება		საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.
პარტნიორი დაწესებულება (ები)		საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • განახლებული ან გაფართოებული საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზები, ძაბვა და სიგრძე (კმ); • ქვესადგურის განახლებული ან ახლად დამონტაჟებული ავტო ტრანსფორმატორები, ქვესადგურების შემხვედრი ხაზები, ნომინალური ძაბვა (კვ) და სიმძლავრე (მგვა); • გადაცემისას დანაკარგების ოდენობა, პროცენტი; • სისტემის სტაბილურობა რეჟიმის დარღვევისას.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		<ul style="list-style-type: none"> • ენერგოეფექტურობა; • ენერგეტიკული უსაფრთხოება.

ES-2-12: თბილისის რეგიონის უსაფრთხო ელექტრომომარაგება.

ES-2-12: თბილისის რეგიონის უსაფრთხო ელექტრომომარაგება.
<p>მიზანი 3.10: ელექტროგადამცემი ქსელის საიმედოობისა და გამტარუნარიანობის გაზრდა, სისტემური, სისტემათაშორისი და ადგილობრივი ელექტროგადამცემი ხაზების გაუმჯობესებისა და განახლების გზით.</p>
<p>აღწერა: აღნიშნული ღონისძიება უზრუნველყოფს: თბილისში ელექტროენერჯის მიწოდების საიმედოობის ამაღლებას; გარდაბნის თბოელექტროსადგურ 2-თან კავშირის გაძლიერებას; ელექტროენერჯის სტაბილურად გამომუშავებას და მარნეული-გარდაბნის კვანძის გაძლიერებას.</p> <p>ელექტროენერჯის მოხმარება ყოველწლიურად იზრდება, განსაკუთრებით თბილისის რეგიონში. მხოლოდ არსებულ ინფრასტრუქტურაზე დაყრდნობით ამ რეგიონის ელექტროენერჯით უსაფრთხო მომარაგება შეუძლებელია.</p> <p>პერსპექტიული რეჟიმების ანგარიშმა აჩვენა, რომ როგორც 500/220 კვ ატ-ების ასევე თბილისის 220 კვ ქსელის N-1 რეჟიმებში, ადგილი ექნება ქსანის 500/220 კვ ატ-ს, ასევე 220 კვ ეგზ არაგვის და კუკიას გადატვირთვას, შესაბამისად საჭიროა ქსანში ატ-ს შეცვლა და 801 მგვა სიმძლავრის ატ-ს დადგმა, ასევე 220 კვ ეგზ-ების არაგვის და კუკიას გაორჯაჭვიანება-გაძლიერება. 220/110/35 კვ ქ/ს ნორიოს მშენებლობის საჭიროება გამოწვეულია ლილო-ვაზიანი-სართიქალას მონაკვეთზე მოხმარების ზრდით. ბოლო პერიოდში აღნიშნულ კვანძებში მოხმარების ზრდის ინტენსიურობამ მოიკლო, შესაბამისად აღნიშნული ქვესადგური აშენდება მოხმარების ზრდის კვალდაკვალ.</p> <p>პროექტის კომპონენტები მოიცავს შემდეგს:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 220/110 კვ ქ/ს „ნორიო“, 2x125 მგვა დადგმული სიმძლავრით; • 220 კვ ეგზ „ვარკეთილი“ შეჭრა ქ/ს „ნორიო-220“-ში/ - 2x4 კმ; • 220 კვ საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზის „არაგვი“ გაორჯაჭვიანება და უჯრედების მოწყობა;

<ul style="list-style-type: none"> • 220 კვ ეგხ „უკია“ გაორჯაჭვიანება; სიგრძე 17 კმ • ქ/ს „ქსანი-500“-ში, 500/220 კვ 501 მგვა ავტო ტრანსფორმატორის 500/220 კვ 801 მგვა ავტო ტრანსფორმატორით ჩანაცვლება. 		
ვადები	2023 – 2027 წლები.	
სექტორი	ელექტროენერჯის გადაცემა და განაწილება.	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	საქართველოს გადამცემი ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმა.	
განხორციელების სტატუსი	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემამ დაასრულა სისტემის რეჟიმების წინასწარი ანალიზი.	
ვარაუდები	N/A	
მოსალოდნელი შედეგები	<ul style="list-style-type: none"> • ინტეგრირებული ჰესების სიმძლავრე, 0 მგვტ; • დანაკარგების შემცირება, <18856 მგვტ.სთ; • ქსელის გამტარუნარიანობის ზრდა (ნორმალური /ავარიული რეჟიმები), 400 მგვტ. 	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	არა
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	112 000 000 ლარი 2026 წლისთვის.
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.	
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • განახლებული ან გაფართოებული საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზები, ძაბვა და სიგრძე (კმ); • ქვესადგურის განახლებული ან ახლის დამონტაჟებული ავტო ტრანსფორმატორები, ქვესადგურის შემხვედრი ხაზები, ნომინალური ძაბვა (კვ) და სიმძლავრე (მგვა); • გადაცემისას დანაკარგების ოდენობა, პროცენტი; • სისტემის სტაბილურობა რეჟიმის დარღვევისას.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი	<ul style="list-style-type: none"> • ენერგეტიკული უსაფრთხოება. 	

ES-2-13: ქართლის 220 კვ ქსელის გაძლიერება

<p>ES-2-13: ქართლის 220 კვ ქსელის გაძლიერება</p>
<p>მიზანი 3.10: ელექტროგადამცემი ქსელის საიმედოობისა და გამტარუნარიანობის გაზრდა, სისტემური, სისტემათაშორისი და ადგილობრივი ელექტროგადამცემი ხაზების გაუმჯობესებისა და განახლების გზით.</p>
<p>აღწერა: აღნიშნული ღონისძიება გააძლიერებს აღმოსავლეთ საქართველოს ქსელს და უზრუნველყოფს: კომბინირებული ციკლით მომუშავე გარდაბნის თბოელექტროსადგურ 1-დან ქსელში სიმძლავრის საიმედო გამოტანას: მომარაგების საიმედოობას აღმოსავლეთ საქართველოში გაზრდილი მოხმარების დასაკმაყოფილებლად; ხელს შეუწყობს მტკვრის აუზის ჰიდროელექტროსადგურებისა და ენერჯის განახლებად წყაროების ქსელში ინტეგრირებას; 500 კვ „ქართლი-2“-სა და „ვარძის“ ხაზების დარეზერვებას.</p> <p>დაახლოებით 50 წლის წინ, საქართველოს ელექტროგადამცემის სისტემის აღმოსავლეთ და დასავლეთ ნაწილები ერთმანეთთან დაკავშირებული იყო ერთი 220 კვ საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზით, 220 კვ კ/ს ზესტაფონიდან 220 კვ კ/ს გარდაბნამდე (220 კვ კ/ს ნავთლულის გავლით). „ზესტაფონი-ხაშური-გორი-ქსანი“ და „ნავთლული- CCGT1-გარდაბნის“ გარკვეული მონაკვეთები მოძველებულია და მისი საექსპლუატაციო მონაცემები დაბალია. 220 კვ საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზის „ნავთლული- CCGT1-გარდაბნის“ (ნავთლული 1, 2) საექსპლუატაციო ზღვარიც ძალიან დაბალია და შეუძლებელია „გარდაბანი 1 CCGT“-ის სრული გენერაციის უსაფრთხო და საიმედო გამოტანა. ასევე ძალიან დაბალია 220 კვ მაგისტრალის „ზესტაფონი-ხაშური-გორი-ქსანი“ საექსპლუატაციო ზღვარი. სამომავლოდ, აღმოსავლეთ საქართველოში ელექტროენერჯის გაზრდილი მოხმარების შედეგად მოხდება ზემოხსენებულ მაგისტრალის N-1 რეჟიმში გადატვირთვა, კერძოდ „ქართლი-2“-ს ან „ვარძის“ გამორთვის შემთხვევაში. მსგავსი შემთხვევების თავიდან ასაცილებლად, აუცილებელია 220 კვ საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზის „ნავთლული 1, 2“-ს რეაბილიტაცია და „ქართლის“ 220 კვ მაგისტრალის (ზესტაფონი-ქსანი) გაორჯაჭვიანება. აღნიშნული პროექტი ხელს შეუწყობს ზესტაფონის, ხაშურისა და გორის ქვესადგურებში ენერჯის განახლებადი წყაროების ინტეგრაციის პროექტებს.</p> <p>აღსანიშნავია, რომ შიდა ქართლის რეგიონში არსებობს პოტენციური დაახლოებით 500 მგვტ-მდე ქარის და მზის სადგურების მშენებლობის, შესაბამისად აღნიშნული მაგისტრალის გაძლიერებით უზრუნველყოფილი იქნება ამ სადგურებიდან სიმძლავრის საიმედო გამოტანა მოხმარების ცენტრებისკენ და საექსპორტოდ. არსებული გორის ქვესადგურის გაფართოება და დამატებითი უჯრედების მოწყობა, როგორც ხაზებისთვის ასევე გენერაციის მიერთებისთვის შეუძლებელია, გამომდინარე იქედან, რომ ქვესადგური მდებარეობს მჭიდროდ დასახლებულ ადგილას. სწორედ ამიტომ დაგეგმილია სადგურების წარმომადგენლების მიერ 220 კვ შემკრები ქვესადგური „გორი ახალის“ მშენებლობა, სადაც მოხდება გაორჯაჭვიანებული ეგზ „ურბნისის“ და „ლიახვის“ თითო ჯაჭვის შეჭრა. აღნიშნული სქემის განხორციელებით გადაწყდება როგორც ქსელის საიმედოობის, ასევე მძლავრი გენერაციის ქსელზე მიერთების საკითხი.</p> <p>პროექტის კომპონენტები მოიცავს შემდეგს:</p> <ul style="list-style-type: none">
• 220 კვ საჰაერო ეგზ „ნავთლული 1,2-ის რეაბილიტაცია, სიგრძე 38 კმ;
• 220 კვ საჰაერო ეგზ „სურამი“-ს რეაბილიტაცია, სიგრძე 67 კმ;
• 220 კვ საჰაერო ეგზ „ურბნისის“-ს რეაბილიტაცია, სიგრძე 45 კმ;
• 220 კვ საჰაერო ეგზ „ლიახვი“-ს რეაბილიტაცია, სიგრძე 56 კმ.

ვადები	2025-2028 წლები	
სექტორი	ელექტროენერჯის გადაცემა და განაწილება.	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	საქართველოს გადამცემი ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმა.	
განხორციელების სტატუსი	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემამ დაასრულა სისტემის რეჟიმების წინასწარი ანალიზი .	
ვარაუდები	N/A	
მოსალოდნელი შედეგები	<ul style="list-style-type: none"> • ინტეგრირებული ჰესების სიმძლავრე, 5000 მგვტ; • დანაკარგების შემცირება, 3447 მგვტ.სთ; • ქსელის გამტარუნარიანობის ზრდა; (ნორმალური /ავარიული რეჟიმები), 400 მგვტ. 	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	არა
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	117 842 400 ლარი 2028 წლისთვის
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.	
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> • განახლებული ან გაფართოებული საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზები, ძაბვა და სიგრძე (კმ); • ქვესადგურის განახლებული ან ახლად დამონტაჟებული ავტო ტრანსფორმატორები, ქვესადგურების შემხვედრი ხაზები, ნომინალური ძაბვა (კვ) და სიმძლავრე (მგვა); • გადაცემისას დანაკარგების ოდენობა, პროცენტი; • სისტემის სტაბილურობა რეჟიმის დარღვევისას.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი	<ul style="list-style-type: none"> • დეკარბონიზაცია: განახლებადი ენერჯია; • ენერგეტიკული უსაფრთხოება. 	

EP-1: მიმდინარე სოციალური დახმარების პროგრამები.

EP-1: მიმდინარე სოციალური დახმარების პროგრამები.
--

მიზანი 4.1: ენერგეტიკული სიღარიბის პირობებში მცხოვრები მოსახლეობის პროცენტული მაჩვენებლის შემცირება.		
აღწერა: ეს ღონისძიება მოიცავს შედარებით ღარიბი და მთიან რეგიონებში მცხოვრები შინამეურნეობების დახმარების მიმდინარე პროგრამებს.		
ვადები	2020 – 2030 წლები.	
სექტორი	მოსახლეობა	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	უკვე მოქმედი სხვადასხვა სამართლებრივი აქტები.	
განხორციელების სტატუსი	მოქმედი სამართლებრივი აქტები და მხარდაჭერის სქემები. ენერგეტიკული სიღარიბის და მონიტორინგის მექანიზმების განსაზღვრა ექვემდებარება დაზუსტებას.	
ვარაუდები	მოიცავს მხოლოდ პირდაპირ დაფინანსებას - არ ითვალისწინებს ბუნებრივი გაზის სოციალური ტარიფის სუბსიდიებს.	
მოსალოდნელი შედეგები	2017 წელს შეფასებული, ენერგეტიკული სიღარიბის პირობებში მცხოვრები მოსახლეობის რაოდენობის შემცირება 43%-დან, 15%-მდე 2030 წლისათვის.	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	189 000 000 ლარი (21 000 000 ლარი წელიწადში) პირდაპირი დაფინანსება.
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	არა
	დონორის მხარდაჭერა	უნდა განისაზღვროს.
პასუხისმგებელი უწყება	სოციალური მომსახურების სააგენტო.	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	მუნიციპალიტეტები	
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	სოციალური მომსახურების სააგენტო.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	შინამეურნეობების გამოკითხვა მაღალი ხარისხის ენერჯის (გათბობა, საჭმლის მომზადება, ცხელი წყალი) მოთხოვნის დონის დაკმაყოფილებასა და ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებით.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი	ენერგოეფექტურობის ღონისძიებები შინამეურნეობები-სთვის.	

პოლიტიკა და ღონისძიებები - კვლევის, ინოვაციისა და კონკურენტუნარიანობის მიმართულება

RIC-1: კვლევებსა და ინოვაციებზე სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯის ზრდა მშპ-ს 1%-მდე, კლიმატის ცვლილებისა და მდგრადი ენერჯეტიკისაკენ მიმართული კვლევებსა და ინოვაციებზე სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯის ზრდა მშპ-ს 0,1%-მდე 2030 წლისათვის.

RIC-1: კვლევებსა და ინოვაციებზე სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯის ზრდა მშპ-ს 1%-მდე, კლიმატის ცვლილებისა და მდგრადი ენერჯეტიკისაკენ მიმართული კვლევებსა და ინოვაციებზე სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯის ზრდა მშპ-ს 0,1%-მდე 2030 წლისათვის.	
მიზანი 5.1.1: კვლევებსა და ინოვაციებზე სახელმწიფო ბიუჯეტის ზრდა.	
<p>აღწერა: ეს ღონისძიება პირდაპირ კავშირშია RIC-2 ღონისძიებასთან და უნდა განხორციელდეს მასთან ერთად. მთლიანი (საბაზისო და პროექტზე დაფუძნებული) სახელმწიფო ხარჯები RDI-ზე თანდათან უნდა გაიზარდოს და 2030 წლისათვის მიაღწიოს მშპ-ის 1%-ს. მდგრად ენერჯისა და კლიმატის ცვლილებაზე დანახარჯები, დროის იმავე პერიოდისათვის - კი უნდა გაიზარდოს მშპ-ს 0,1%-მდე. ქვეყანაში R&I განვითარების ხელშეწყობის მიზნით, 2015 წელს დაარსდა კვლევებისა და ინოვაციების საბჭო¹⁶⁶ R&I. საბჭოს თავმჯდომარეა საქართველოს პრემიერ მინისტრი, ხოლო წევრები არიან: ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების მინისტრი (თავმჯდომარის მოადგილე); განათლებისა და მეცნიერების; ფინანსთა; საგარეო საქმეთა; იუსტიციის; რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის; თავდაცვის; ოკუპირებულ ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობის და სოციალური დაცვის; გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრები; 2 საპარლამენტო კომიტეტის თავმჯდომარეები, ეროვნული სამეცნიერო აკადემიის პრეზიდენტი, შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის დირექტორი, საქპატენტის დირექტორი, ბიზნესისა და სამეცნიერო წრეების წარმომადგენლები.</p>	
ვადები	2022-2023 წლები.
სექტორი	RDI
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	N/A
განხორციელების სტატუსი	განხილვის ქვეშ.
ვარაუდები	N/A
მოსალოდნელი შედეგები	სახელმწიფო ბიუჯეტის დანახარჯების ეფექტური გამოყენება RDI-სა და ქვეყნისათვის პრიორიტეტულ მიმართულებების განვითარებაზე.
	სახელმწიფო ბიუჯეტი
	ადმინისტრაციული დანახარჯები.

¹⁶⁶ http://gov.ge/files/469_59882_627761_78.pdf; http://gov.ge/files/411_47332_283575_32.3.02.15.pdf

დაფინანსების წყაროები (ლარი)	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	არა
	დონორის მხარდაჭერა	უნდა განისაზღვროს.
პასუხისმგებელი უწყება		საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო უზრუნველყოფს ენერგეტიკასთან დაკავშირებული კვლევებისა და ინოვაციების ხარჯის სამიზნე მაჩვენებლის დადგენას, საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს, კვლევებისა და ინოვაციების საბჭოსთან ერთად.
პარტნიორი დაწესებულება (ები)		საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო, კვლევებისა და ინოვაციების ფონდი.
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	პროგრესის ანალიზი შესაძლებელია მშპ-ში RDI-ს წილის მეშვეობით.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		ღონისძიება RIC-2; RIC-15.

RIC-2: თემატური პრიორიტეტებით განსაზღვრა ეროვნული R&I-სთვის, ენერგეტიკის სექტორის განსაზღვრა ერთ-ერთ პრიორიტეტად.

RIC-2: თემატური პრიორიტეტებით განსაზღვრა ეროვნული R&I-სთვის, ენერგეტიკის სექტორის განსაზღვრა ერთ-ერთ პრიორიტეტად	
მიზანი 5.1.1: კვლევებსა და ინოვაციებზე სახელმწიფო ბიუჯეტის ზრდა.	
<p>აღწერა: თემატური RDI პრიორიტეტების შემუშავება ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის მიხედვით. ამ ღონისძიების ინიცირებას მოახდენს საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო, ხოლო შემუშავებას კვლევებისა და ინოვაციების საბჭო. კლიმატის ცვლილება და მდგრადი ენერგეტიკა განისაზღვრება კვლევებისა და ინოვაციების მაღალ სტრატეგიულ პრიორიტეტად. მიმართულების ერთ-ერთი ძირითადი მიზანია თემატური პრიორიტეტების განსაზღვრა მთავრობის დადგენილებით, რაც აქამდე არ განხორციელებულია.</p>	
ვადები	2022-2023 წლები.
სექტორი	RDI
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	N/A

განხორციელების სტატუსი		განხილვის ქვეშ.
ვარაუდები		N/A
მოსალოდნელი შედეგები		თემატური პრიორიტეტების განსაზღვრა ხელს შეუწყობს დაფინანსების ეფექტურად გამოყენებას და RDI პრიორიტეტების თანხვედრას ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პრიორიტეტებთან.
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	ადმინისტრაციული დანახარჯები.
	მუნიციპალური	N/A
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	N/A
	დონორის მხარდაჭერა	ტექნიკური დახმარება დონორების მხრიდან პრიორიტეტულ სფეროში კვლევების მხარდასაჭერად.
პასუხისმგებელი უწყება		კვლევებისა და ინოვაციების საბჭო.
პარტნიორი დაწესებულება (ები)		საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო და სხვა შესაბამისი სამინისტროები.
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	თემატური პრიორიტეტების დამტკიცება შესაბამისი სამთავრობო დადგენილების მეშვეობით.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		ღონისძიება RIC-1; RIC-4.

RIC-3: მდგრადი ენერგეტიკის საგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავებისა და გაუმჯობესების მხარდაჭერა.

RIC-3: მდგრადი ენერგეტიკის საგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავებისა და გაუმჯობესების მხარდაჭერა.
მიზანი 5.1.2: შესაძლებლობების გაძლიერება R&D-ს სტიმულირებისათვის.
აღწერა: ეს ღონისძიება, უპირველეს ყოვლისა, გულისხმობს მდგრადი განვითარების სფეროში არსებული საგანმანათლებლო პროგრამების ინვენტარიზაციას, ენერგეტიკისა და კლიმატის სექტორის მიმდინარე საჭიროებასთან მათი შესაბამისობის ანალიზს. არსებული პროგრამების ცვლილება ისე უნდა მოხდეს, რომ გამოკვეთოს ადგილობრივი განახლებადი ენერჯის წყაროების განვითარების, კლიმატის ცვლილების შემარბილებელი და მასთან ადაპტაციას საკითხები. ენერგეტიკის სექტორის განვითარება დიდ არის დამოკიდებული კვალიფიციურ პერსონალზე, მკვლევარებსა და სპეციალისტებზე. უახლესი სტანდარტები, საუკეთესო პრაქტიკა, თანამედროვე ტექნოლოგიები და სხვა შესაბამისი მასალები უნდა

<p>იყოს თანამედროვე საგანმანათლებლო პროგრამების განუყოფელი ნაწილი. ამ ღონისძიების განსახორციელებლად ძალიან მნიშვნელოვანია საერთაშორისო ექსპერტიზა. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო ითანამშრომლებს საერთაშორისო დონორებთან და ორგანიზაციებთან, არსებული პროგრამების ანალიზისა და შესაბამისი რეკომენდაციების შესამუშავებლად მათი განახლებისა და თანამედროვე სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოსაყვანად. სამინისტრო აგრეთვე ითანამშრომლებს უნივერსიტეტებთან ამ ღონისძიებაში მათი მონაწილეობის მოტივაციისთვის.</p>		
ვადები	2023-2024 წლები.	
სექტორი	RDI/ენერჯეტიკის სექტორი.	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	N/A	
განხორციელების სტატუსი	განხილვის ქვეშ.	
ვარაუდები	N/A	
მოსალოდნელი შედეგები	კვლევითი შესაძლებლობების გაძლიერება, ახალგაზრდა მკვლევარებისა და კვალიფიციური პერსონალის მომზადება.	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	ადმინისტრაციული ხარჯები.
	მუნიციპალური	N/A
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	N/A
	დონორის მხარდაჭერა	<ul style="list-style-type: none"> ტექნიკური დახმარება არსებული საგანმანათლებლო პროგრამებისა და მათი საჭიროებების შესაფასებლად; ფინანსური დახმარება საერთაშორისო ექსპერტთან მომუშავე ადგილობრივი კონსულტანტის ხარჯის დასაფარად.
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, უნივერსიტეტები.	
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	<ul style="list-style-type: none"> არსებული პროგრამების შეფასების ანგარიშგება; საგანმანათლებლო საჭიროებების შეფასება.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		

RIC-4: მდგრადი განვითარების სფეროში, საზღვარგარეთ უნივერსიტეტებში განათლების მიმღები ქართველი სტუდენტებისათვის ეროვნული დაფინანსების დაწესება.

RIC-4: მდგრადი განვითარების სფეროში, საზღვარგარეთ უნივერსიტეტებში განათლების მიმღები ქართველი სტუდენტებისათვის ეროვნული დაფინანსების დაწესება.		
მიზანი 5.1.2: შესაძლებლობების გაძლიერება R&D-ს სტიმულირებისათვის.		
<p>აღწერა: სსიპ განათლების საერთაშორისო ცენტრი (IEC) შექმნილია საერთაშორისო სასწავლო აკადემიური პროგრამების განვითარებისა და საერთაშორისო სასწავლო აკადემიური თანამშრომლობის ხელშეწყობის მიზნით, რაც ემსახურება საქართველოს როგორც საჯარო, ისე კერძო სფეროში დასაქმებული კვალიფიციური კადრების მომზადებას. ცენტრმა 2014 წლიდან დღემდე დააფინანსა 1300-ზე მეტი სტიპენდიანტი, პრიორიტეტული მიმართულებები განისაზღვრება ცენტრის შესაბამისი სასტიპენდიო პროგრამით.</p>		
ვადები	2022-2023 წლები.	
სექტორი	RDI	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	N/A	
განხორციელების სტატუსი	N/A	
ვარაუდები	N/A	
მოსალოდნელი შედეგები	კვლევითი შესაძლებლობების გაძლიერება და კვალიფიციური ახალგაზრდა მკვლევარების მომზადება.	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	ადმინისტრაციული ხარჯები არსებული პროგრამის განახლებისათვის.
	მუნიციპალური	N/A
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	N/A
	დონორის მხარდაჭერა	უნდა განისაზღვროს.
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, სსიპ განათლების საერთაშორისო ცენტრი.	
უწყება/წყარო	სსიპ განათლების საერთაშორისო ცენტრი.	

მონიტორინგი	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	მდგრადი ენერგეტიკა და კლიმატის ცვლილება განისაზღვრა პრიორიტეტად სსიპ განათლების საერთაშორისო ცენტრის მიერ.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		ღონისძიება RIC-2.

RIC-5: ეროვნულ ენერგეტიკულ პოლიტიკის პრიორიტეტებთან თანხვედრაში მყოფი კვლევითი და განვითარების პროექტების დაფინანსება.

RIC-5: ეროვნულ ენერგეტიკულ პოლიტიკის პრიორიტეტებთან თანხვედრაში მყოფი კვლევითი და განვითარების პროექტების დაფინანსება.	
მიზანი 5.1.3: მდგრად ენერგეტიკასთან დაკავშირებული RDI-ს მხარდაჭერა და გაძლიერება.	
<p>აღწერა: ეროვნულ ენერგეტიკულ პოლიტიკის პრიორიტეტებთან თანხვედრაში მყოფი კვლევითი და განვითარების პროექტების დაფინანსება:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ენერჯის გამომუშავებასა და მოხმარებაში რესურსეფექტური ღონისძიებების კვლევები; 2. ადგილობრივი განახლებადი ენერჯის წყაროების მდგრადი გამოყენებისაკენ მიმართული ინოვაციური კვლევითი პროექტები; 3. საქართველოში მწვანე წყალბადის ათვისების პოტენციალის კვლევითი პროექტები; 4. კლიმატის ცვლილებისა და მისი ენერგეტიკულ სისტემებზე გავლენის შემსწავლელი კვლევითი პროექტები; 5. ცვალებადი განახლებადი ენერჯის წყაროების ენერგეტიკულ სისტემაში ინტეგრაციის საშუალებებისა და ენერჯის შემნახველი საშუალებების (ჰიდრომაკუმულირებელი სადგურები, ბატარეებისა და სხვა) კვლევითი პროექტები; 6. საზოგადოებრივი და ჰუმანიტარული მეცნიერებების დანერგვა, ენერგეტიკის, ენერგეტიკული უსაფრთხოებისა და პოლიტიკის საკითხებში; 7. ხელოვნური ინტელექტისა და ინფორმაციული ტექნოლოგიის გამოყენების შესაძლებლობები ენერგეტიკის სექტორის ოპტიმიზაციისათვის (პროგნოზირება, გრძელვადიანი დაგეგმარება, სისტემის გაფართოების დაგეგმარება და სხვა). <p>საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო ითანამშრომლებს კლიმატის ცვლილებისა და ენერგეტიკის სექტორში მომუშავე კვლევით გუნდებთან და ორგანიზაციებთან, მოდელირების ანალიტიკური გუნდის ჩამოსაყალიბებლად, რომელიც სტრატეგიული დოკუმენტების შემუშავების დროს გაუწევს შესაბამის მხარეს ანალიტიკურ დახმარებას.</p>	
ვადები	2023 წლიდან.
სექტორი	RDI
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	N/A
განხორციელების სტატუსი	განხილვის ქვეშ.
ვარაუდები	N/A

მოსალოდნელი შედეგები		მობილიზირებული და მიმართული დონორთა მხარდაჭერა; RDI-ს შესაბამისობა სექტორული განვითარების ეროვნულ პრიორიტეტებთან; ენერგეტიკისა და კლიმატის ცვლილების გაუმჯობესებული მოდელირებისა და დაგეგმარების შესაძლებლობები; ანალიტიკური დახმარება სტრატეგიული დოკუმენტების შემუშავების დროს (ეროვნული სტრატეგიები, სამოქმედო გეგმები, ქსელის განვითარების გეგმები და სხვა).
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	ადმინისტრაციული ხარჯები დონორებთან და კვლევით გუნდებთან კოორდინაციისათვის.
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	არა
	დონორის მხარდაჭერა	უნდა განისაზღვროს დონორების ფინანსური და ტექნიკური მხარდაჭერის მოცულობა.
პასუხისმგებელი უწყება		საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.
პარტნიორი დაწესებულება (ები)		საერთაშორისო დონორები, კვლევითი ორგანიზაციები.
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	ეროვნული ენერგეტიკული პოლიტიკის პრიორიტეტების ფარგლებში დაფინანსებული კვლევითი პროექტები.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		

RIC-6: საქართველოს უსაფრთხოებისა და განვითარების პრიორიტეტების მიხედვით კვლევის მონიტორინგის ინდიკატორების შემუშავება.

RIC-6: საქართველოს უსაფრთხოებისა და განვითარების პრიორიტეტების მიხედვით კვლევის მონიტორინგის ინდიკატორების შემუშავება.
მიზანი 5.1.3: მდგრად ენერგეტიკასთან დაკავშირებული RDI-ს მხარდაჭერა და გაძლიერება.
აღწერა: კვლევისა და ინოვაციების მიმართულების არსებული მდგომარეობის ანალიზი, მდგრადი ენერგეტიკისა და კლიმატის ცვლილებების RDI პროექტების განსაზღვრის მიზნით. სექტორული

პრიორიტეტების სამიზნე მაჩვენებლების გათვალისწინებით მონიტორინგის სისტემა და შეფასების ინდიკატორების შემუშავება.		
ვადები	2022-2024 წლები.	
სექტორი	RDI	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	N/A	
განხორციელების სტატუსი	განხილვის ქვეშ.	
ვარაუდები	N/A	
მოსალოდნელი შედეგები	ინდიკატორების შემუშავებისა და მათი მუდმივ რეჟიმში გაზომვის მეშვეობით განისაზღვრება სექტორის განვითარების დინამიკა, პოლიტიკის ღონისძიებებისა და მხარდაჭერის სქემების ეფექტურობა. მონაცემების გამოყენება მოხდება როგორც პოლიტიკის ღონისძიებების მონიტორინგისა და მათში ცვლილებების შესატანად, ასევე საერთაშორისო და ეროვნული ანგარიშგებისთვის.	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	ადმინისტრაციული ხარჯები.
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	არა
	დონორის მხარდაჭერა	საჭიროებს ტექნიკურ მხარდაჭერას.
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო; საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური.	
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	შემუშავებული ინდიკატორების ოფიციალური სტატისტიკა.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი	ღონისძიება RIC-1	

RIC-7: მდგრადი ბიზნესის ჯილდოს მეშვეობით ახალი პროდუქტისა და ტექნოლოგიების სერტიფიცირების წახალისება.

RIC-7: მდგრადი ბიზნესის ჯილდოს მეშვეობით ახალი პროდუქტისა და ტექნოლოგიების სერტიფიცირების წახალისება.		
მიზანი 5.1.4: ბიზნესის სექტორში ინოვაციების წახალისება და კერძო ინვესტიციების მოზიდვა კვლევისა და ინოვაციის მიმართულებით.		
<p>აღწერა: სამრეწველო და კომერციულ სექტორებში რესურსეფექტურობის გაუმჯობესებისაკენ მიმართული დაბალ-ნახშირბადიანი ტექნოლოგიებისა და ინოვაციური მიდგომების დანერგვის წახალისებლად შეიქმნება მდგრადი ენერგეტიკის ჯილდო. ის ბიზნესი, რომელიც გაივლის საერთაშორისო გარემოსდაცვითი სერტიფიცირების პროცესს (მაგ. ISO 50001, ISO 40001) ან დანერგავს თანამედროვე დაბალ-ნახშირბადიან ტექნოლოგიებს რესურსეფექტურობის გასაუმჯობესებლად, დასახელებიან წიაღისეული საწვავის მოხმარების შესამცირებლად დაწესებული ჯილდოს ნომინანტებად.</p>		
ვადები	2023 წლიდან.	
სექტორი	RDI	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	N/A	
განხორციელების სტატუსი	განხილვის ქვეშ.	
ვარაუდები	N/A	
მოსალოდნელი შედეგები	იმ საწარმოების რიცხვის ზრდა, რომელიც იყენებს დაბალ-ნახშირბადიან ტექნოლოგიებსა და საუკეთესო საერთაშორისო სტანდარტებს.	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	ადმინისტრაციული ხარჯები.
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	არა
	დონორის მხარდაჭერა	არასაფინანსო მხარდაჭერა პროგრამის მოცულობისა და საერთაშორისო აღიარებისათვის.
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	საქართველოს ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტო. „აწარმოე საქართველოში“. ბიზნეს ასოციაციები.	
	უწყება/წყარო	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.

მონიტორინგი	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	შეიქმნა მდგრადი ბიზნესის ჯილდო.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		

RIC-8: „კვლევიდან ბიზნესამდე“ პროგრამების მხარდაჭერა ცოდნისა და გამოცდილების გადასაცემად სამეცნიერო სფეროდან კერძო (სამრეწველო) სექტორში, დაბალ-ნახშირბადიანი ტექნოლოგიების კუთხით.

RIC-8: „კვლევიდან ბიზნესამდე“ პროგრამების მხარდაჭერა ცოდნისა და გამოცდილების გადასაცემად სამეცნიერო სფეროდან კერძო (სამრეწველო) სექტორში, დაბალ-ნახშირბადიანი ტექნოლოგიების კუთხით.		
მიზანი 5.1.4: ბიზნესის სექტორში ინოვაციების წახალისება და კერძო ინვესტიციების მოზიდვა კვლევისა და ინოვაციის მიმართულებით.		
აღწერა: პროგრამის ფარგლებში დოქტორანტურის სტუდენტებსა და ახლაგაზრდა მკვლევარებს საშუალება ექნებათ, რომ შეუთავსონ საკუთარი კვლევა მრეწველობის კონკრეტულ დარგს (კერძო კომპანიები). აღნიშნული გაზრდის კერძო ინვესტიციებს RDI-ში და ხელს შეუწყობს ჩატარებული კვლევების მისადაგებას სექტორის საჭიროებებზე. ღონისძიება დაკავშირებულია აგრეთვე ზომა RIC-9-სთან.		
ვადები	2023 წლიდან.	
სექტორი	RDI	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	N/A	
განხორციელების სტატუსი	განხილვის ქვეშ.	
ვარაუდები	N/A	
მოსალოდნელი შედეგები	სექტორისათვის შესაბამისი კვლევების რაოდენობის ზრდა. კერძო სექტორის ჩართულობისა და ინვესტიციების ზრდა RDI-ში.	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	ადმინისტრაციული ხარჯები.
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	კერძო კომპანიების ხარჯები, სტიპენდიის /სტაჟირების ხარჯების დასაფარად.
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო (ინიციატორი).	

პარტნიორი დაწესებულება (ები)		ბიზნეს ასოციაციები (საქართველოს ბიზნესის ასოციაცია, საქართველოს მცირე და საშუალო ბიზნესთა ასოციაცია); საქართველოს სავაჭრო, სამრეწველო პალატა; „აწარმოე საქართველოში“.
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	პროგრამა ჩამოყალიბებულია; პროგრამაში ჩართული პირების რაოდენობა.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		ღონისძიება RIC-9.

RIC-9: „ბიზნესიდან ბიზნესამდე“ პლატფორმის შექმნა დოქტორანტებისა და გამოცდილი მკვლევარების ბიზნეს სექტორთან დასაკავშირებლად და მათი კვლევისა და ინოვაციის საჭიროებების გასაცნობად.

RIC-9: „ბიზნესიდან ბიზნესამდე“ პლატფორმის შექმნა დოქტორანტებისა და გამოცდილი მკვლევარების ბიზნეს სექტორთან დასაკავშირებლად და მათი კვლევისა და ინოვაციის საჭიროებების გასაცნობად.	
მიზანი 5.1.4: ბიზნესის სექტორში ინოვაციების წახალისება და კერძო ინვესტიციების მოზიდვა კვლევისა და ინოვაციის მიმართულებით.	
აღწერა: ღონისძიება დაკავშირებულია RIC-8 ღონისძიებასთან და მოიცავს ციფრული პლატფორმის შემუშავებას მკვლევარების, ახალგაზრდა მკვლევარების გუნდებისა და ბიზნესისათვის. ბიზნესის წარმომადგენლებს შეეძლებათ პლატფორმაზე საკუთარი საჭიროებების შესაბამისი განაცხადების განთავსება, ახალგაზრდა მკვლევარებსა და დოქტორანტებს შეეძლებათ მათი ნახვა და მათი არჩევა სადოქტორო თეზისად ან კვლევის ობიექტად. აღნიშნული პლატფორმის გამოყენება შესაძლებელი იქნება RIC-8 ზომაში წარმოდგენილი პროგრამის შესრულების ინსტრუმენტად.	
ვადები	2022-2023 წლები.
სექტორი	RDI
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	N/A
განხორციელების სტატუსი	განხილვის ქვეშ.
ვარაუდები	N/A
მოსალოდნელი შედეგები	სექტორისათვის შესაბამისი კვლევების რაოდენობის ზრდა. კერძო სექტორის ჩართულობისა და ინვესტიციების ზრდა RDI-ში.
	სახელმწიფო ბიუჯეტი
	უნდა განისაზღვროს.

დაფინანსების წყაროები (ლარი)	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	არა
	დონორის მხარდაჭერა	უნდა განისაზღვროს დონორების ფინანსური დახმარების მოცულობა პლატფორმის შემუშავებისა და გამართვისათვის.
პასუხისმგებელი უწყება		საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.
პარტნიორი დაწესებულება (ები)		საქართველოს ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტო.
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	შექმნილია მკვლევარებისა და ბიზნესის დამაკავშირებელი ციფრული პლატფორმა.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		ღონისძიება RIC-8.

RIC-10: ეროვნული საკონტაქტო პირის ან პირების წარდგენა “horizon Europe” პროგრამის მე-5 მიმართულებისათვის.

RIC-10: ეროვნული საკონტაქტო პირის ან პირების წარდგენა “Horizon Europe” პროგრამის მე-5 მიმართულებისათვის.	
მიზანი 5.2.2: ევროკავშირის “Horizon Europe” პროგრამაში ქართველი მეცნიერებისა და მკვლევარების ჩართულობის გაზრდა.	
აღწერა: საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო ახორციელებს მოლაპარაკებას პროგრამის ხელმძღვანელებთან საქართველოს სტატუსის შესახებ. საკონტაქტო პირის სტრუქტურა “Horizon 2020”-ის პროგრამის მსგავსია, თუმცა გაუმჯობესდება კოორდინირება და მონიტორინგი. სამინისტრო და შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდი მხარს დაუჭერს საკონტაქტო პირს ყოველდღიურ აქტივობებში, მათ შორის სამუშაო და საინფორმაციო შეხვედრებისათვის ადგილის გამოყოფით.	
ვადები	2021 წელი
სექტორი	RDI
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	საქართველოს განათლებისა და მეცნიერებისა და „Horizon Europe“-ის პროგრამის მოლაპარაკების ქვეშ.
განხორციელების სტატუსი	2021 წელი.

ვარაუდები	N/A	
მოსალოდნელი შედეგები	ჩართულობის გაზრდა ევროკავშირის უმსხვილეს კვლევით და ინოვაციების პროგრამაში „Horizon Europe”, საერთაშორისო თანამშრომლობის გაძლიერება კვლევებისა და ინოვაციების კუთხით.	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	ადმინისტრაციული ხარჯები.
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	არა
	დონორის მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო.	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო; საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო.	
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	ევროკავშირის დაფინანსებისა და ტენდერების პორტალი.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	განსაზღვრულია ეროვნული საკონტაქტო პირი მე-5 მიმართულებისათვის. ინფორმაციის მოძიება შესაძლებელია ევროკავშირის დაფინანსებისა და ტენდერების პორტალის მეშვეობით.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი	ღონისძიება RIC-11.	

RIC-11: საქართველოს „Horizon Europe“-ის სამუშაო პროგრამის კომიტეტის დელეგაციაში ენერგეტიკისა და კლიმატის ცვლილების საკითხების სათანადოდ წარმოჩენა.

RIC-11: საქართველოს „Horizon Europe“-ის სამუშაო პროგრამის კომიტეტის დელეგაციაში ენერგეტიკისა და კლიმატის ცვლილების საკითხების სათანადოდ წარმოჩენა.
მიზანი 5.2.2: ევროკავშირის “Horizon Europe” პროგრამაში ქართველი მეცნიერებისა და მკვლევარების ჩართულობის გაზრდა.
აღწერა: ვინაიდან “Horizon Europe” ახალ პროგრამას წარმოადგენს, მოხდება სამუშაო პროგრამის კომიტეტის გადარჩევა და კლიმატის ცვლილებისა და ენერგეტიკის საკითხების სათანადო წარმოჩენის უზრუნველყოფა. წევრები აქტიურად ითანამშრომლებენ ქართველ მკვლევარებთან, მიიღებენ მონაწილეობას პროგრამის სამუშაო შეხვედრებში და წინ წამოწევენ/გააქლერებენ ქვეყნისათვის კვლევით საჭიროებებს.

ვადები	2021-2022 წლები.	
სექტორი	RDI	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	საქართველოს განათლებისა და მეცნიერებისა და „Horizon Europe“-ის პროგრამის მოლაპარაკების ქვეშ.	
განხორციელების სტატუსი	2021-2022 წლები.	
ვარაუდები	N/A	
მოსალოდნელი შედეგები	ჩართულობის გაზრდა ევროკავშირის უმსხვილეს კვლევით და ინოვაციების პროგრამაში „Horizon Europe“, საერთაშორისო თანამშრომლობის გაძლიერება კვლევებისა და ინოვაციების კუთხით.	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	ადმინისტრაციული ხარჯები, სამგზავრო დანახარჯები კომისიის იმ წევრებისათვის, რომლის ხარჯებსაც არ დაფარავს ევროკავშირი.
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	არა
	დონორის მხარდაჭერა	ევროკავშირის შესაძლო დახმარება - საჭიროებს მოცულობის განსაზღვრას.
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო.	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო. საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო.	
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	წარდგენილია კლიმატის ცვლილებისა და ენერგეტიკის საკითხებზე პასუხისმგებელი დელეგაციის წევრი ან წევრები.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი	ღონისძიება RIC-10.	

RIC-12: რეგულარული საინფორმაციო დღეების ორგანიზება ენერგეტიკისა და კლიმატის ცვლილების სფეროში საერთაშორისო კვლევითი პროგრამების შესახებ ცნობიერების ამაღლების მიზნით.

RIC-12: რეგულარული საინფორმაციო დღეების ორგანიზება ენერგეტიკისა და კლიმატის ცვლილების სფეროში საერთაშორისო კვლევითი პროგრამების შესახებ ცნობიერების ამაღლების მიზნით.		
მიზანი 5.2.1: მსხვილ საერთაშორისო RDI პროგრამებში ქართველი მკვლევარებისა და კვლევითი ორგანიზაციების მხარდაჭერა.		
აღწერა: მკვლევარების საერთაშორისო RDI პროექტების შესახებ (შესაბამისი კრიტერიუმებით; COST, NATO, SPS და სხვა) ცნობიერების ამაღლება რეგულარული საინფორმაციო, სამუშაო შეხვედრებისა და ინფორმაციის გავრცელების სხვა ღონისძიებების მეშვეობით. მკვლევარების მხარდაჭერა მათთვის პრაქტიკული ინფორმაციის მიწოდების მეშვეობით. “Horizon Europe“-ის ეროვნული საკონტაქტო პირები მონაწილეობას მიიღებენ და მხარს დაუჭერენ სამინისტროს შეხვედრების საინფორმაციო ღონისძიებებისა და საინფორმაციო დღეების ორგანიზებაში.		
ვადები	2022 წლიდან.	
სექტორი	RDI/ ენერგეტიკის სექტორი.	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	N/A	
განხორციელების სტატუსი	N/A	
ვარაუდები	N/A	
მოსალოდნელი შედეგები	კვლევისა და ინოვაციების კუთხით საერთაშორისო თანამშრომლობის გაძლიერება, RDI დაფინანსების დივერსიფიკაცია.	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	ადმინისტრაციული ხარჯები.
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	არ
	დონორის მხარდაჭერა	მოძიებულია დონორთა მხარდაჭერა.
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო.	
პარტნიორი დაწესებულება (ები)	შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდი. “Horizon Europe“-ის ეროვნული საკონტაქტო პირები. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო. საქართველოს ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტო.	

მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	საინფორმაციო შეხვედრების კალენდარი, ღონისძიებების მოხსენებითი ბარათები
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		ღონისძიება RIC-10.

RIC-13: მუშაობა ორმხრივ და მრავალმხრივ ინიციატივებზე - თანამშრომლობა საერთაშორისო ორგანიზაციებთან.

RIC-13: მუშაობა ორმხრივ და მრავალმხრივ ინიციატივებზე - თანამშრომლობა საერთაშორისო ორგანიზაციებთან.		
მიზანი 5.2.1: მსხვილ საერთაშორისო RDI პროგრამებში ქართველი მკვლევარებისა და კვლევითი ორგანიზაციების მხარდაჭერა.		
აღწერა: საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს მუშაობს ორმხრივი და მრავალმხრივი თანამშრომლობის ჩამოყალიბებისათვის კლიმატის ცვლილებისა და ენერჯეტიკის სფეროში, რომ შეიქმნას ახალი შესაძლებლობები ქართველი მკვლევარებისათვის საერთაშორისო თანამშრომლობის პროექტებში.		
ვადები	2022 წლიდან.	
სექტორი	RDI	
შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტები, სამართლებრივი და მარეგულირებელი აქტები	N/A	
განხორციელების სტატუსი	განხილვის ქვეშ.	
ვარაუდები	N/A	
მოსალოდნელი შედეგები	RDI დაფინანსების დივერსიფიკაცია, ევროკავშირის კვლევით სივრცეში ქართველი მკვლევარების ინტეგრაცია და საერთაშორისო თანამშრომლობის გაღრმავება.	
დაფინანსების წყაროები (ლარი)	სახელმწიფო ბიუჯეტი	ადმინისტრაციული ხარჯი.
	მუნიციპალური	არა
	კერძო სექტორი/სახელმწიფო კომპანიები	არა
	ღონისძიების მხარდაჭერა	არა
პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.	

პარტნიორი დაწესებულება (ები)		შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდი. საქართველოს ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტო. საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო.
მონიტორინგი	უწყება/წყარო	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.
	პროგრესის მაჩვენებელი (ები)	არანაკლებ ერთი თანამშრომლობის პროგრამის არსებობა კვლევებისა და ინოვაციებისათვის კლიმატის ცვლილებისა და ენერჯეტიკის საკითხებში 2030 წლამდე.
სხვა პოლიტიკასთან და ღონისძიებებთან და/ან მიმართულებებთან კავშირი		

დანართი III: დამატებითი ინფორმაცია განახლებადი ენერჯის არსებული წყაროების შესახებ

ქარის ენერჯია - საქართველოს ქარის ენერჯის გამოყენების მნიშვნელოვანი პოტენციალი აქვს. ქარის ელექტროსადგურების ფართო გამოყენების შემთხვევაში, საქართველოს დასჭირდება ან სარეზერვო სიმძლავრეები ან ენერჯის თანამედროვე დამგროვებლები, რადგან ქარის ელექტროენერჯის წარმოების პროგნოზირება თითქმის შეუძლებელია.

მზის ენერჯია - საქართველოს გეოგრაფიული მდებარეობიდან გამომდინარე, მზის ეფექტური ნათების ხანგრძლივობა საკმაოდ დიდია. მთიანი, მწველად მისადგომი, ნაკლებად დასახლებული სოფლების ელექტრომომარაგების ერთ-ერთი ოპტიმალური გადაწყვეტა არის ავტონომიური მიკროელექტროსადგურები, რომლებიც მუშაობენ მზის ფოტოელექტრული გარდამქმნელებით.

გეოთერმული ენერჯია - გეოთერმული რესურსების ჯამური სავარაუდო მარაგი წელიწადში არის დაახლოებით 250 მილიონი მ³. ქვეყნის გეოთერმული წყლების ტემპერატურა მერყეობს 30-110° C-ს შორის. საქართველოს გეოთერმული ენერჯეტიკული პოტენციალის რეალიზაციის მიზნით, გათვალისწინებულია ინვესტორების მოზიდვა და ზოგადად სექტორის განვითარების ხელშეწყობა. მაგალითად, მერების შეთანხმების ინიციატივის ფარგლებში განიხილება მუნიციპალური შენობების (საბავშვო ბაღები, სკოლები) სახელმწიფო და / ან საგრანტო დაფინანსებით უზრუნველყოფა, გეოთერმული ენერჯის გათბობისა და ცხელი წყლით მომარაგებისთვის გამოყენების ხელშეწყობის მიზნით.

ბიომასა - მერქნის ბიომასა წარმოადგენს ერთ – ერთ მთავარ ენერჯო რესურსს საქართველოში. საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მონაცემებით,

საქართველოს ტყის ფართობი 3,124,200 ჰექტარია და ამჟამად სრულად სახელმწიფო საკუთრებაშია. ამჟამად, საქართველოს რეგიონებში ტყეების ინვენტარიზაცია ეტაპობრივად ხდება. რადგან პროცესი საკმაოდ შრომატევადია, ქვეყანას მხოლოდ რამდენიმე წელიწადში ექნება ინფორმაცია ტყის მდგრადი მართვის ფარგლებში რესურსების ოდენობის შესახებ.